



ÚRAD VLÁDY  
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ISBN 978-80-89524-78-5



9 788089 524785

Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania

# Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania

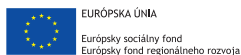
## Tematické zisťovanie

Zuzana Polačková  
Branislav Šprocha  
Ondrej Ficeri

Táto publikácia vznikla v rámci národného projektu Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a ich dopad na marginalizované rómske komunity (ITMS2014+312051J021), ktorý realizuje Úrad vlády Slovenskej republiky, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity.



Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.



**Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania**

© Centrum spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i., Bratislava



**Autorský tím:**

Zuzana Polačková, Prognostický ústav Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.

Branislav Šprocha, Prognostický ústav Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.

Ondrej Ficeri, Spoločenskovedný ústav Centra spoločenských a psychologických vied SAV, v. v. i.

**Recenzenti:**

Tomáš Hruštíč, Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

Boris Vaňo, INFOSTAT – Výskumné demografické centrum

**Jazyková úprava:** Marta Blašková Maňáková

**Grafický dizajn** © Zuzana Chmelová

**Tlač:** Polygrafické centrum, s. r. o.

ISBN 978-80-89524-78-5

# Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania

Tematické zisťovanie

Zuzana Polačková  
Branislav Šprocha  
Ondrej Ficeri

## ■ Obsah

10	<b>Úvod</b>	
14	<b>Metodológia</b>	
20	<b>Ciele verejnej politiky v oblasti predškolskej výchovy a vzdelávania na Slovensku</b>	
24	▪ Aktuálne platná legislatíva	
28	▪ Nástroje mitigácie bariér účasti rómskych detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní	
32	<b>Budovanie kapacít v predškolských zariadenia pre rómske deti v období štátneho socializmu</b>	
33	▪ Prístup socialistického režimu k Rómom	
36	▪ Dôvody navyšovania kapacít v predškolských zariadeniach pre rómske deti	
38	▪ Konjunktúra výstavby materských škôl pre rómske deti v 70. rokoch 20. storočia	
42	▪ Špecifiká zaškoľovania rómskych detí vo Východoslovenskom kraji	
46	▪ Rok 1977 – zlom v dosahovaní úspechov v zaškoľovaní rómskych detí	
48	▪ Stagnácia v raste zaškoľovania rómskych detí v 80. rokoch	
52	<b>Aktuálny stav kapacity materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou</b>	
53	▪ Sieť materských škôl v Slovenskej republike	
58	▪ Sieť materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou	
60	▪ Situácia v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou bez materskej školy	
62	▪ Situácia v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou s materskou školou	
66	▪ Nárast počtu detí v MŠ po zavedení povinného zaškolenia päťročných detí	
71	▪ Možnosti obcí rozširovať existujúce kapacity	
76	<b>Predpoklady budúceho populačného vývoja v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou</b>	
79	▪ Počet a veková štruktúra	
83	▪ Plodnosť žien v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou	
92	▪ Úmrtnosť detí do 6 rokov a žien do konca reprodukčného veku v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou	
96	▪ Migrácia v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou	
100	<b>Prognóza potreby budúcich kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou</b>	
102	▪ Prognóza počtu detí vo veku 3 – 6 rokov na rok 2030	
106	▪ Odhad chýbajúcich kapacít materských škôl v roku 2030	
110	<b>Záver</b>	
114	<b>Prílohy</b>	
115	▪ Príloha 1: Informácia o priemernom počte detí v jednej triede v okrese	
118	▪ Príloha 2: Zoznam obcí bez MŠ, v ktorých je viac ako 20 detí vo veku 3 – 6 rokov	
120	▪ Príloha 3: Zoznam všetkých obcí a miest vedených v ARK 2019 s aktuálne chýbajúcou kapacitou (ku 1. 9. 2022) v rozsahu 21 % a viac	
122	▪ Príloha 4: Odhad chýbajúcich kapacít (tried) v MŠ, Variant A – Variant C	
160	<b>Zdroje</b>	

## ■ Zoznam tabuliek, grafov a máp

Tabuľka 1:	Počet vyplnených dotazníkov online prieskumu	17
Tabuľka 2:	Informácia o počte MŠ a zaškolenosti detí v roku 1974	39
Tabuľka 3:	Vplyv ekonomickej aktivity na priemerný počet detí, % k 1. 12. 1970	40
Tabuľka 4:	Informácia o MŠ pre rómske deti v okrese Spišská Nová Ves v roku 1974	44
Tabuľka 5:	Zoznam obcí s chýbajúcou kapacitou 51 % a viac	69
Tabuľka 6:	Obce s najväčším absolútnym prognózovaným nárastom počtu detí vo veku 3 – 6 rokov medzi koncom roku 2021 a 2030	103
Tabuľka 7:	Obce s najväčším absolútnym prognózovaným poklesom počtu detí vo veku 3 – 6 rokov medzi koncom roku 2021 a 2030	104
Tabuľka 8:	Zoznam obcí s rómskymi komunitami s najvyšším potenciálnym počtom chýbajúcich tried v materských školách v roku 2030 (variant A)	107
Tabuľka 9:	Zoznam obcí s rómskymi komunitami s najvyšším potenciálnym počtom chýbajúcich tried v materských školách v roku 2030 (variant B)	108
Tabuľka 10:	Zoznam obcí s rómskymi komunitami s najvyšším potenciálnym počtom chýbajúcich tried v materských školách v roku 2030 (variant C)	109
Graf 1:	Prítomnosť MŠ na území obce zaradenej do ARK 2019	58
Graf 2:	Podiel Rómov na celkovom počte obyvateľov a chýbajúce kapacity MŠ	61
Graf 3:	Chýbajúce kapacity v obciach s MŠ v delení na závažnosť problému	63
Graf 4:	Rozdelenie obcí s MŠ, ktoré neevidujú problém s kapacitou MŠ v delení podľa podielu zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov obce	64
Graf 5:	Rozdelenie obcí s MŠ, ktoré čelia problému chýbajúcej kapacity MŠ v delení podľa podielu zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov obce	64
Graf 6:	Chýbajúca kapacita MŠ v obciach s MŠ v delení podľa zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov obce	65

Graf 7:	Navýšenie počtu detí v MŠ po zavedení povinného zaškolenia päť ročných detí	67
Graf 8:	Navýšenie počtu detí v delení na kategórie obcí podľa % zastúpenia Rómov na celkovom obyvateľstve	68
Graf 9:	Obce s navýšeným počtom detí a chýbajúcou kapacitou MŠ v delení podľa intenzity problému	69
Graf 10:	Obce s nezmeneným počtom detí a chýbajúcou kapacitou MŠ v delení podľa intenzity problému	70
Graf 11:	Obce vedené v ARK 2019, ktoré získali podporu EŠIF určenú na zvýšenie kapacity MŠ v delení podľa chýbajúcej kapacity MŠ	74
Graf 12:	Vývoj úhrnnej plodnosti v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	84
Graf 13:	Vývoj priemerného veku žien pri narodení živého dieťaťa v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	86
Graf 14:	Vývoj priemerného veku žien pri narodení prvého živého dieťaťa v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	87
Graf 15:	Miery plodnosti žien v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2004 a 2017 – 2021	88
Graf 16:	Podiel plodnosti žien vo veku do 25 rokov z celkovej úhrnnej plodnosti v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021	91
Graf 17:	Podiel plodnosti žien vo veku 30 – 49 rokov z celkovej úhrnnej plodnosti v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021	91
Graf 18:	Pravdepodobnosť úmrtia chlapcov a dievčat v prvom roku života v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	92
Graf 19:	Pravdepodobnosť úmrtia chlapcov a dievčat od narodenia do 6. roku života v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	93
Graf 20:	Pravdepodobnosť úmrtia žien medzi 15. a 50. rokom života v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	94
Graf 21:	Hrubá miera migračného salda detí do 6 rokov v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	97
Graf 22:	Hrubá miera migračného salda žien vo veku 15 – 49 rokov v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v obdobiach rokov 2000 – 2021	98

Mapa 1:	Absolútny počet MŠ v okrese	54
Mapa 2:	Priemerný počet detí vo veku 3–5 rokov na jednu MŠ v okrese	54
Mapa 3:	Priemerný počet detí vo veku 3–5 v jednej triede	55
Mapa 4:	Mapa 4: Priemerný počet detí v povinnom predškolskom vzdelávaní v jednej triede	56
Mapa 5:	Rozsah výchovy a vzdelávania v MŠ poskytovaný na území obcí vedených v ARK 2019	59
Mapa 6:	Obce vedené v Atlase rómskych komunít 2019 bez MŠ	61
Mapa 7:	Chýbajúce kapacity v obciach s MŠ	63
Mapa 8:	Navýšenie počtu detí v MŠ po zavedení povinného zaškolenia päť ročných detí	67

## ■ Zoznam obrázkov

Číslo obrázka	Zdroj	Popisný text	Strana
Obrázok 1	Autor Štefan Cmorjak	Autor fotografie: Štefan Cmorjak. Materská škola na sídlisku Luník IX v Košiciach, 1988	41
Obrázok 2	Autor Štefan Cmorjak	Autor fotografie: Štefan Cmorjak. Triedy materskej školy na Luníku IX boli od vzniku školy v roku 1981 segregované pre rómske a nerómske deti. Na obrázku karneval nerómskej triedy v roku 1985	41

## ■ Zoznam skratiek použitých v texte

ARK	Atlas rómskych komunít
CVTI	Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej Republiky
ČSR	Česká socialistická republika
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
ITMS	IT monitorovací systém
KČS	Koruna československá
MRK	Marginalizovaná rómska komunita/marginalizované rómske komunity
MPSV SSR	Ministerstvo práce a sociálnych vecí Slovenskej socialistickej republiky
MŠ	Materská škola
MŠVVaŠ SR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
ONV	Okresný národný výbor
Rada	Rada Európskej únie
SSR	Slovenská socialistická republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky

# Úvod

Prijatím zákona 209/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)<sup>1</sup> zo dňa 27. 6. 2019, s účinnosťou od 1. septembra 2021, sa pre každé dieťa, ktoré dosiahlo päť rokov veku do 31. augusta roka, ktorý predchádza začiatku školského roka, od ktorého bude dieťa plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole, stalo predprimárne vzdelávanie povinným.

Návrh zákona, ktorý bol súčasťou poslanckej iniciatívy, je primárne zameraný na riešenie životnej situácie osôb v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia. Analýza sociálnych vplyvov, ktorá je súčasťou dôvodovej správy prijatého zákona, predpokladá, že pozitívny vplyv návrhu sa významne dotkne hospodárenia týchto rodín, keďže rozšírenie povinnej školskej dochádzky o predprimárne vzdelávanie v materskej škole zníži výdavky dotknutých domácností v priemere od 20 do 50 € mesačne, ktoré do obdobia prijatia zákona predstavovali povinné poplatky za materskú školu.

Miera účasti detí na predškolskej výchove a vzdelávaní je jednou z oblastí, prostredníctvom ktorej je možné demonštrovať štrukturálne nerovnosti medzi rómskou a nerómskou časťou populácie. Podľa výsledkov EU SILC\_MRK 2020 rozdiel medzi účasťou rómskych a nerómskych detí predstavuje viac ako 50 percentuálnych bodov.

---

<sup>1</sup> Prijatím zákona 209/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony



Očakáva sa, že zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania pre všetky deti po dovŕšení piateho roku by malo túto nerovnosť znížiť.

Zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania však vytvára tlak na kapacity materských škôl. Obavy týkajúce sa nedostatočne pripravenej kapacity materských škôl, ako aj obmedzenie dostupnosti materských škôl pre mladšie deti sa v čase prijímania predmetnej novely objavovali medzi najčastejšími a najsilnejšími argumentmi oponentov návrhu.

Argumenty oponentov čiastočne potvrdili aj zistenia Národného kontrolného úradu SR (NKÚ, 2021), ktorý skonštatoval, že kapacity materských škôl kontrolovaných obcí a miest postačujú na prijatie detí s povinným predprimárnym vzdelávaním, no vplyvom zvýšenia účasti týchto detí nie sú dostatočné kapacity pre mladšie deti.

Miera chýbajúcich kapacít sa vo veľkej miere odvíja od populačného vývoja, ktorý je predpokladom pre budúce smerovanie počtu detí vo veku 3 – 6 rokov a je odlišný práve v obciach s prevahou ľudí žijúcich v prostredí MRK. Poznanie nielen súčasného, ale predovšetkým budúceho možného stavu je preto kľúčové a podmieňuje realizáciu efektívnych a cielených opatrení zameraných na zvyšovanie účasti detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní.

Predkladaná monografia predstavuje výsledky výskumu realizovaného v roku 2022, ktorého cieľom bolo posúdiť pripravenosť kapacít materských škôl na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania vo všetkých obciach uvedených v Atlase rómskych komunít 2019. Okrem toho, že výskum sa zamerával na posúdenie aktuálnej situácie a na odhad chýbajúcej kapacity na úrovni miestnej samosprávy, sústredil sa aj na prognózu chýbajúcich kapacít v horizonte roku 2030 z pohľadu dvoch scenárov. Prvý scenár pracoval s alternatívou, že aktuálny legislatívny rámec ošetrojúci tému povinného zaškolenia päťročných detí sa nezmení, druhý scenár pracoval s alternatívou vzniku zákonného nároku trojročných a štvorročných detí na miesto v materskej škole. V súvislosti s odhadom možného nesúladu medzi budúcnymi reálnymi a potenciálnymi potrebnými kapacitami materských škôlok sa monografia venuje aj analýze populačného vývoja a jeho

predpokladov pre budúce smerovanie v obciach s MRK, na základe čoho je skonštruovaná populačná prognóza detí vo veku 3 – 6 rokov do roku 2030.

Pri posudzovaní aktuálnej situácie boli identifikované mnohé paralely s minulosťou, konkrétne s obdobím štátneho socializmu. V súvislosti s týmto obdobím vládnu medzi verejnosťou ako aj zástupcami miestnej samosprávy často nesprávne predstavy o tom, že v období štátneho socializmu problém nedostupnosti predškolskej výchovy a vzdelávania pre rómske deti neexistoval. Z archívnych dokumentov vyplýva, že socialistickému režimu sa síce podarilo extenzívnou výstavbou predškolských zariadení zvýšiť zaškolenosť rómskych detí z 12 % v roku 1971 na 75 % v roku 1988, no nepodarilo sa dosiahnuť vytýčený plán vyrovnať zaškolenosť rómskych detí s úrovňou nerómskych detí, ktorá sa v tom čase pohybovala na úrovni 90 %.

Je potrebné upozorniť, že realizovaný výskum sa nezaoberal posúdením kvality predškolskej výchovy a vzdelávania alebo inými kvalitatívnymi aspektmi, akými sú napr. miera inklúzie rómskych detí alebo úspešnosť rómskych detí v ďalších stupňoch vzdelávania. Informácie uvedené v predkladanej monografii sa sústreďujú výhradne na posúdenie kapacít materských škôl v súvislosti s cieľom zvýšenie plnohodnotnej účasti detí na predškolskej výchove a vzdelávaní.





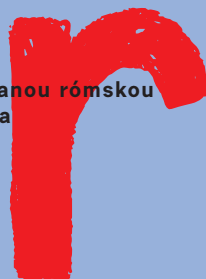
# Metodológia

Výskum, ktorého výsledky sú predkladané v tejto monografii, sa interdisciplinárnym prístupom dotýka troch rozličných období. Na posúdenie každého z nich boli použité iné metódy výskumu.

## ■ Minulé obdobie

Kapitola, ktorá ponúka exkurz do obdobia masívneho budovania materských škôl pre deti z marginalizovaných rómskych komunít v období štátneho socializmu (1948 – 1989), vychádza primárne z dát, analýz a vládnych dokumentov uložených v archívnom fonde Ministerstva práce a sociálnych vecí Slovenskej socialistickej republiky (dobový názov), uložených v Slovenskom národnom archíve. Tento fond obsahuje aj agendu Komisie vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov (dobový názov), ktorá viedla pravidelnú evidenciu o počte Rómov v jednotlivých vekových skupinách, ako aj evidenciu o dosiahnutých úspechoch na poli akulturačného procesu, vrátane zaškolenosti rómskych detí v materských školách.

Na tomto mieste je potrebné upozorniť, že v období štátneho socializmu sa používal namiesto názvu „Róm“ pojem „Cigán“. Toto pomenovanie je ponechané v názvoch dobových vládnych komisií, ako aj v poznámkovom aparáte v názvoch archívnych dokumentov a v neposlednom rade aj v citátoch z dobových dokumentov.



## ■ Súčasnosc

Aktuálnu situáciu k roku 2022 analyzujeme na základe empirických dát získaných z dotazníkového prieskumu, terénneho výskumu a analýzy sekundárnych dát.

Dotazníkový prieskum bol zrealizovaný v mesiacoch júl a august 2022 na vzorke všetkých obcí a miest vedených v Atlase rómskych komunit 2019, teda 825 miestnych samospráv. Tieto boli oslovené prostredníctvom online dotazníka, ktorý obsahoval otázky o prítomnosti/počte materských škôl (ďalej ako MŠ) v obci/meste; zriaďovateľovi MŠ; MŠ navštevovaných deťmi z prostredia MRK; umiestnení MŠ navštevovaných deťmi z MRK; možnosti MŠ vyhovieť všetkým žiadostiam o umiestnenie dieťaťa v MŠ; odhade chýbajúcej kapacity a zámeroch postaviť novú MŠ, resp. rozšíriť kapacity existujúcej MŠ. Žiadosť o vyplnenie online dotazníka bola odoslaná na adresu starostu/starostky alebo na všeobecnú emailovú adresu samosprávy. V prípade miest bolo kontaktované oddelenie školstva.

V dohodnutom termíne odpovedalo na dotazník online formou 554 obcí a miest. Od ďalších 193 obcí a miest boli informácie získané prostredníctvom telefonického rozhovoru so zástupcom/zástupkyňou samosprávy (vo väčšine prípadoch išlo o starostu/starostku alebo osobu zodpovednú za oblasť školstva, vo viacerých prípadoch však išlo aj o iného zamestnanca samosprávy). V prípade 78 obcí a miest sa informácie nepodarilo získať ani po opakovaných písomných a telefonických výzvach.

Po započítaní obcí a miest, v prípade ktorých boli informácie získané telefonicky, je možné tvrdiť, že návratnosť dotazníka dosiahla 90,5 % všetkých potenciálnych respondentov.

Zdrojom prezentovaných údajov ohľadom siete materských škôl a počtu tried bola Štatistická ročenka MŠVVŠ SR, ako aj verejne dostupný register regionálneho školstva vedený MŠVVaŠ SR.

Získané informácie boli doplnené o informácie kvalitatívneho charakteru, ktoré boli získané prostredníctvom terénneho výskumu v siedmich obciach v okresoch Poprad, Spišská Nová Ves, Revúca a Rimavská Sobota, realizovaného v období medzi augustom a novembrom 2022.

Vo všetkých prípadoch išlo o obce, ktoré čelia problému nízkej kapacity MŠ a nedokážu umiestniť viac ako 21 % detí, ktorých zákonný zástupca vyjadril záujem o umiestnenie dieťaťa v MŠ.

Zdrojom prezentovaných dát týkajúcich sa čerpania zdrojov európskych štrukturálnych a investičných fondov v prospech navyšovania kapacít existujúcich materských škôl a výstavby nových škôl bol portál ITMS 2014+ a verejne dostupné informácie uverejnené na webových sídlach relevantných sprostredkovateľských orgánov.

Tabuľka 1: Počet vyplnených dotazníkov online prieskumu

Kraj	Počet oslovených obcí	Počet odpovedí získaných online formou	Počet dotazníkov získaných na základe telefonického oslovenia	Počet obcí bez reakcie
Bratislavský	22	13	2	7
Trnavský	38	26	3	9
Trenčiansky	21	18	1	2
Nitriansky	71	58	4	9
Žilinský	15	10	1	4
Banskobystrický	210	123	58	29
Prešovský	224	138	79	7
Košický	224	168	45	11
CELKOM	825	554	193	78

Zdroj: výpočet autorov

## ■ Budúce obdobie

Kľúčovým pre empirickú identifikáciu vývoja potenciálneho počtu chýbajúcich, resp. neobsadených miest v materských školách v obciach uvedených v Atlase rómskych komunit 2019 (ďalej ARK 2019) do roku 2030 v požadovaných dvoch alternatívach bola konštrukcia populačnej prognózy detí v jednotkách veku pre vekový interval 0 – 6 rokov.

Pri jej konštrukcii sa vychádzalo z kohortne-komponentnej metódy, ktorá sa na tieto účely používa najčastejšie. Navyše, najlepšie vystihuje potreby projekčných výstupov v podobe jednotiek veku pre jednoročné projekčné kroky až do horizontu prognózy. Prahom prognózy bol koniec roka 2021 (31. 12.). Ten v čase konštrukcie prognostického modelu predstavoval najaktuálnejšie dostupné údaje o vekovom zložení a počte osôb v jednotlivých obciach na Slovensku. Zdrojom všetkých použitých údajov bola online dostupná databáza Štatistického úradu Slovenskej republiky (ďalej ŠÚ SR) DATACube.

Základný vstup modelu predstavovali počty detí podľa jednotiek veku a pohlavia vo veku 0 – 6 rokov a počty žien vo veku 7 – 49 rokov. Prvá skupina údajov predstavuje cieľovú prognózovanú populáciu, z ktorej sa model odráža v jednoročných projekčných krokoch smerom k horizontu prognózy. Ten bol určený na koniec roka 2030 (31. 12.). Konkrétne tak bolo simulovaných 9 projekčných krokov, ktoré prognózovali počet a štruktúru exponovanej populácie detí pre každý rok obdobia 2023 – 2030. Výsledkom každého kroku bola prognózovaná populácia detí v jednotkách veku pre interval 0 – 6 rokov ku koncu kalendárneho roka v jednotlivých obciach nachádzajúcich sa v ARK 2019.

Druhá skupina vstupných údajov v podobe populácie žien vo veku 7 – 49 rokov tvorila reprodukčný potenciál jednotlivých obcí. Priamo do modelu síce vstupujú ženy v reprodukčnom veku, no smerom k prahu prognózy budú do reprodukčného obdobia postupne vstupovať aj mladšie ročníky žien. Pre ich budúci vývoj bude dôležitou práve znalosť týchto mladších vekových skupín.

Kombináciou počtu žien v reprodukčnom veku a intenzity plodnosti model prognózuje najprv v jednoročnom projekčnom kroku počty živonarodených detí. Tie sú následne vystavené pravdepodobnosti

prežitia, aby bolo možné konštruovať kohortu preživších detí ku koncu kalendárneho roka (v dokončenom veku 0 rokov k 31. 12.). Okrem úmrtnosti je táto najmladšia kohorta ešte v prognostickom modeli modifikovaná procesom migrácie.

Prognóza konkrétne pracuje s migračným saldom rozloženým do jednotiek veku a so zreteľom na pohlavie sťahujúcich sa osôb.

V prípade starších detí (1 – 6 rokov) sú tieto kohorty chlapcov a dievčat posúvané v jednoročných projekčných krokoch na základe vekovo a pohlavne príslušnej pravdepodobnosti prežitia a absolútnej úrovne migračného salda, opätovne špecifického pre danú vekovú skupinu a pohlavie. Pravdepodobnosť prežitia umožňuje pre každý projekčný krok určiť, aká časť chlapcov a dievčat zo začiatku kalendárneho roka (1. 1.) sa dožije jeho konca, to znamená, že zostarne o jeden kalendárny vek. Migračné saldo ako rozdiel počtu prisťahovaných a vystá-hovaných prezentuje vplyv migrácie na prognózovanú populáciu detí v jednotlivých obciach nachádzajúcich sa v ARK 2019.

Ako je spomenuté vyššie, okrem samotnej populácie detí vo veku 0 – 6 rokov bolo potrebné prognózovať aj skupinu žien v reprodukčnom veku, resp. vo veku, z ktorého sa predmetné kohorty žien do konca roka 2030 do tohto reprodukčného obdobia dostanú. Aj v tomto prípade model pracuje v jednoročných projekčných krokoch za aplikácie pravdepodobností prežitia a migračného salda.

Úroveň úmrtnosti, plodnosti žien, ako aj migračného salda bola pre jednotlivé obce nachádzajúce sa v ARK 2019 odhadovaná na základe predchádzajúceho vývoja v období posledných 10 rokov (2012 – 2021). Zohľadňuje tak nielen aktuálnu situáciu, ale aj najnovšie vývojové trendy v jednotlivých projekčných komponentoch.



# Ciele verejnej politiky v oblasti predškolskej výchovy a vzdelávania na Slovensku

Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania



Už v roku 1992 Rada Európskej únie (ďalej ako Rada) prijala odporúčanie (92/241/EHS), v ktorom zdôraznila dôležitosť finančne dostupných, prístupných a kvalitných služieb starostlivosti o deti s cieľom uspokojiť potreby a preferencie rodičov a ich detí.

V marci 2002 bol na zasadnutí Rady v Barcelone opäť pripomenutý význam týchto služieb. S cieľom povzbudiť členské krajiny v iniciatívach zameraných na zvyšovanie zamestnanosti rodičov malých detí – s dôrazom na ženy – a zvyšovať rodovú rovnosť v pracovnom živote boli prijaté tzv. Barcelonské ciele. Prostredníctvom Barcelonských cieľov Rada vyzvala členské krajiny k odstraňovaniu prekážok brániacich účasti žien na trhu práce a k tomu, aby do roku 2010 zabezpečili starostlivosť o deti v rozsahu aspoň 90 % detí vo veku od 3 rokov do veku povinnej školskej dochádzky a najmenej 33 % detí mladších ako 3 roky.

Barcelonské ciele vychádzali z diskusie o rodovej rovnosti a boli formulované v kontexte cieľov EÚ v oblasti sociálneho začlenenia, keďže zamestnanosť rodičov, a najmä matiek je považovaná za jeden z hlavných nástrojov ochrany detí pred chudobou (EK 2018). Okrem účasti žien a mužov starajúcich o malé deti na trhu práce sa finančne dostupné, prístupné a kvalitné služby starostlivosti o deti považujú za kľúčový nástroj na posilnenie sociálneho začlenenia detí zo znevýhodneného prostredia, ktorý prispieva ku kognitívnemu a sociálnemu rozvoju detí v predškolskom veku (EK 2018).

Svojím vstupom do Európskej únie v roku 2004 sa k záväzkom vyplývajúcim z tzv. Barcelonských cieľov prihlásila aj Slovenská Republika. Hodnotenie napĺňania Barcelonských cieľov z roku 2008 konštatovalo vysokú mieru zaostávania v napĺňaní vytýčených cieľov v prípade

viacerých členských krajín. Slovensko v porovnaní s inými krajinami vykazovalo pomerne nízke hodnoty v oboch sledovaných indikátoroch a bolo zaradené do skupiny ôsmich krajín, v ktorých účasť detí mladších ako 3 roky na predškolskej výchove a vzdelávaní nedosiahla ani 10 %, a do skupiny siedmich krajín, v ktorých sa účasť detí vo veku od 3 rokov do veku povinnej školskej dochádzky pohybovala medzi 70 – 85 % (EK 2008).

Ani 20 rokov po prijatí Barcelonských cieľov sa viacerým krajinám, vrátane Slovenska, nepodarilo dosiahnuť vytýčené hodnoty. Účasť detí vo veku 0 – 2 rokov v roku 2018 podľa údajov OECD (OECD 2021) dosiahla 6,6 % oproti priemeru EÚ, kde dosiahla 33,9 %. V prípade detí vo veku 3 – 5 rokov v roku 2018 podľa rovnakého zdroja dosiahla 77,6 % oproti priemeru EÚ, kde dosiahla 88,5 %.

Zlepšenie výsledkov v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve navrhuje Rada posilniť prostredníctvom revízie Barcelonských cieľov (EK, 2022) a realizácie podporných opatrení zameraných na posilnenie cenovej dostupnosti, prístupnosti a kvality nesegregovaného a inkluzívneho vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Osobitná pozornosť by v zmysle návrhu mala byť venovaná deťom so zdravotným postihnutím a deťom zo znevýhodnených skupín, ktorými sú napr. deti z prostredia nízkopríjmových skupín, deti migrantov alebo rómske deti. Práve nerovný prístup rómskych detí predstavuje jednu z najväčších výziev v snahách vedúcich k zabezpečeniu kvalitnej a dostupnej predškolskej výchovy a vzdelávania aj na Slovensku.

Na základe výsledkov zisťovania EU SILC\_MRK 2020 je v súvislosti s účasťou rómskych a nerómskych detí vo veku 3 – 6 rokov na predškolskej výchove a vzdelávaní možné sledovať markantné rozdiely (Markovič a Plachá, 2022).

Zatiaľ čo v roku 2020 predškolské zariadenie navštevovalo 87 % detí z celkovej populácie vo veku 3 – 6 rokov, v prípade rómskych detí z prostredia MRK to bolo iba 32 %. Rozdiely boli ešte vyššie v prípade trojročných a štvorročných detí. V porovnaní s celkovou populáciou, v rámci ktorej účasť tejto skupiny detí predstavovala 87 %, dosiahla účasť rómskych detí z prostredia MRK iba 24 %. Rozdiel sa znižuje v skupine detí vo veku 5 – 6 rokov, v ktorej popri 87 % účasti detí

z celkovej populácie navštevovalo predškolské zariadenie 46 %<sup>2</sup> detí z prostredia MRK. Výsledky EU SILC-MRK 2020 potvrdzujú predchádzajúce zistenia, ktoré naznačujú, že deti z prostredia MRK v porovnaní s deťmi z majoritnej populácie nastupujú do materských škôl v priemere v neskoršom veku a ich predprimárne vzdelávanie trvá kratšie (MF SR, 2020).

---

<sup>2</sup> Ide o údaje zbierané pred účinnosťou novely Školského zákona, ktorá predstavila povinné zaškolenie detí vo veku 5 rokov.

## ■ Aktuálne platná legislatíva

S cieľom zvýšiť zaškolenosť detí vo veku 5 rokov bol na Slovensku 27. 6. 2019 prijatý zákon 209/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)<sup>3</sup>. Tento s účinnosťou od 1. septembra 2021 pre každé dieťa, ktoré dosiahlo päť rokov veku do 31. augusta roka, ktorý predchádza začiatku školského roka, od ktorého bude dieťa plniť povinnú školskú dochádzku v základnej škole, ustanovil predprimárne vzdelávanie povinným. Novelou sa určil mechanizmus prijímania detí do predprimárneho vzdelávania, ako aj veková hranica ich prijatia. Predmetnou novelou sa zrušila možnosť zriaďovať nultý ročník a prípravný ročník.

V zmysle platnej legislatívy pripadá povinnosť vytvárať podmienky na plnenie povinnej školskej dochádzky obci. Novela zákona preto upravuje postupy riešenia situácií, v ktorých počet detí v danom školskom obvode prekračuje existujúce kapacity a obciam dáva možnosť dohodnúť sa s inou obcou na vytvorení spoločného školského obvodu, alebo na zriadení novej materskej školy.

Prijatím predmetnej právnej úpravy došlo k novelizácii ďalších predpisov vrátane zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných a stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov, vďaka čomu bola vzhľadom na zmeny Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materskej škole, ako aj vzhľadom na zvýšené nároky v oblasti personálneho a materiálno-technického zabezpečenia povinného predprimárneho vzdelávania navýšená výška príspevku na výchovu a vzdelávanie detí v materských školách (pozri Dôvodová správa).

Napriek snahe predkladateľov predmetnej právnej úpravy vyriešiť situácie nedostatočnej kapacity, spôsobili obavy týkajúce sa celkovej nepripravenosti systému – či už z pohľadu kapacity existujúcich materských škôl, alebo nedostatku kvalifikovaného personálu –, že

účinnosť zákona bola odložená o jeden rok, z pôvodne plánovaného 1. septembra 2020 na 1. septembra 2021.

Podstatou obáv neboli ani tak kapacity materských škôl týkajúce sa prijímania detí v povinnom predprimárnom vzdelávaní ako kapacity týkajúce sa možného prijímania mladších detí. Tieto obavy potvrdili aj zistenia kontroly, ktorú realizoval Národný kontrolný úrad SR (NKÚ, 2021), ktoré v kontrolovaných mestách a obciach potvrdili zníženie kapacít pre mladšie deti spôsobené nárastom detí vo veku od 5 rokov. Zistenia NKÚ však upozornili aj na finančnú poddimenzovanosť systému, ktorá obmedzuje schopnosť obcí budovať potrebné kapacity materských škôl a na nevyhnutnosť zabezpečiť odborné personálne kapacity potrebné na kvalitné predškolské vzdelávanie. Potrebné sú aj externé zdroje určené v prospech budovania kapacít a kvality predprimárnej výchovy a vzdelávania.

Na nízku mieru účasti detí na predškolskej výchove a vzdelávaní reaguje aj Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (ďalej ako Plán obnovy), ktorý stanovuje ucelený súbor reforiem a investícií zameraných na riešenie identifikovaných výziev s obdobím realizácie do roku 2026.

Ako súčasť tzv. Komponentu 6 „Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch“, Plán obnovy predstavuje reformu s názvom „Zabezpečenie podmienok na implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov a zavedenie právneho nároku na miesto v materskej škole alebo u iných poskytovateľov predprimárneho vzdelávania od 3 rokov“.

Cieľom reformy je „zvýšenie miery zapojenia detí od 3 rokov do predprimárneho vzdelávania, vrátane detí so zdravotným znevýhodnením a detí zo sociálne znevýhodneného prostredia“ (ÚV, 2021). Pre naplnenie tohto cieľa je potrebné dosiahnuť viacero čiastkových cieľov, medzi ktoré patrí napríklad:

- zavedenie právneho nároku na miesto v zariadení, poskytujúce predprimárne vzdelávanie pre každé dieťa od 3 rokov veku, ktorého rodičia prejavia záujem, s predpokladanou účinnosťou od septembra 2025;

<sup>3</sup> Prijatím zákona 209/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.



- zmena financovania predprimárneho vzdelávania s účelovým viazaním finančných prostriedkov, ktorá by mala kopírovať súčasný systém normatívneho financovania základných škôl, alebo
- zabezpečenie bezplatnej autobusovej dopravy pre deti do kmeňovej materskej školy vrátane sprievodu (pre viac info pozri Plán obnovy).

Naplnenie reformy majú sprevádzať aj investície do budovania kapacít materských škôl, keďže základným predpokladom zvýšenia zaškolenosti detí v predprimárnom vzdelávaní sú dostatočné kapacity zariadení poskytujúcich predprimárnu výchovu a vzdelávanie. Tieto by mali byť realizované do konca roku 2025.

V súvislosti so zvyšovaním účasti rómskych detí na predprimárnom vzdelávaní sú relevantné aj záväzky uvedené v Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, ktorú Vláda Slovenskej republiky schválila uznesením č. 181/2021 dňa 7. apríla 2021. V časti „Vzdelávanie“ ako dva z celkového zoznamu siedmich kľúčových indikátorov uvádza „Podiel rómskych detí vo veku 0 – 3 rokov zúčastňujúcich sa programov ranej starostlivosti“ a „Podiel rómskych detí vo veku 3 – 6 rokov v predprimárnom vzdelávaní“. V prípade prvého indikátora Stratégia uvádza ako cieľovú hodnotu 30 % rómskych detí vo veku 0 – 3 rokov zúčastňujúcich sa programov ranej starostlivosti (východisková hodnota uvedená v metodickom dokumente pre výpočet indikátorov je 1 %), v prípade druhého indikátora Stratégia uvádza ako cieľovú hodnotu 75 % rómskych detí vo veku 3 – 6 rokov zúčastňujúcich sa programov ranej starostlivosti (východisková hodnota uvedená v metodickom dokumente pre výpočet indikátorov je 33 %) (ÚSVRK, 2021).

Problematike zvýšenia zaškolenosti rómskych detí sa venovala aj Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 (ÚSVRK, 2012), ktorá ako jeden zo šiestich čiastkových cieľov v téme Vzdelávanie formulovala „Zvýšenie účasti detí zo SZP/MRK v predprimárnom vzdelávaní z približne 18 % (v roku 2010) na 50 % v roku 2020, za predpokladu rozšírenia kapacitnej siete materských škôl a programov výchovy a vzdelávania detí v ranom veku v regiónoch so zvýšeným nárastom rómskeho obyvateľstva, vrátane implementácie

programov orientovaných na zlepšenie spolupráce s rodičmi a zvyšovanie počtu asistentov učiteľa v predprimárnom vzdelávaní“. Indikátorom bola „Miera zaškolenosti detí z marginalizovaných rómskych komunít vo veku 3 – 6 rokov podľa jednotlivých vekových ročníkov“.

Téma dostupnosti predškolskej výchovy a vzdelávania, s dôrazom na rómske deti, nie je vo verejnej diskusii a politických cieľoch určite nová. Vo väčšej alebo menšej miere sa jej venuje programové vyhlásenie takmer každej vlády SR, je súčasťou mnohých strategických dokumentov týkajúcich sa vzdelávania, rodovej rovnosti, sociálnej inklúzie alebo regionálneho rozvoja. Pravidelne sa tiež objavuje v plánoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja prijatých na miestnej alebo regionálnej úrovni. Legislatívna a politická podpora cieľov súvisiacich so zvyšovaním účasti detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní je v spoločnosti dlhodobo prítomná, avšak vzhľadom na pomaly sa meniace výsledky je možné konštatovať, že často zostáva na deklaratívnej úrovni.

Ako je uvedené v nasledujúcej kapitole, téma sa objavuje tiež v dokumentoch prijímaných pred rokom 1989, v období štátneho socializmu. Paralely v diskusii a cieľoch v súvislosti so zvyšovaním účasti rómskych detí na predškolskej výchove a vzdelávaní v období pred rokom 1989 a v súčasnosti sú až prekvapivé (pozri ďalšiu kapitolu).

## ■ **Nástroje mitigácie bariér účasti rómskych detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní**

Podľa viacerých zdrojov (Plán obnovy 2021, MŠVVaŠ 2019, MF SR 2021) patrí medzi hlavné dôvody pretrvávajúcej nízkej účasti detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní nedostatok kapacít materských škôl. V súvislosti s deťmi z prostredia MRK však rezonujú aj jazykové, kultúrne a finančné bariéry (Markovič a Plachá, 2022). Terénny výskum naznačuje, že problémom je aj vzdialenosť medzi obydliím a škôlkou a absencia verejnej dopravy.

Finančné bariéry účasti rómskych detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní súvisia aj s poplatkami za materskú školu. Ide o povinné mesačné poplatky, poplatky za stravu a ďalšie skryté poplatky, akými sú napr. poplatky za účasť na aktivitách. V prípadoch, keď sa vyžaduje dochádzanie, je tiež potrebné zohľadniť náklady na cestovné pre sprevádzajúcu osobu (dieťa cestuje zdarma).

Výška poplatkov je v gescii zriaďovateľov konkrétnych materských škôl. V prípade materských škôl zriadených miestnou samosprávou je výška poplatkov ako aj možnosti ich zníženia, prípadne odpustenia predmetom všeobecne záväzného nariadenia prijatého na úrovni miestnej samosprávy. Vôľa a možnosti podporovať účasť detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní i prostredníctvom znižovania mesačných poplatkov sa v jednotlivých samosprávach výrazne odlišuje.

Prijatá novela Školského zákona, ktorou sa zaviedlo povinné zaškolenie päťročných detí, sčasti reflektuje možné finančné bariéry brániace účasti detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní, keďže mesačný poplatok bol pre deti v povinnom zaškolení odstránený. Podľa Analýzy sociálnych vplyvov, ktorá je súčasťou dôvodovej správy prijatého zákona, ide o náklad v priemere od 20 do 50 € mesačne.

Táto úprava sa však týka len detí v povinnom zaškolení, nie mladších detí. Na odstraňovanie finančných bariér účasti mladších detí na predprimárnej výchove sa nesústreďuje ani systém dotácií poskytovaných štátom. Dotácie na stravu a školské pomôcky sú v zmysle aktuálne platnej legislatívy určené iba pre deti v poslednom ročníku materskej školy alebo v základnej škole. Mladšie deti na dotácie nemajú nárok.

V zmysle aktuálne platnej legislatívy môžu dotáciu na stravu získať iba deti v poslednom ročníku MŠ alebo v ZŠ do 15 rokov veku, ktorých rodičia si na dieťa neuplatnili nárok na daňový bonus v zmysle zákona o dani z príjmov (napr. osoby bez zdaniteľných príjmov, poberatelia dôchodkov). Ide o legislatívnu úpravu účinnú od 1. 7. 2022, ktorou nadobudli účinnosť niektoré ustanovenia zákona č. 232/2022 Z. z. o financovaní voľného času dieťaťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v znení neskorších predpisov, čím dochádza k zmenám v poskytovaní dotácií na stravu.

Podľa vyjadrení viacerých riaditeľiek materských škôl získaných vďaka kvalitatívnemu výskumu táto právna úprava je pre viacerých rodičov nezrozumiteľná a problémy vznikajú najmä v prípade detí z nízkopríjmových rodín, ktorých príjem často neprekračuje výšku životného minima.

V zmysle aktuálne platnej legislatívy sa dotácia na stravu poskytuje v sume 1,30 € za každý deň, v ktorom sa dieťa zúčastnilo výchovno-vzdelávacej činnosti v materskej škole alebo vyučovania v základnej škole, a odobralo obed. Podľa informácií Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny je možné dotáciu na stravu poskytnúť na

- každé dieťa v materskej alebo základnej škole, ak je v škole najmenej 50 % detí z domácností, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi;
- dieťa, ktoré navštevuje materskú školu alebo základnú školu a žije v domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi, alebo žije v domácnosti, ktorej príjem je najviac vo výške životného minima;
- dieťa, ktoré navštevuje posledný ročník materskej školy alebo základnú školu a žije v domácnosti, v ktorej si ani jeden člen domácnosti neuplatnil na toto dieťa nárok na daňový bonus na dieťa do 15 rokov veku.

O dotáciu na stravu žiada zriaďovateľ školy, nie rodič.



Dotáciu na školské potreby, ako sú najmä zošity, písacie potreby, učebnice, nevyhnutné individuálne pomôcky, je možné poskytnúť v súvislosti

- s každým dieťaťom v poslednom ročníku materskej školy alebo v základnej škole, ak je v poslednom ročníku materskej školy alebo v základnej škole najmenej 50 % detí z domácností, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi;
- s dieťaťom, ktoré navštevuje posledný ročník materskej školy alebo základnú školu a žije v domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi, alebo žije v domácnosti, ktorej príjem je najviac vo výške životného minima.

Dotácia na školské potreby sa poskytuje najviac v sume 33,20 € na dieťa na rok. O dotáciu na školské potreby žiada zriaďovateľ školy, nie rodič.

Zistenia z terénu, ako aj vyššie uvedené informácie naznačujú, že pomoc rodinám, ktorých deti sa nezúčastňujú na predprimárnej príprave a vzdelávaní z finančných dôvodov, je pomerne limitovaná a významne orientovaná len na deti v poslednom ročníku materskej školy, teda v povinnom predprimárnom vzdelávaní.

Situácia nie je zásadne lepšia ani v súvislosti s odstraňovaním kultúrnych a jazykových bariér, ktorým čelia rómske deti, s dôrazom na deti z MRK. Napriek orientácii základných strategických dokumentov na odstraňovanie tohto typu bariér nie sú doposiaľ evidentné zásadné pozitívne zmeny. Medzi kľúčové dokumenty patrí najmä Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018 – 2027), ktorý v kontexte regionálneho školstva hovorí o cieľoch zameraných na odstraňovanie bariér vo vzdelávaní a o dodatočnej podpore pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo tzv. Nultý akčný plán stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní na rok 2021 a Akčný plán Stratégie rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, ktoré sa sústreďujú na realizáciu aktivít v oblasti desegregácie vzdelávacieho systému a inklúzie v ranom a predškolskom veku.

V snahách zameraných na odstraňovanie kultúrnych a jazykových bariér zohrávajú významnú úlohu aktivity Úradu splnomocnenca pre

rómske komunity, ktoré sú od roku 2018 realizované aj prostredníctvom národného projektu Podpora predprimárneho vzdelávania detí z marginalizovaných rómskych komunít (ďalej ako PRIM) a jeho následníckeho projektu s názvom PRIM II. Aktivity oboch projektov sa sústreďujú na vytváranie inkluzívneho prostredia v materských školách a prostredníctvom práce s rodinou na zvýšenie účasti detí z marginalizovaných rómskych komunít na predprimárnej výchove a vzdelávaní.

Vďaka realizácii projektu sú ku 31. 12. 2022 v 133 obciach, v ktorých sa projekt realizuje, posilnené odborné kapacity materských škôl prostredníctvom asistentov učiteľa a iných odborných zamestnancov (najčastejšie školského špeciálneho pedagóga alebo školského psychológa). Spolupráca s rodinami je posilnená prostredníctvom novej nepedagogickej pozície, rodičovského asistenta, ktorej vplyv sa v rámci projektu overuje. PRIM je možné vnímať aj v kontexte tzv. dočasných vyrovnávacích opatrení, keďže preferenčne sa snaží zamestnávať Rómov, čím podporuje mieru zamestnanosti a motivácie k vzdelávaniu medzi ľuďmi žijúcimi v marginalizovaných rómskych komunitách.

Odozva terénu a dopytovaných samospráv na projekt je pozitívna. Prítomné sú však obavy ohľadom pokračovania realizovaných aktivít, ktoré nie sú systematizované a sú realizované len ako súčasť projektu, ktorého trvanie je obmedzené.



# Budovanie kapacít v predškolských zariadeniach pre rómske deti v období štátneho socializmu

Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania



## ■ Prístup socialistického režimu k Rómom

Politické elity režimu štátneho socializmu v Československu (1948 – 1989) si kládli za programový cieľ sociálne integrovať a kultúrne asimilovať na úroveň nerómskeho obyvateľstva tých členov rómskej minority, ktorí sa od majority líšili svojimi behaviorálnymi prejavmi. Išlo o prejavy, ktoré boli v rozpore s vtedajším spoločenským poriadkom, to znamená, že boli úradne i expertne pokladané za civilizácie zaostalé a asociálne.<sup>4</sup>

Socialistický režim sa usiloval o prevýchovu marginalizovaných Rómov, ktorá sa mala dosiahnuť zamestnanosťou, školskou dochádzkou a hygienickými a zdravotnými opatreniami. Už v roku 1952 Povereníctvo vnútra – štátny orgán s výkonom právomocí na území Slovenska – vydalo smernicu s názvom „Úprava pomerov osôb cigánskeho pôvodu“, v ktorej sa dôvodilo, že smernica bola vydaná „za účelom úspešnejšieho zapojovania osôb cigánskeho pôvodu do budovateľského úsilia našej ľudovodemokratickej republiky a postupného zbavovania následkov zaostalosti u cigánov ako dedičstva kapitalistického a fašistického režimu“.<sup>5</sup>

4 K integračnej politike československých socialistických vlád porovnaj:

- Kára, K. Cikáni v ČSSR v procese spoločenskej integrácie, 1976. Kapitola: Pojetí, zdroje a cíle společenské integrace Cikánů a hlavní směry jejího uskutečnění, s. 485 – 490.
- Jurová, A. Vývoj rómskej problematiky na Slovensku po roku 1945, 1993;
- Donert, C. The rights of the Roma: the struggle for citizenship in postwar Czechoslovakia, 2017.

5 Povereníctvo vnútra, 24. 3. 1952, zn. II/3-215.0-1952/7. Úprava pomerov osôb cigánskeho pôvodu.

Obzvlášť nepriaznivá situácia panovala na úseku zamestnanosti, napr. v Košickom kraji v roku 1958 pracovalo iba 22,5 % dospelých rómskej populácie. Čo sa týka gramotnosti, v Československu v rovnakom období sa odhadoval až 80 % podiel negramotných a pologramotných na celkovej počte rómskej populácie (Zeman, 1958).

Prvým zásadným legislatívnym opatrením zo súboru rómskych politík (rozumej verejných politík regulujúcich spoločensko-kultúrnu integráciu Rómov do majoritnej spoločnosti) bol zákon č. 74/1958 o zákaze kočovania.<sup>6</sup> Týmto zákonom sa akékoľvek kočujúce alebo polokočujúce rómske komunity mali usadiť, pričom miestne národné výbory im mali sprostredkovať bývanie a zamestnanie. Nadväzne na tento zákon vydalo Ministerstvo školstva a kultúry smernicu „Výchova a vyučovanie cigánskych detí“, ktorou sa národným výborom nariadilo sledovať prihlasovaciu povinnosť rómskych rodičov zapisovať deti do škôl. Smernica takisto nariadila prijímať do materských škôl aj rómske deti, ktorých matky nepracovali.<sup>7</sup>

Je potrebné upozorniť, že už táto smernica počítala so vznikom segregovaného typu školskej infraštruktúry, aj keď z ideologických dôvodov sa toto riešenie pripúšťalo iba ako dočasná alternatíva. Podľa smernice sa segregované rómske triedy mali zriaďovať zatiaľ iba pre základné školy, a to pre rómske deti vo veku osem a viac rokov, ktoré nebolo možné zaradiť do príslušných riadnych ročníkov pre ich nedostatočnú pripravenosť. Zároveň sa predpokladalo, že deti, ktoré v tom čase mali päť a menej rokov, už nebudú vyučované v segregácii (Bacíková, 1958). V skutočnosti sa však segregácia pri budovaní školskej infraštruktúry etablovala natoľko, že bola postupne aplikovaná aj v zariadeniach predškolskej výchovy.

Štátne authority už v roku 1958 upozorňovali, že prvou bariérou v zaskolovaní rómskych detí v predškolských zariadeniach je ich nízka

kapacita (Bacíková, 1958). Navyše vykonateľnosť legislatívnych opatrení z roku 1958 na úseku predškolskej výchovy nebola krytá vyčlenením žiadnych finančných prostriedkov.

Situácia sa zmenila až po prijatí uznesenia vlády ČSSR č. 502/1965, ktorým vláda vyčlenila finančné prostriedky na krytie spoločensko-kultúrnej integrácie marginalizovaných Rómov a na Slovensku vytvorila špecializovaný vládny útvar na koordináciu akulturačnej politiky s názvom Komisia predsedníctva SNR pre otázky cigánskych obyvateľov, resp. po roku 1969 Komisia predsedníctva SSR pre otázky cigánskych obyvateľov. Od roku 1965 sa úsek výchovy spolu s bytovou otázkou a otázkou zamestnanosti stal jedným z troch pilierov akulturačnej politiky. V rokoch 1966 – 1971 sa na Slovensku zlikvidovalo 4 750 chatrčí a z rómskych osád bolo do miest a obcí presťahovaných 20 000 Rómov (Bubelíni, 1982).

6 Zákon č. 74/1958 Zb. zo dňa 17. 10. 1958 o trvalom usídlení kočujúcich osôb.

7 Ministerstvo školstva a kultúry, č. j. 38416/58-I/3. Dňa 30. 10. 1958. Výchova a vyučovanie cigánskych detí. Zbierka inštrukcií pre výkonné orgány národných výborov, roč. 1985, čiastka 19, poradové č. 110.

## ■ Dôvody navyšovania kapacít v predškolských zariadeniach pre rómske deti

Napriek vynaloženému úsiliu sa rómska populácia neustále vyznačovala socioekonomickými charakteristikami, ktoré štátne autority vyhodnocovali ako alarmujúce, a to najmä z toho dôvodu, že vysoký podiel rómskych obyvateľov na Slovensku žil v prostredí, ktoré nestimulovalo akulturačný proces.

V roku 1974 žilo na Slovensku 180 000 Rómov, čo predstavovalo 3,9 % z celkovej populácie krajiny. Z tohto počtu na hlavné mesto Bratislavu pripadalo 1,5 %, na Západoslovenský kraj 22 %, na Stredoslovenský kraj 22,4 % a na Východoslovenský kraj až 54,1 % Rómov. Rómovia obývali 1 681 obcí, najmä nestrediskových, pričom 45 000 Rómov žilo v chatrčiach sústredených v 731 osadách, čo tvorilo 25 % rómskej populácie (MPSV SSR, 1974). Zhruba tri štvrtiny Rómov teda žilo v rurálnom prostredí s dorozumievacím jazykom rómskym, bez náležitých znalostí štátneho a zároveň vyučovacieho slovenského jazyka (Kára, 1976).

Tieto marginalizované rómske komunity sa podľa dobových úradných správ vyznačovali nízkou ekonomickou aktivitou, vyššou chorobnosťou a invaliditou, nedostatočnou starostlivosťou o výchovu detí, vyššou dojčeneckou úmrtnosťou a nízkou kultúrou bývania. Z ekonomicky aktívnych Rómov predstavovalo 86 % nekvalifikovaných robotníkov a len 2,5 % technikov či úradníkov (MPSV SSR, 1974).

K roku 1974 nepracovalo 27 000 Rómov v produktívnom veku, z toho 3 700 bolo neschopných zaradenia do práce zo zdravotných dôvodov, 12 200 žien sa staralo o 3 a viac detí. 5 000 žien malo menej detí, ale pre nedostatok miest v jasliach a materských školách nemohli pracovať. Základnú školskú dochádzku ukončilo v 9. ročníku len 17 % rómskych žiakov, pričom prvý stupeň základnej školy nedokázalo ukončiť 25 % rómskych detí. Na strednú školu sa dostalo priemerne 3 % pätnásťročnej rómskej mládeže, do učňovského pomeru bolo prijatých 35 – 38 %, do pracovného pomeru 25 – 30 % a 3,5 – 4,5 % pokračovalo v základnej školskej dochádzke. Jedna tretina zostávala nezaradená na prípravu na povolanie (MPSV SSR, 1974).

Muži dosahovali pomerne dobrú ekonomickú aktivitu medzi pätnástym a tridsiatym deviatym rokom života pri podiele 84,2 %, no u žien bol tento pomer iba 28 % (Kára, Príloha, 1976). Pritom platilo, že v prípade väčšiny zamestnaných Rómov išlo o nekvalifikovaných robotníkov (Kára, Príloha, 1976). Zo sociologického prieskumu k roku 1975 vyplývalo, že na Slovensku nemalo 18,9 % Rómov žiadne vzdelanie, neukončené základné vzdelanie malo 64,6 %, ukončené základné vzdelanie 10,4 % a vyučených bolo iba 3,7 % Rómov (Kára, 1976). Navyše úrady zápasili s častým prepadávaním rómskych žiakov, čo riešili ich preradením do zvláštnych škôl a zriaďovaním zvláštnych rómskych tried, ktoré boli v nižších ročníkoch základných škôl etnicky homogénne (Kára, 1976).

Rómska populácia bola pritom výrazne mladšia než majoritná. Zatiaľ čo priemerný vek rómskej populácie na Slovensku dosahoval 20 rokov, priemerný vek celej populácie činil 35 rokov. Zatiaľ čo podiel detí do 15 rokov v rómskej populácii dosahoval 48,7 %, v celej populácii to bolo 24,1 %. Mladá generácia, teda osoby vo veku 15 – 39 rokov, dosahovala v rómskej populácii na Slovensku podiel až 83,3 % (Kára, Príloha, 1976). Urýchlené biologické zrenie, rýchly vstup do zamestnania a do rodinného života, resp. nenastúpenie matiek s deťmi do zamestnania vôbec predstavovali nepriaznivé faktory v akulturačnom programe. Zároveň hrozilo, že tieto faktory sa budú sociálne reprodukovať aj v nastupujúcej generácii. Podľa prognostických výpočtov sa pri dovedajšej tendencii intenzívnej prírastkovosti javilo, že počet Rómov na Slovensku stúpne z 159 275 v roku 1970 (3,5 %) na 299 443 (5,3 %) v roku 2000 (MPSV SSR, 1974a).

Experti upozorňovali, že k urýchleniu akulturačného programu nedôjde, ak sa nepodchytia rómske deti už v predškolskom veku, pretože „na výchove cigánskej mládeže záleží integrovanosť celej budúcej generácie Cigánov“ (Kára, Príloha, 1976). V tejto oblasti sa na Slovensku prejavovali značné rezervy. Na konci roka 1971 štatistika vykazovala zaškolenosť 3 – 5 ročných detí v MŠ iba na úrovni 12 %, a to jednak pre nedostatok kapacít v materských školách, jednak pre nezáujem zo strany rodičov (MPSV SSR, 1974).

## ■ Konjunktúra výstavby materských škôl pre rómske deti v 70. rokoch 20. storočia

V reakcii na nepriaznivý stav začala vláda SSR od roku 1972 po prijatí uznesenia vlády SSR č. 94/1972 masívne investovať do výstavby predškolských zariadení určených pre rómske deti. Investičné akcie sa sústredili predovšetkým do oblastí bez dostatku pracovných príležitostí, do nepriemyselných oblastí, v ktorých väčšina rómskych zamestnancov pracovala v technických a komunálnych službách (27,1 %), na štátnych statkoch (13,5 %) alebo v stavebných podnikoch (25,6 %), a neexistovala tam možnosť zapísať deti do podnikových MŠ (Kára, 1976). V roku 1972 vláda rozostavala niekoľko prvých MŠ v osadách len pre rómske deti, a to 6 v okrese Košice-vidiek, 2 v okrese Spišská Nová Ves, 2 v okrese Humenné, 1 v okrese Prešov, 1 v okrese Vranov nad Topľou a 1 v okrese Michalovce. Expertné vedenie legitimizovalo aplikovanie segregáčnej praxe zriaďovania rómskych MŠ argumentmi o potrebe individuálneho prístupu k rómskym deťom, o nevystavovaní ich šikane zo strany nerómskych detí, a teda ich lepšou motiváciou k adaptácii. Na rozdiel od roku 1958 sa v expertných alebo vládných dokumentoch už nevyskytovali zmienky o segregáčnej praxi ako o dočasnom riešení, ale naopak ako o vhodnom spôsobe riešenia zaškolenosti (Kára, 1976).

V roku 1973 bolo v SSR 601 jaslí, pričom ich kapacita postačovala iba pre 10 % príslušných populačných ročníkov. Štátne autority považovali daný stav za neuspokojivý, keďže na národných výboroch hlásili 7 623 nevybavených žiadostí. V otázke zriaďovania jaslí sa nedarilo naplniť plán, pretože výstavba jaslí zaostávala v rámci prebiehajúcej komplexnej bytovej výstavby. Čo sa týka materských škôl, na začiatku 70. rokov ich pribudlo v priemere ročne 66 so 4 093 miestami. V roku 1973 bolo v prevádzke 2 790 MŠ a 33 detských útulkov (paralela dnešných centier pre deti), v ktorých bolo zaškolených vyše 133 000 detí, t. j. takmer 50 % detí príslušných populačných ročníkov (MPSV SSR, 1974 b). Táto hodnota však kolísala v závislosti od regiónu, pretože v hlavnom meste SSR Bratislava dosiahla 70,15 %, zatiaľ čo v Stredoslovenskom kraji iba 44,33 % (porovnaj tabuľku č. 2).

Do roku 1975 mala vláda ambíciu dosiahnuť v SSR podiel zaškolených detí vo veku 3 – 5 rokov na úrovni 65 %, čo predpokladalo prírastok

až 41 100 miest. Z toho 26 700 päťročných detí sa malo zaškolovať v prípravných oddeleniach pri MŠ, čo bolo považované za núdzové a provizórne riešenie (MPSV SSR, 1974 b).

Tabuľka 2: Informácia o počte MŠ a zaškolenosti detí v roku 1974

Ukazovateľ	Hl. mesto Bratislava	Západo-slovenský kraj	Stredo-slovenský kraj	Východo-slovenský kraj
Počet materských škôl	121	967	769	933
Počet tried	351	1 728	1 371	1 629
Počet detí	9 919	45 054	36 420	41 884
Priemer detí na triedu	28,25	26,07	26,56	25,71
% zaškolených detí	70,15	50,79	44,33	50,42
Počet nevybavených žiadostí	527	2 923	3 315	2 190

Zdroj: MPSV SSR, 1974 b

Zriaďovanie nových predškolských zariadení však trpelo oneskoreniami, keďže v rámci komplexnej bytovej výstavby neboli tieto objekty prioritované a ich dokončovanie sa často odkladalo do ďalších päťročníc. Úrady zároveň pracovali na dostatku vhodných typových projektov MŠ s rôznou technológiou výstavby, vhodnou aj do rurálneho prostredia. Malo ísť o drevené montované budovy MŠ. Taktiež sa na základe skúseností z ČSR malo overiť zavedenie mikrojaslí, a napokon sa malo unifikáciou a typizáciou panelovej výstavby pristúpiť k výstavbe panelových jaslí a MŠ na panelových sídliskách (MPSV SSR, 1974b).

Čo sa týka predškolských zariadení pre rómske deti, v roku 1973 sa postavilo ďalších päť MŠ pre 255 rómskych detí a rozostavaných bolo 20 nových. V roku 1974 sa začala výstavba ďalších 43 MŠ pre rómske deti so sumárnou kapacitou 2 885 detí. Štátne autority zvyšovaním zaškolenosti rómskych detí sledovali aj sekundárny cieľ zamestnať rómske ženy v domácnosti a zabezpečiť ich vyššiu vzdelanosť v budúcných generáciách, keďže na začiatku 70. rokov iba 16,5 % z nich malo ukončené základné školské vzdelanie. Rastom ekonomickej



aktivity žien zároveň klesala ich fertilita, ktorá sa viac približovala celorepublikovému priemeru (porovnaj tabuľku č. 3). Zriaďovanie MŠ pre rómske deti tak predstavovalo kľúčový nástroj regulácie populačnej politiky štátu vo vzťahu k rómskej menšine.

Tabuľka 3: **Vplyv ekonomickej aktivity na priemerný počet detí, % k 1. 12. 1970**

	Priemerný počet životanarodených detí na jednu ženu ekonomicky		Rozdiel
	ekonomicky aktívnu	ekonomicky neaktívnu	
Všetko obyvateľstvo	2,14	3,06	-0,92
Rómske obyvateľstvo	3,63	5,29	-1,66

Zdroj: MPSV SSR 1974 b



Obrázok 1 Materská škola na sídlisku Luník IX v Košiciach, 1988  
Zdroj: Autor Štefan Cmorjak



Obrázok 2 Triedy materskej školy na Luníku IX boli od vzniku školy v roku 1981 segregované pre rómske a nerómske deti. Na obrázku karneval nerómskej triedy v roku 1985 Zdroj: Autor Štefan Cmorjak

## ■ Špecifiká zaškoľovania rómskych detí vo Východoslovenskom kraji

Väčšina materských škôlok pre rómske deti bola zriadená vo Východoslovenskom kraji, keďže išlo o kraj s najvyšším podielom marginalizovaných rómskych komunít. Na „nízkej sociálnej úrovni“ tu v roku 1974 žilo 94 400 Rómov, z toho 32 400, teda 33,5 % žilo v 446 osadách. Iba 68 % Rómov vo Východoslovenskom kraji bolo ekonomicky aktívnych, pričom počet žien s deťmi v domácnosti zostával vysoký. Východoslovenský krajský národný výbor nedokázal prekonávať problémy v akulturácii marginalizovaných rómskych komunít samostatne, a preto sa do tohto procesu zapájali priamo ministerstvá a ústredné štátne orgány (MPSV SSR, 1974).

Na začiatku roka 1972 tu bolo zaškolených iba 10 % rómskych detí vo veku 3 – 5 rokov. Výstavbou MŠ z finančnej rezervy vlády SSR sa do júna 1974 dosiahla zaškolenosť vo Východoslovenskom kraji na úrovni 23,2 % (2 300 detí). Vypuklým problémom však zostávala pravidelná dochádzka, a to najmä v MŠ vzdialených od rómskych osád. Ďalší problém predstavoval nedostatok kvalifikovaných pedagogických pracovníkov v novozriaďovaných MŠ pre rómske deti. Až 39 % z nich nemalo adekvátne pedagogické vzdelanie. Prieskumy však zároveň naznačovali, že rómske deti sa dokázali naučiť po slovensky za jeden rok. Úrady konštatovali, že po hygienickej stránke a po stránke spoločenského správania bolo možné deti pripraviť tak, že po prechode na základnú školu neboli s nimi problémy (MPSV SSR, 1974).

Kapacity v MŠ na východnom Slovensku sa mali budovať do dosiahnutia zaškolenosti rómskych detí na úrovni 60 – 65 %. Dovtedy sa národné výbory mali sústrediť na zaškoľovanie päťročných rómskych detí v prípravných oddeleniach MŠ. Keďže však išlo o provizórne opatrenie, deti z prípravných oddelení sa nezapočítavali do celkovej miery zaškolenosti. V roku 1974 bolo takto zaškolených 772 päťročných rómskych detí, z toho v riadnych MŠ 1 540 rómskych detí. V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že keď v septembri 1974 nastúpilo do základných škôl 2 870 šesťročných rómskych detí, 560 z nich prišlo bez akejkoľvek prípravy (do výsledného čísla nie je započítaných 772 detí, ktorých zaškolenosť nebola považovaná za dostatočnú). Pritom skúsenosti z prípravných oddelení ukazovali, že zaškolenie je

potrebné rozšíriť z doterajších 2 – 3 hodín 1 – 2 dni v týždni na minimálne 4 – 5 hodín denne počas 4 dní. V školskom roku 1973/74 nastúpilo na základné školy o čosi menej rómskych žiakov bez prípravy, a to 500 (MPSV SSR, 1974).

Vzhľadom na oneskorenie odovzdávania mnohých rozostavaných objektov úrady hľadali aj alternatívne možnosti urýchlenia zaškolenia rómskych detí. Súčasne boli okresné národné výbory kritizované za to, že nedostatočne využívali umiestňovanie rómskych detí do existujúcich MŠ, a že iniciatívne neľadali ďalšie možnosti zaškolenia inými formami.

Centrálne úrady kritizovali, že rómske deti boli zaradované do samostatných rómskych tried bez príslušnej dokumentácie, pričom preraďovanie do nerómskych tried sa nerobilo včas a podľa úrovne výchovy a vzdelania. Preto sa odporúčalo umiestňovať rómske deti „z kultúrnej a sociálne zaostalejších rodín“ do družín mládeže s celodennou starostlivosťou a rómskych žiakov „z narušených a zvlášť zaostalých rodín“ do internátnych škôl. Na základe uvedeného sa mala navýšiť kapacita družín o 2 000 miest a mala začať výstavba internátnych škôl pre 1 000 rómskych žiakov (MPSV SSR, 1974) (pozn.: pre vysoké náklady nikdy nedošlo k zriadeniu internátnych škôl v plánovanom rozsahu).

Komisia pre otázky cigánskych obyvateľov (dobový názov) vo Východoslovenskom kraji navrhovala využívať aj iné možnosti zaškoľovania pred nástupom do základnej školy, napr. cestou využívania priestorov základných škôl, ale aj podnikových chat a rekreačných zariadení. Podľa komisie išlo o opatrenie, ktoré malo pomôcť rómskym deťom pred nástupom do základnej školy osvojiť si základy slovenského jazyka a hygienické návyky, ktoré pozitívne ovplyvňujú proces urýchlenej adaptácie na povinnosti a úlohy súvisiace s dochádzkou do základnej školy a so zvládnutím učiva (MPSV SSR, 1974c).

Mimoriadne opatrenia vo Východoslovenskom kraji mali naplniť zaškolenosť všetkých päťročných rómskych detí do roku 1975. Zároveň plánovali do uvedeného roku vo Východoslovenskom kraji zaškoliť v MŠ 25 % rómskych detí vo veku 3 – 5 rokov (MPSV SSR, 1974c).

Na republikovej úrovni sa podarilo tento podiel (24,6 %) dosiahnuť v polovici roka 1974, zatiaľ čo v hlavnom meste Bratislava činil tento

podiel už 35,9 %, v Západoslovenskom kraji 22,6 %, v Stredoslovenskom kraji 29,2 % a vo Východoslovenskom kraji 23,2 %. Diskrepancie sa vyskytovali aj v rámci okresov Východoslovenského kraja: Bardejov 9,1 %, Humenné 15 %, Košice-mesto 13,9 %, Košice-vidiek 23 %, Michalovce 29,8 %, Poprad 31 %, Prešov 10,3 %, Rožňava 39,8 %, Spišská Nová Ves 43 %, Stará Ľubovňa 11,5 %, Svidník 12,8 %, Trebišov 25,2 % a Vranov nad Topľou 12,4 % (MPSV SSR, 1974d).

Pozornejšie si všimnime vysoký podiel zaškolenosti v okrese Spišská Nová Ves (43 %), na základe čoho bol okres považovaný za vzorový. Zaškolenosť päťročných rómskych detí tu dokonca dosahovala 70 %. V roku 1974 sa v okrese nachádzalo 27 rómskych osád a 33 čiastočne rozptýlených rómskych osídlení, 5 MŠ pre rómske deti a 11 tried v riadnych škôlkach, kde bolo umiestnených spolu 228 detí (pozri tabuľku 4).

Tabuľka 4: **Informácia o MŠ pre rómske deti v okrese Spišská Nová Ves v roku 1974**

Obec	počet tried	počet detí
Spišská Nová Ves – Potočná	2 triedy	42 detí
Nálepkovo	2 triedy	32 detí
Spišské Tomášovce	1 trieda	22 detí
Levoča VI. MŠ	4 triedy	90 detí
Smižany	2 triedy	42 detí

Zdroj: MSSV SSR, 1974e

MŠ pre rómske deti sa mali podľa plánu vybudovať pri osadách v Hrabušiciach, Švedlári a Žehre. Tieto tri stavby sa mali financovať z rezervy vlády SSR, pričom malo ísť o montované stavebné objekty. Problémom bol však nedostatok pitnej vody v lokalitách. Ďalšia MŠ pre rómske deti bola plánovaná v Bystranoch, kde sa mal pre tieto účely adaptovať starší objekt. Úrady zároveň považovali za naliehavé riešiť predškolskú výchovu v Markušovciach, Richnave, Letanovciach, Krompachoch a Rudňanoch. Tieto kapacity sa takisto mali budovať z rezervy vlády SSR (MSSV SSR, 1974e).

Vďaka vládnym investíciám a priaznivej zaškolenosti sa v okrese podarilo dosiahnuť 100 % školskú dochádzku do základných škôl od

školského roka 1973/74. Treba však pripomenúť, že v okrese vtedy existovalo už 27 segregovaných tried pre rómskych žiakov (MPSV SSR, 1974e).

V inom východoslovenskom okrese, konkrétne v okrese Trebišov, dosahovala zaškolenosť rómskych detí vo veku 3 – 5 rokov priemerne 25,5 %. V tomto okrese sa totiž dostatočné kapacity nevyskytovali ani vo väčších mestách, kde ich bolo potrebné vybudovať, a to v Trebišove, Sečovciach, Kráľovskom Chlmci a Veľkých Kapušanoch. Plán počítal s vybudovaním týchto MŠ pre rómske deti do roku 1975. Zároveň sa zriaďovali prípravné oddelenia pre päťročné deti v Trebišove a Sečovciach, kde sa mali rómske deti zaškoľovať počas voľných sobôt a nediel.

V okrese na nachádzalo 34 osád, pričom iba málo MŠ sa nachádzalo v ich blízkosti. Veľká vzdialenosť od rómskych osád, ale aj nezáujem zo strany rodičov spôsobovali, že vysoký počet rómskych detí nastupoval do základných škôl bez akejkoľvek prípravy. V okrese sa nachádzali iba dve MŠ pre rómske deti, a to v Kapušianskych Kľačanoch (1972) a v Lelese (1973), obe s celodennou starostlivosťou pre celkom 33 detí (MPSV SSR, 1974f).

Urýchlenou výstavbou MŠ pre rómske deti vo Východoslovenskom kraji sa podarilo do roku 1975 dosiahnuť podiel zaškolenosti detí vo veku 3 – 5 rokov na úrovni 37,7 %. Štátne úrady však neboli spokojné s nekvalifikovanými učiteľmi v MŠ pre rómske deti a v MŠ so samostatnými triedami pre rómske deti. V roku 1975 sa vo Východoslovenskom kraji nachádzalo 241 samostatných tried pre rómske deti, v ktorých až 51,45 % pedagogických pozícií bolo obsadených nekvalifikovanými zamestnancami bez adekvátneho pedagogického vzdelania. Priaznivá situácia bola iba v okrese Košice-mesto, naopak, nepriaznivá situácia panovala v okresoch Košice-vidiek, Poprad, Spišská Nová Ves, Prešov a Vranov nad Topľou (MPSV SSR, 1975).



## ■ Rok 1977 – zlom v dosahovaní úspechov v zaškolení rómskych detí

V nasledujúcich rokoch podiel zaškolenosti rómskych detí vo veku 3 – 5 rokov na Slovensku postupne stúpal. V roku 1977 činil už 44,2 %. Dovtedy sa stihlo postaviť 54 MŠ predovšetkým vo Východoslovenskom kraji. To bola aj príčina toho, že najvyšší podiel zaškolenosti, dokonca nad republikový priemer, dosahovali práve tam, a to až 46,7 %. Napriek istým úspechom sa však nedarilo splniť záväzok zaškoliť každé päťročné dieťa aspoň v prípravných oddeleniach pri MŠ. K 1. 9. 1977 bolo takto zaškolených iba 71 %, to znamená, že 1762 rómskych detí začalo povinnú školskú dochádzku bez predškolskej prípravy (MPSV SSR, 1978).

Rok 1977 zároveň značil akýsi zlom v konjunktúre zriaďovania nových MŠ a dosahovania priaznivých prírastkov v zaškolenosti rómskych detí. V tomto roku bolo síce dokončených 11 MŠ pre rómske deti s kapacitou 270 miest, ale využívalo ich len 29,6 % rómskych detí. Navyše, v niektorých okresoch došlo k poklesu zaškolenosti: Galanta o 6,1 %, Komárno o 27,8 %, Levice o tri deti, Žiar nad Hronom o 33,7 %, Poprad o 1,4 % a Spišská Nová Ves o 8,7 %. Tieto skutočnosti mali za následok výrazné spomalenie prírastku v zaškolenosti za rok 1977, než predpokladala koncepcia na roky 1976 – 1980. Vláda počítala do roku 1980 so zaškolenosťou na úrovni 65 – 70 % (MPSV SSR, 1978a).

V skutočnosti sa na Slovensku podarilo do roku 1979 zaškoliť rómske deti vo veku 3 – 5 rokov iba na úrovni 55 %, vo Východoslovenskom kraji až na úrovni 59,6 %, a v Západoslovenskom kraji iba na úrovni 44,5 %. Táto regionálna disproporcía vyplývala zo skutočnosti, že v rokoch 1976 – 1979 bolo zriadených 47 nových MŠ s kapacitou 1975 miest, z toho vo Východoslovenskom kraji až 32 MŠ s kapacitou 1435 detí (MPSV SSR, 1980).

Východoslovenský kraj sa nepochybne trvale vyznačoval najvyšším podielom rómskeho obyvateľstva. V roku 1979 žilo na Slovensku 198 972 Rómov (4,01 % z celkovej populácie), pričom na Východoslovenský kraj pripadalo 52,51 %.

Príčiny, pre ktoré vláda SSR pristúpila k urýchlenej výstavbe predškolských zariadení, však pretrvávali naďalej. Podiel pracujúcich Rómov

v produktívnom veku sa na Slovensku zvyšoval iba nepatrne: zo 63,9 % v roku 1971 na 70,9 % v roku 1975, na 71,9 % v roku 1979. Veľká časť rómskych žien naďalej uprednostňovala domácnosť pred zamestnaním. Podľa úradov ženy s 2 – 3 a viac malými deťmi zostávali v domácnosti pre nedostatok kapacít v jasliach a materských školách a pre ich nemožnosť zaradiť ich do práce. Pokiaľ v roku 1979 podiel ekonomicky aktívnych na populácii v produktívnom veku predstavoval hodnotu 82,6 %, u rómskej populácie to predstavovalo iba 71,9 %. Všeobecne u žien činil tento podiel 79,4 %, no u rómskych žien to bolo len 49,3 % (MPSV SSR, 1980).

Štátne úrady neboli spokojné ani so skutočnosťou, že hoci zaškolenosť rómskych detí v MŠ dosiahla 55 %, do družín na základných školách chodilo iba 21,5 % detí a do školských klubov na druhom stupni základných škôl iba 5,7 %. Tieto čísla nesvedčili o progrese v akulturačnom procese, ale, naopak, o jeho zlyhavaní. Štátne úrady konštatovali: „Znamená to, že nie každé šesťročné cigánske dieťa, ktoré sa zúčastnilo 1 – 3 rokov predškolskej výchovy v materských školách s celodennou starostlivosťou, zúčastňuje sa obdobnej celodennej výchovy na základnej škole. Starostlivosť, ktorú spoločnosť venovala malým 3 – 5 ročným cigánskym deťom v materských školách, vychádza takto na základnej škole nazmar.“ (MPSV SSR, 1980a)

## ■ Stagnácia v raste zaškolenia rómskych detí v 80. rokoch

Na nedostatok kapacít v školských družinách a kluboch reagovala vláda ďalšou investičnou vlnou. V roku 1980 bolo na investičné akcie spojené s predškolskou prípravou a školskou výchovou smerovaných ďalších 22 miliónov Kčs (MSSV SSR, 1980a). Podľa vyjadrenia tajomníka Komisie vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov Imricha Farkaša v 70. rokoch „uvolnilo Ministerstvo financií SSR na výstavbu účelových zariadení pre výchovu cigánskych detí z rezervy vlády národným výborom okrem národnými výbormi rozpočtovaných finančných prostriedkov 65 754 tisíc Kčs“ (MPSV SSR, 1980b). Pri spätnom pohľade na uplynulú dekádu 70. rokov tajomník Imrich Farkaš konštatoval, že pôvodný plán sa nedosiahol ani v jednom bode. Navyše k roku 1980 podiel zaškolenosti mierne klesol na 54,8 % (MPSV SSR, 1980c).

Tajomník komisie Imrich Farkaš kriticky reflektoval na nepriaznivý stav, pričom upozornil na dve príčiny: na zaostávanie v pripravovaní nových kapacít, ale aj na neúspech v presvedčaní rodičov, aby umiestňovali svoje deti do MŠ. Navyše poukázal na skutočnosť, že 54 % podiel zaškolenosti je iba klam, pretože iba 70 % zapísaných rómskych detí naozaj navštevuje MŠ pravidelne, čiže fakticky je zaškolených asi len 38 – 40 % rómskych detí. Kriticky hodnotil i neochotu zamestnancov národných výborov zriaďovať MŠ v ich obciach. Napríklad v roku 1980 vláda vyčlenila na investičné akcie 11,5 miliónov Kčs, pričom národné výbory dokázali čerpať len 2,4 milióna Kčs. Z plánovaných akcií sa plnilo len 24 % (MPSV SSR, 1980b).

Farkaš zároveň podrobil kritike aj segregáčny model investičných akcií a segregáčny charakter rozdeľovania detí v nerómskych MŠ. V tejto súvislosti kládol dôraz na uznesenie vlády SSR č. 133/1978, podľa ktorého sa v MŠ mimo osád nemajú vytvárať samostatné triedy pre rómske deti (MPSV SSR, 1980b). Napokon upozornil na ciele ustanovené v uznesení vlády SSR č. 141/1980, ktoré predpokladalo, že do roku 1990 sa má zaškolenosť vyrovnáť na úroveň priemeru zaškolenosti v celej populácii, t. j. 85 % (MPSV SSR, 1980b).

Tento ambiciózny plán sa však v priebehu 80. rokov nedarilo napíňať. V roku 1984 dosiahla zaškolenosť rómskych detí v MŠ podiel

67 %, pričom tento celorepublikový priemer stláčalo nadol hlavné mesto Bratislava (39,5 %) a Stredoslovenský kraj (57,6 %) (MPSV SSR, 1984). Navyše sa podľa šetrenia ukázalo, že účelovo budované predškolské zariadenia, prioritne určené pre rómske deti z marginalizovaných komunit, sa účelovo využívali iba na 46,5 %. Zvyšok, teda väčšinu vybudovaných účelových kapacít, obsadili nerómske deti. To sa týkalo predovšetkým okresov, ktoré žiadali o účelové finančné prostriedky z dôvodu vysokého počtu rómskych detí: okresy Levice, Nové Zámky, Banská Bystrica, Lučenec, Košice-vidiek, Michalovce a Trebišov. Šetrenie Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR zistilo, že tieto okresy nadhodnocovali počet rómskych detí v niektorých obciach, aby sa ľahšie dostali k dotáciám. Išlo o obce Čadca-Milošov, Turzovka (okres Čadca), Veľké Kršteňany (okres Topoľčany), Veliká nad Ipľom (okres Lučenec), Uzovská Panica (okres Rimavská Sobota), Hraničná (okres Košice-vidiek) (MPSV SSR, 1984a).

Ďalšia skupina obcí obchádzala účelovosť dotácie tým, že MŠ nepostavila v blízkosti rómskych osád, ale v blízkosti obydlí nerómov. To sa týkalo obcí Zemné (okres Nové Zámky), Čierny Balog (okres Banská Bystrica), Východná (okres Liptovský Mikuláš), Sebechleby a Senohrad (okres Zvolen), Malčice a Sobrance (okres Michalovce) a Parchovany (okres Trebišov).

Vyskytovali sa aj extrémnejšie prípady diskriminácie. V obci Veľká Lomnica (okres Poprad) zriadil odbor školstva ONV pri MŠ samostatnú triedu pre rómske deti, v ktorej však dovolil prekračovať hygienikom povolený počet detí 30 o 8 detí, pričom sa zamedzilo prijatiu ďalších 10 rómskych detí.

V okrese Rožňava nebolo prijatých 5 rómskych detí v obci Bôrka a 13 v obci Brzotín do MŠ vybudovaných pre rómske deti, pretože riaditeľky týchto MŠ uprednostňovali nerómske deti. Obec Chmeľov (okres Prešov) taktiež vybuďovala MŠ pre 20 rómskych detí z účelovej dotácie vlády, no miestny národný výbor adaptoval budovu pre klub dôchodcov. Najhoršia situácia bola v okrese Levice, kde MŠ vybudované pre rómske deti navštevovalo len 4,2 % týchto detí, potom Čadca s 7,3 % a Košice-vidiek s 6,4 %. Tieto zistenia vyústili do sprísnenia kritérií pre udeľovanie dotácií a do zvýšenia kontroly pri posudzovaní projektov výstavby nových zariadení predložených krajskými národnými výbormi (MPSV SSR, 1984b).

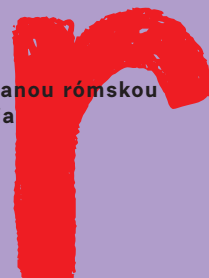
Neuspokojivá bola aj dochádzka rómskych detí do MŠ, ktorá dosahovala úroveň iba 60 – 65 %. Napriek tomu sa v pláne na ôsmu, teda poslednú päťročnicu socialistického režimu (1985 – 1989) naďalej počítalo s dosiahnutím ambiciózneho plánu zaškolenosti rómskych detí na úrovni 95 % (MPSV SSR, 1985). Ministerstvo školstva SSR však upozornilo, že „takéto opatrenia a závery, aj keď žiaduce, sú v stanovenom čase nespĺniteľné“ (MPSV SSR, 1985a). Zaškolenosť rómskych detí v MŠ na sklonku režimu štátneho socializmu dosiahla k roku 1988 úroveň 75,8 % (Jurová, s. 101).

Pri celkovej sumarizácii výsledkov dosiahnutých na úseku zaškolovania rómskych detí vo veku 3 – 5 rokov v MŠ v období štátneho socializmu je treba vyzdvihnúť snahu vtedajších politických elít materiálno zabezpečiť budovanie kapacít predškolských zariadení predovšetkým v regiónoch s najvyšším zastúpením marginalizovaných rómskych komunít a umiestňovať tieto preferenčne do blízkosti rómskych osád. V priebehu dvadsiatich rokov týmto spôsobom režim štátneho socializmu dokázal zvýšiť zaškolenosť rómskych detí z podielu 12 % na úroveň 75,8 % (1988). No tento výrazný úspech zostal zatienený formalistickým prístupom k vytýčeným cieľom, pretože tie počítali ku koncu existencie režimu až s 95 percentnou zaškolenosťou. Vybudované kapacity v mnohých MŠ zostali nevyužité, resp. boli využité na iné účely. Zaškolenosť rómskych detí zostávala často formálna s vysokým výskytom absencií a nepravidelnej dochádzky. Rómske deti sa zväčša zúčastňovali ďalšej socializácie v nerómskom prostredí na základnej škole iba vo veľmi obmedzenom rozsahu. V neposlednom rade režim štátneho socializmu zaviedol segregovaný typ vzdelávania na MŠ pre rómske deti a v paralelných triedach pre rómske deti na riadnych MŠ, ktorý sa napriek proklamovaným snahám nedarilo eliminovať.



# Aktuálny stav kapacity materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou

Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania



## ■ Sieť materských škôl v Slovenskej republike

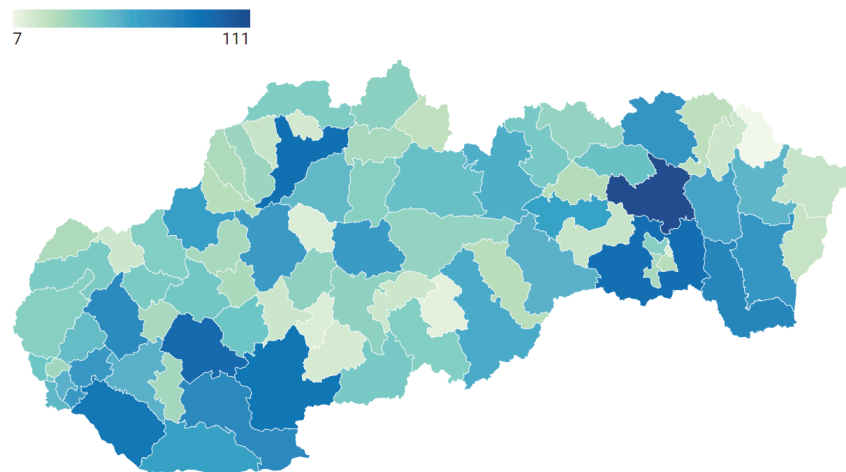
Podľa údajov Registra regionálneho školstva (Register škôl a školských zariadení) vedenom MŠVVŠ SR je na Slovensku k termínu 31. 10. 2022 v prevádzke 3 343 materských škôl.

Najväčší podiel, 2 974 materských škôl, predstavuje kategóriu štátnych škôl, ktorých zriaďovateľom je obyčajne miestna samospráva. Druhú skupinu predstavujú súkromné materské školy, ktorých je na Slovensku 255, a najmenšiu skupinu predstavuje kategória tzv. cirkevných materských škôl, ktorých je na Slovensku 114.

V prípade 806 materských škôl ide o materské školy, ktoré sú spojené so základnou školou. Tieto spolu s ďalšími 2 465 materskými školami, ktoré sú registrované ako samostatné materské školy, poskytujú celodenný program výchovy a vzdelávania. V prípade ďalších 72 materských škôl je poskytovaný poldenný program výchovy a vzdelávania.

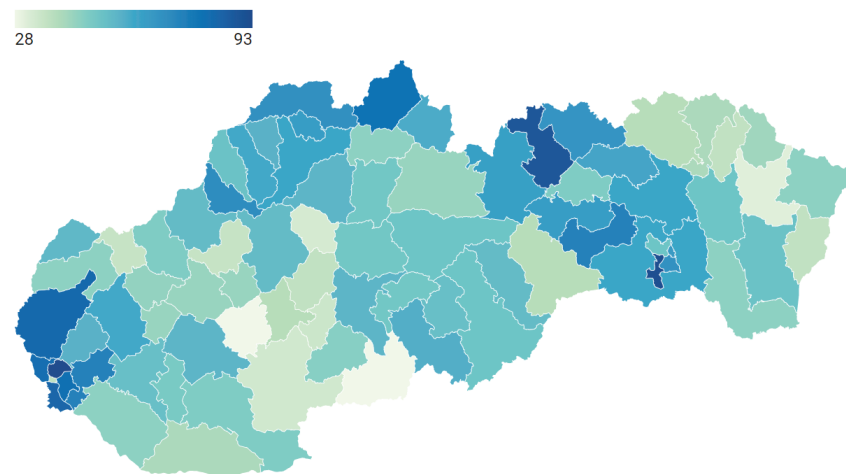
Veľkosť jednotlivých MŠ významne variuje. Priemerný počet detí na jednu materskú školu v okrese sa hýbe medzi 28 (Veľký Krtíš a Zlaté Moravce) a 93 (Bratislava III). Priemerný počet tried na jednu MŠ v okrese sa hýbe medzi 2 (Nitra, Veľký Krtíš a Zlaté Moravce) a 6 (Košice II, Košice III a Bratislava IV).

Mapa 1: Absolútny počet MŠ v okrese



Zdroj: Štatistická ročenka MŠVvaŠ SR

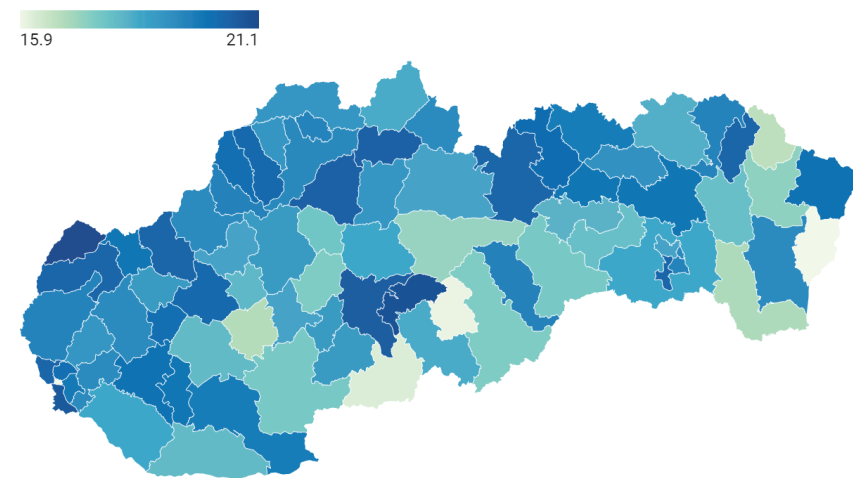
Mapa 2: Priemerný počet detí vo veku 3 – 5 rokov na jednu MŠ v okrese



Zdroj: Štatistická ročenka MŠVvaŠ SR, výpočet autorov

Maximálny počet detí v jednej triede je určený § 28 ods. 9 školského zákona. Pohybuje sa medzi 18 – 22 detí v triede, pričom veľkosť skupiny rastie s vekom detí.<sup>8</sup> Maximálny počet detí v jednej triede môže byť znížený rozhodnutím okresného hygienika vzhľadom na neadekvátne priestorové kapacity. Informácia o najvyššom počte detí zodpovedajúcom veľkosti vnútorných priestorov materskej školy je súčasťou prevádzkového poriadku každej školy.

Mapa 3: Priemerný počet detí vo veku 3 – 5 v jednej triede



Zdroj: Štatistická ročenka MŠVvaR SR, výpočet autorov

8 Najvyšší počet detí v triede materskej školy je ustanovený v § 28 ods. 9 školského zákona s účinnosťou od 1. januára 2021 takto:

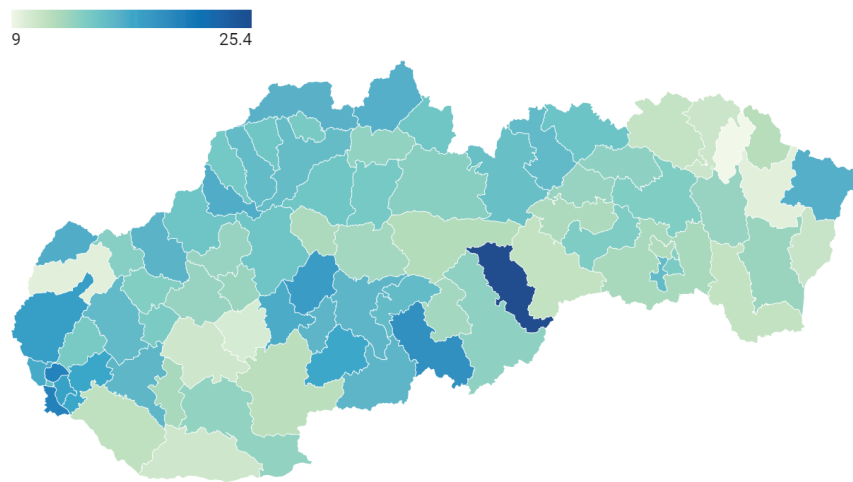
- 18 v triede pre deti vo veku dva až tri roky,
- 20 v triede pre deti vo veku tri až štyri roky,
- 21 v triede pre deti vo veku štyri až päť rokov,
- 22 v triede pre deti vo veku päť až šesť rokov,
- 21 v triede pre deti vo veku dva až šesť rokov.

Na základe zistení terénneho výskumu je možné tvrdiť, že zriaďovatelia MŠ sa v prípadoch, keď bol počet detí rozhodnutím okresného hygienika znížený, snažia vnútorné priestory upravovať tak, aby viac reflektovali aktuálnu potrebu obce, a kapacitu sa snažia zvyšovať.

V prípade špecifických situácií, ak to dovoľujú priestorové možnosti a existuje potreba umiestnenia ďalších detí, má tiež riaditeľ MŠ možnosť počet detí v jednej triede mierne navýšiť. Informáciu o počte detí v triedach jednotlivých MŠ je preto možné považovať za dynamický údaj, ktorý sa môže v čase meniť.

Pre potreby kvantitatívnej analýzy posúdenia kapacity MŠ sa preto zohľadňuje priemerný počet detí v jednej triede, vypočítaný na okresnej úrovni. Priemerný počet detí je určený na základe údajov CVTI o počte tried a počte detí navštevujúcich MŠ v danom okrese. Informácia o priemernom počte detí v jednej triede na úrovni okresu sa nachádza v prílohe č. 1.

Mapa 4: Priemerný počet detí v povinnom predškolskom vzdelávaní v jednej triede



Zdroj: Štatistická ročenka MŠVVaR SR, výpočet autorov

V zmysle aktuálne platnej legislatívy deti plnia povinné predškolské vzdelávanie primárne v tzv. spádovej materskej škole, ktorou je materská škola zriadená obcou, v ktorej má dané dieťa trvalý pobyt. Zákonný zástupca dieťaťa má možnosť vybrať aj inú ako spádovú materskú školu. Riaditeľ materskej školy má však povinnosť prednostne prijať na povinné predprimárne vzdelávanie deti s trvalým pobytom v obci, ktorá je zriaďovateľom MŠ.

Zapisovanie detí do iných ako spádových materských škôl je pomerne bežným fenoménom. Na základe zistení z terénu je možné tvrdiť, že spektrum dôvodov takého rozhodnutia je veľmi široké. Od absolútne pragmatických dôvodov, keď rodičia zapisujú dieťa do MŠ v obci, kam dochádzajú do zamestnania, až po tendenciu nerómskych rodičov nezapisovať deti do materských škôl, ktoré navštevujú deti z prostredia MRK a v ktorých deti z prostredia MRK predstavujú veľkú skupinu.



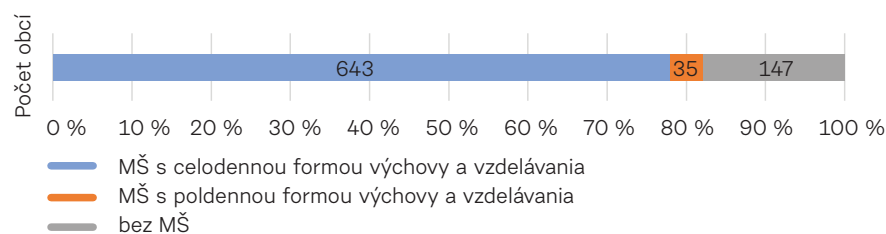
## ■ Sieť materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou

Z celkového počtu 825 obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019 je na základe údajov Štatistickej ročenky MŠVVaŠ SR (CVTI, 2021) možné tvrdiť, že v prípade 643 obcí existuje aspoň 0,5 triedy, ktorá poskytuje celodennú výchovu a vzdelávanie. V prípade ďalších 35 obcí existuje aspoň 0,5 triedy, ktorá poskytuje poldennú formu výchovy a vzdelávania. V prípade zvyšných 147 obcí materská škola, zaradená do systému výchovy a vzdelávania, nie je zriadená na území obce a deti s trvalým pobytom v obci sú nútené dochádzať do materskej školy mimo obce.

Na základe realizovaného výskumu je tiež možné tvrdiť, že v prípade absolútnej väčšiny obcí s MŠ sa materská škola nachádza priamo v obci, v častiach, ktoré respondenti výskumu označili ako „časť obývanú nerómskou populáciou“.

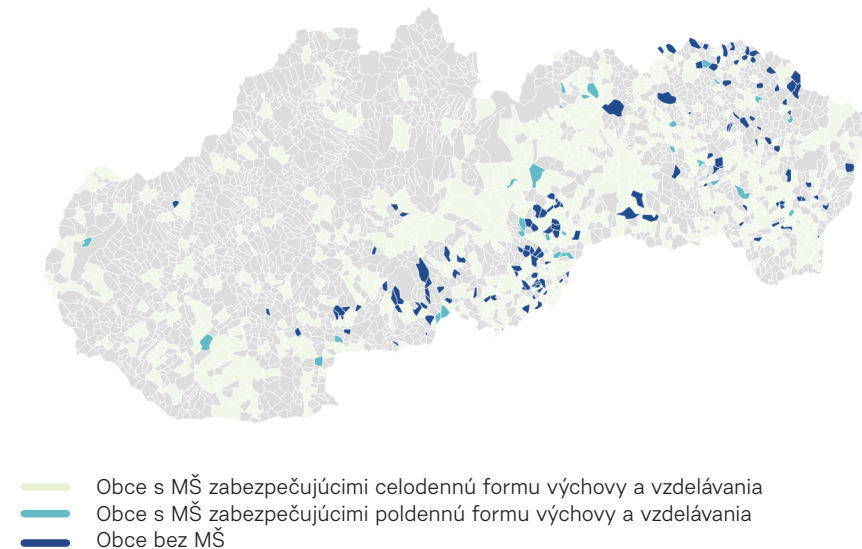
Umiestnenie materskej školy priamo v rómskej osade bolo zistené v 20 prípadoch, pričom v deviatich prípadoch ide o obce, v ktorých podiel ľudí žijúcich v marginalizovanej rómskej komunite na celkovom počte obyvateľov obce presahuje 51 %, a v troch prípadoch sa pohybujeme medzi 21 % – 40 %. Vo zvyšných ôsmich prípadoch podiel ľudí z prostredia MRK na celkovom počte obyvateľov síce neprekračuje hranicu 20 %, ale vo väčšine prípadov ide o mestá strednej a väčšej veľkosti (okresné a krajské mestá), kde môže aj nižšie percentuálne zastúpenie znamenať vyššie hodnoty vyjadrené v absolútnom počte.

Graf 1: Prítomnosť MŠ na území obce zaradenej do ARK 2019



Zdroj: Štatistická ročenka MŠVVaŠ SR a Atlas rómskych komunít 2019

Mapa 5: Rozsah výchovy a vzdelávania v MŠ poskytovaný na území obcí vedených v ARK 2019



Zdroj: Štatistická ročenka MŠVVaŠ SR a Atlas rómskych komunít 2019

Umiestnenie materskej školy v blízkosti rómskej osady, teda na pomedzí rómskej a nerómskej časti obce, bolo zistené v 89 prípadoch, pričom v tejto skupine prevládajú obce, v ktorých podiel ľudí žijúcich v marginalizovanej rómskej komunite na celkovom počte obyvateľov obce nepresahuje 50 % (61 obcí).

## ■ Situácia v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou bez materskej školy

Na základe údajov Štatistickej ročenky MŠVVaŠ SR je možné tvrdiť, že z celkového počtu 825 obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019 nemá na svojom území MŠ 147 obcí. Ide o obce, ktorých veľkosť je rozličná. Počet detí vo veku 3 – 6 rokov sa v týchto obciach pohybuje medzi 2 – 112 detí.<sup>9</sup>

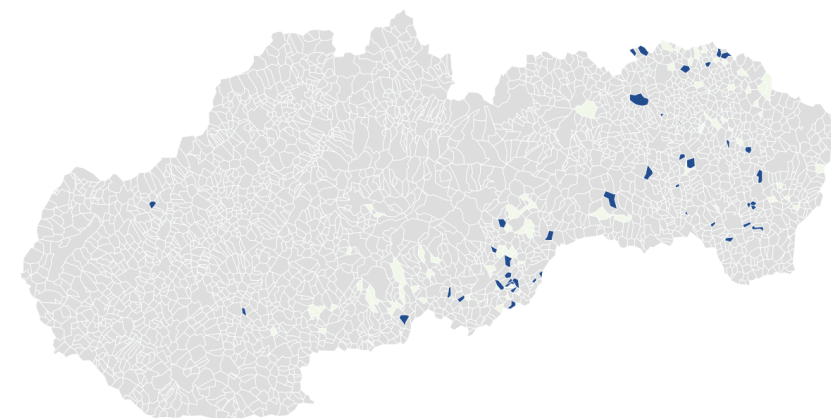
V zozname 147 obcí bez MŠ je 46 obcí, v ktorých má trvalý pobyt viac ako 20 detí vo veku 3 – 6 rokov. Podľa § 28 ods. 2 Zákona 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (Školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa materská škola „zriaďuje spravidla pri počte desať detí“. Napriek tomu, že desať detí je minimálna hranica, pri ktorej je vznik materskej školy ekonomicky rentabilný, vzhľadom na zložitú ekonomickú situáciu miestnej samosprávy (najmä malých obcí) môže byť zriadenie MŠ pri počte 10 detí veľmi náročným riešením. Aj vzhľadom na vyššie uvedené hodnoty o priemernej veľkosti tried v okrese sa pre účely tejto analýzy za hraničnú hodnotu považuje počet 20 detí. Dvadsať detí je možné považovať za počet, ktorý sa rovná priemeru maximálneho povoleného počtu detí v jednej triede.<sup>10</sup>

Menný zoznam obcí s minimálnym počtom 20 detí vo veku 3 – 6 rokov bez MŠ sa nachádza v prílohe č. 2.

Miera zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov v obciach bez MŠ variuje medzi 1 – 100 % (Atlas, 2019), pričom najväčšiu skupinu tvoria obce, kde sa podiel Rómov na celkovom počte obyvateľov pohybuje medzi 31 – 40 %. Najvýraznejšiemu problému absentujúcich kapacít MŠ však čelia obce s vyšším podielom Rómov na celkovom počte obyvateľov (porovnaj graf č. 2 nižšie). Na základe prieskumu realizovaného medzi samosprávami je možné tvrdiť, že v prípade 13 obcí bez MŠ zostáva neumiestnených 21 % a viac detí, ktorých zákonný

zástupca má záujem o umiestnenie dieťaťa v materskej škole. V siedmich prípadoch to je dokonca viac ako 51 % detí.

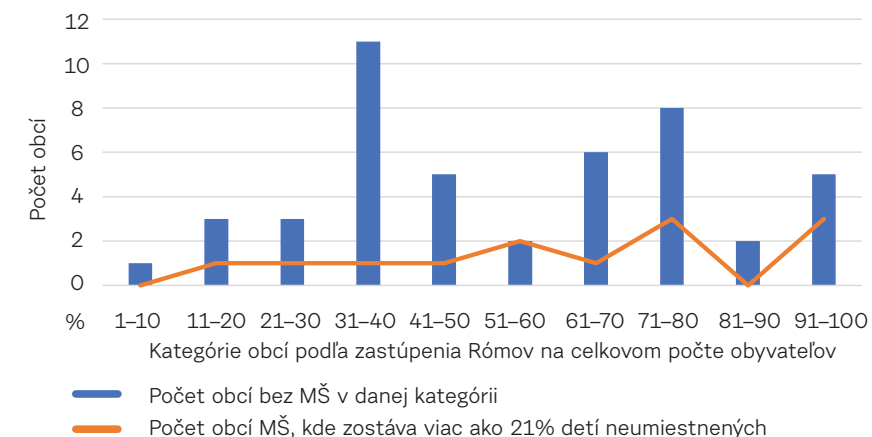
Mapa 6: **Obce vedené v Atlase rómskych komunít 2019 bez MŠ**



— Obce s viac ako 20 deťmi vo veku 3 – 6 rokov.

Zdroj: Štatistická ročenka MŠVVaŠ SR a Atlas rómskych komunít 2019

Graf 2: **Podiel Rómov na celkovom počte obyvateľov a chýbajúce kapacity MŠ**



Zdroj: Výpočet autorov na základe údajov Štatistickej ročenky MŠVVaŠ SR a Atlasu rómskych komunít 2019

<sup>9</sup> Údaj Štatistického úradu za rok 2021

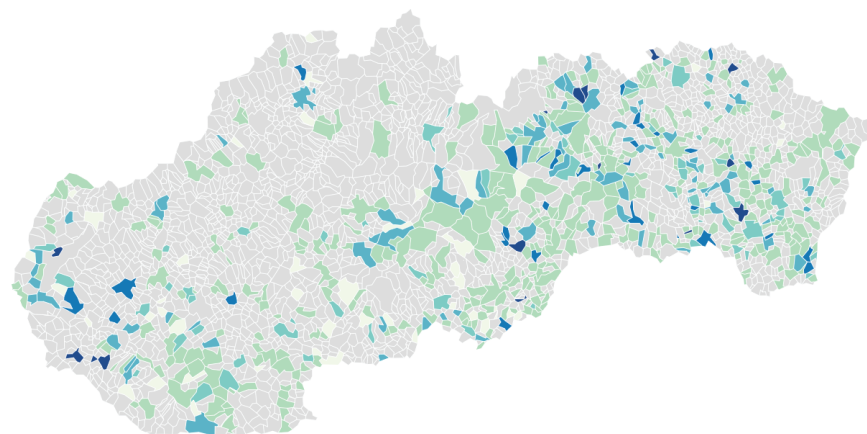
<sup>10</sup> Pozri § 28 ods. 9 Školského zákona alebo poznámku pod čiarou č. 8.



## ■ Situácia v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou s materskou školou

Otázka dostupnosti predškolskej výchovy a vzdelávania a otázka chýbajúcich kapacít MŠ<sup>11</sup> nie sú problémom iba v obciach bez MŠ, kde deti musia dochádzať do spádovej materskej školy.

Mapa 7 Chýbajúce kapacity v obciach s MŠ



- Obce s nezistenou situáciou chýbajúcich kapacít MŠ
- Obce so závažným problémom chýbajúcich kapacít MŠ
- Obce, kde je problém chýbajúcich kapacít MŠ najzávažnejší

Zdroj: Zistenia dotazníkového prieskumu

Z celkového počtu 678 obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019, ktoré na svojom území prevádzkujú aspoň 0,5 triedy zaradenej do celodennej alebo poldennej formy výchovy a vzdelávania, 206 obcí

<sup>11</sup> Termín „chýbajúca kapacita“ sa v texte používa na vyjadrenie podielu detí v obci, ktorých zákonný zástupca vyjadril záujem o umiestnenie dieťaťa v materskej škole, ale dieťa zostalo neumiestnené.

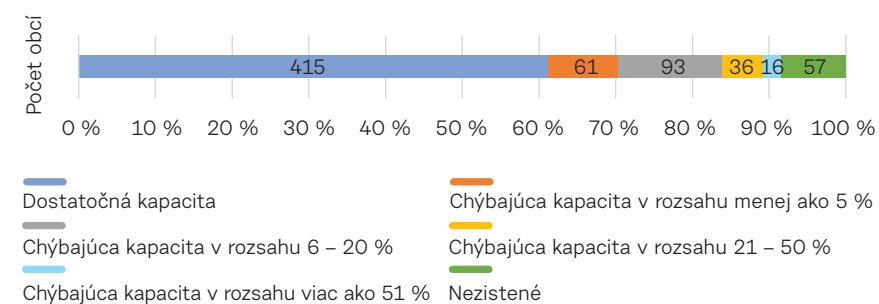
deklaruje, že čelí problému chýbajúcich kapacít MŠ. V prípade 61 obcí sa chýbajúca kapacita odhaduje na menej ako 5 %, v prípade 93 obcí a miest to je 6 – 20 %, v prípade 36 obcí je chýbajúca kapacita odhadnutá na 21 – 50 %, a v prípade ostatných 16 obcí chýba viac ako 51 % existujúcej kapacity. Odhad vykonali zástupcovia obcí, ktorí sa zúčastnili dotazníkového zisťovania.

Po započítaní 13 obcí bez MŠ, avšak s viac ako 20 deťmi vo veku 3 – 6 rokov (pozri predchádzajúcu podkapitolu), je možné tvrdiť, že na Slovensku bolo identifikovaných 65 obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019, ktoré čelia vážnym výzvam v súvislosti s kapacitou MŠ, pričom v prípade 23 z nich chýba viac ako 51 % existujúcich kapacít.

Reálny počet môže byť mierne vyšší, keďže v prípade 57 obcí s MŠ vedených v Atlase rómskych komunít 2019 sa informácie nepodarilo získať, a preto nie je situácia týchto obcí zohľadnená.

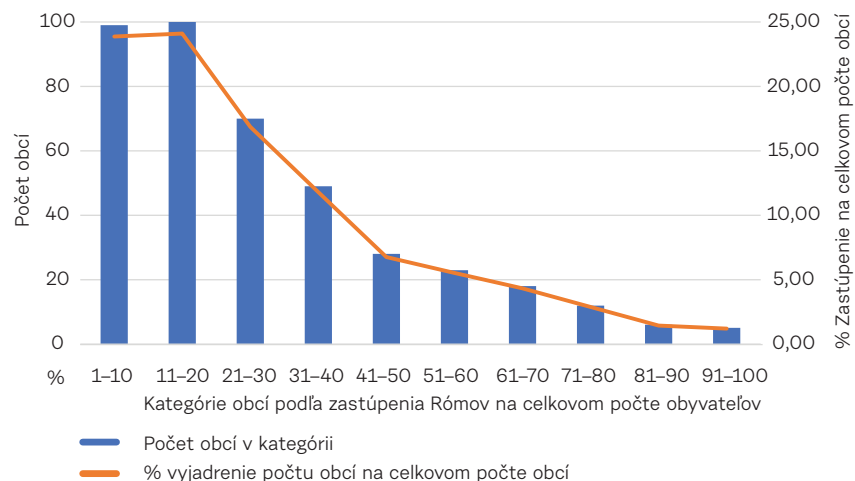
Na druhej strane, 415 obcí s MŠ vedených v ARK 2019 deklaruje, že aktuálny počet miest v MŠ dokáže pokryť existujúci záujem. To znamená, že 61 % obcí s MŠ v danej kategórii (obce s MRK s MŠ) nepociťuje problém nízkej kapacity MŠ, prípadne problematickej dostupnosti predškolskej výchovy a vzdelávania.

Graf 3: Chýbajúce kapacity v obciach s MŠ v delení podľa závažnosti problému



Zdroj: Zistenia dotazníkového prieskumu

Graf 4: Rozdelenie obcí s MŠ, ktoré neevidujú problém s kapacitou MŠ v delení podľa podielu zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov obce

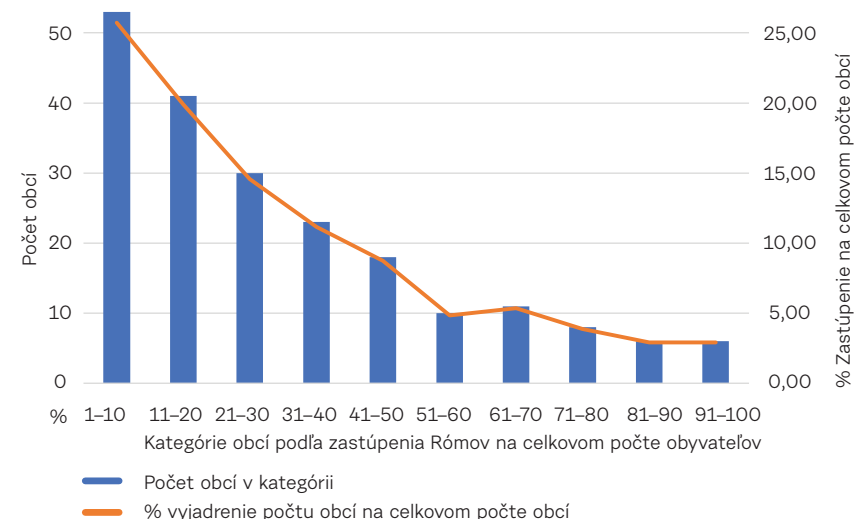


Zdroj: Výpočet autorov na základe zistení dotazníkového zisťovania a Atlasu rómskych komunít 2019

Na základe výsledkov dotazníkového zisťovania je možné tvrdiť, že problém chýbajúcich kapacít MŠ je intenzívnejší v obciach, kde je podiel Rómov na celkovom počte obyvateľov vyšší. Podiel obcí s vyšším zastúpením Rómov na celkovom počte obyvateľov je v skupine obcí s nedostatočnou kapacitou MŠ viac ako dvojnásobný v porovnaní s obcami, v ktorých problém neevidujú (porovnaj graf 4 a graf 5).

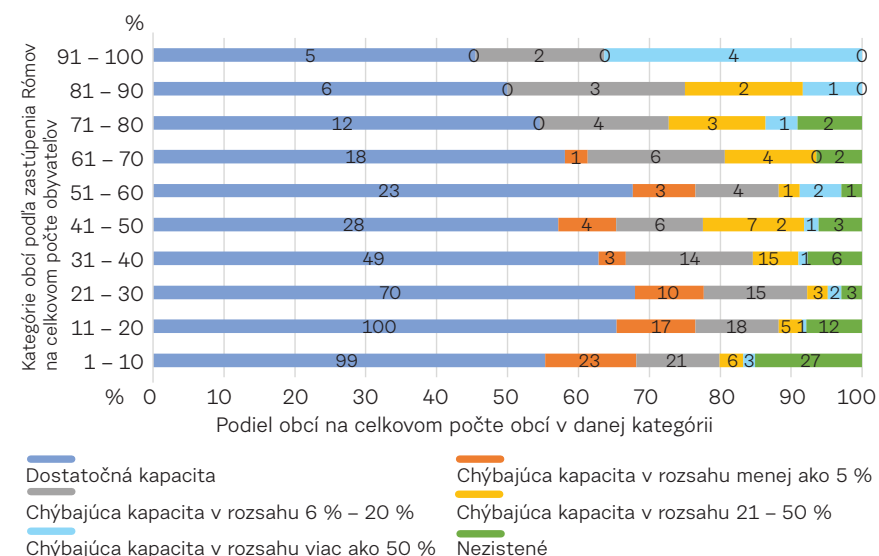
Zistenia tiež potvrdili, že intenzívnejšou mierou nedostupnosti trpia najmä obce s vyšším podielom Rómov na celkovom počte obyvateľov (51 % a viac). Zatiaľ čo táto skupina obcí predstavuje takmer 19,4 % všetkých obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019, jej zastúpenie v skupine obcí, ktoré evidujú nedostatočnú kapacitu MŠ v rozsahu 21 % a viac, predstavuje až 36,1 %, a v prípade obcí, ktoré evidujú nedostatočnú kapacitu MŠ v rozsahu 51 % a viac, predstavuje až 50,1 %.

Graf 5: Rozdelenie obcí s MŠ, ktoré čelia problému chýbajúcej kapacity MŠ v delení podľa podielu zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov obce



Zdroj: Výpočet autorov na základe zistení dotazníkového zisťovania a Atlasu rómskych komunít 2019

Graf 6: Chýbajúca kapacita MŠ v obciach s MŠ v delení podľa zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov obce



Zdroj: Výpočet autorov na základe zistení dotazníkového zisťovania a Atlasu rómskych komunít 2019

## ■ Nárast počtu detí v MŠ po zavedení povinného zaškolenia päťročných detí

Ako je uvedené v predchádzajúcom texte, oponenti zavedenia povinného predprimárneho vzdelávania v čase prijímania návrhu najintenzívnejšie argumentovali nedostatočne pripravenou kapacitou materských škôl a obmedzením dostupnosti predškolskej výchovy a vzdelávania pre mladšie deti vyplývajúce z nárastu počtu detí v povinnom predškolskom zaškolení.

Argumenty ohľadom nárastu detí v povinnom predprimárnom vzdelávaní a nedostatočnej pripravenosti kapacít MŠ boli relevantné, keďže situácia vo viacerých obciach a mestách je alarmujúca. Avšak pri posúdení kapacity MŠ vo všetkých obciach a mestách vedených v ARK 2019 boli obavy potvrdené len čiastočne.

Z celkového počtu 748 obcí, ktoré sa zapojili do dotazníkového zisťovania, zaznamenalo navýšenie počtu detí v MŠ po zavedení povinného zaškolenia päťročných detí 222 obcí, pričom v prípade 145 obcí sa počet detí zvýšil len nevýrazne, a v prípade 77 obcí išlo o výrazné navýšenie. Je teda možné tvrdiť, že navýšenie detí zaznamenalo 29,7 % z celkového počtu obcí a miest, ktoré sa do dotazníkového zisťovania zapojili, alebo 26,9 % z celkového počtu obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019.

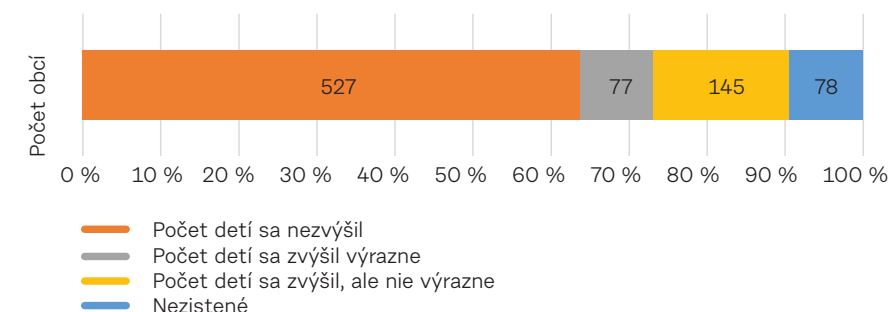
Ďalších 526 obcí nárast počtu detí nezaznamenalo. Toto číslo predstavuje 70,3 % z celkového počtu obcí, ktoré sa do dotazníkového zisťovania zapojili, alebo 63,7 % z celkového počtu obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019.

Pre účely dotazníkového prieskumu je navýšenie počtu detí vyjadrené navýšením počtu žiadostí o umiestnenie dieťaťa do materskej školy. Navýšenie počtu detí ako také nemusí automaticky znamenať problém, pretože vo viacerých obciach bola reportovaná situácia, že počet detí sa síce navýšil, avšak existujúca kapacita MŠ zostala aj po navýšení dostatočná.

Hypotéza o tom, že k navýšeniu došlo najmä v obciach s vyšším podielom Rómov na celkovom počte obyvateľov, sa potvrdila. Zatiaľ čo obce s vyšším podielom Rómov na celkovom počte obyvateľov (51 %

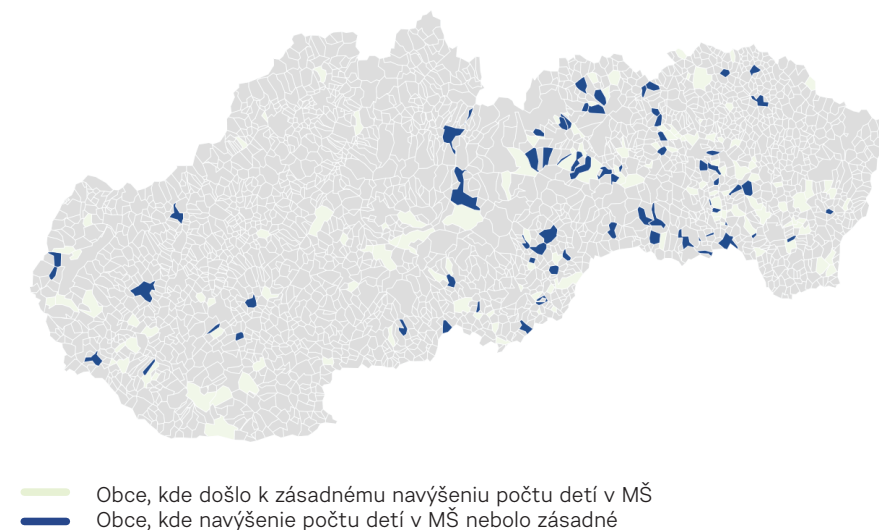
a viac) tvoria takmer 19,4 % všetkých obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019, táto skupina obcí predstavuje takmer 25,7 % obcí, v ktorých bolo zaznamenané navýšenie, a takmer 37,2 % obcí, v ktorých bolo zaznamenané zásadné navýšenie počtu detí v MŠ, teda zásadné navýšenie odmietnutých žiadostí o umiestnenie dieťaťa v MŠ.

Graf 7: Navýšenie počtu detí v MŠ po zavedení povinného zaškolenia päťročných detí



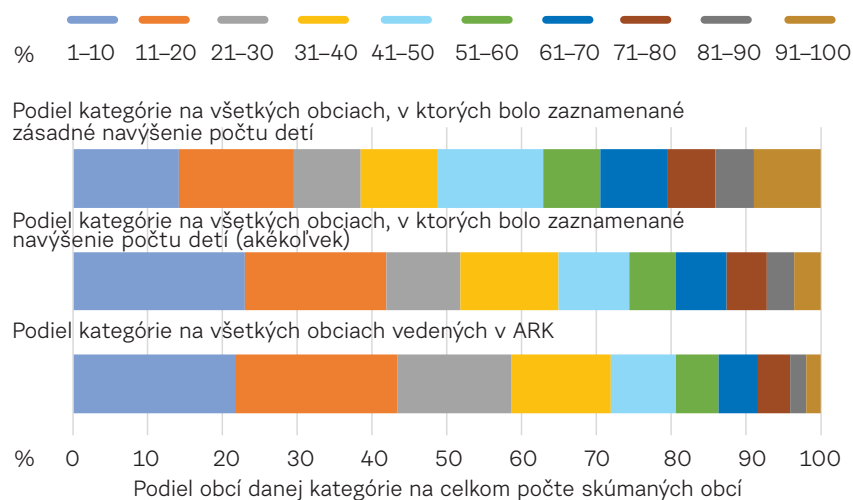
Zdroj: Výpočet autorov na základe zistení dotazníkového zisťovania

Mapa 8: Navýšenie počtu detí v MŠ po zavedení povinného zaškolenia päťročných detí



Zdroj: Výpočet autorov na základe zistení dotazníkového zisťovania

Graf 8: Navýšenie počtu detí v delení na kategórie obcí podľa % zastúpenia Rómov na celkovom obyvateľstve



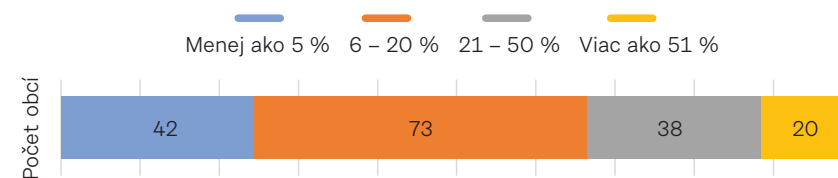
Zdroj: Výpočet autorov na základe zistení dotazníkového zisťovania a Atlasu rómskych komunít 2019

Na základe dotazníkového zisťovania a výskumu v teréne je možné tvrdiť, že nie v každej obci malo navýšenie počtu detí vyplývajúceho z predmetnej novely Školského zákona negatívny vplyv na dostupnosť predškolskej výchovy a vzdelávania, a problém nedostatočnej kapacity MŠ sa objavil až po prijatí zákonnej úpravy.

Z 222 obcí, ktoré po prijatí predmetnej legislatívy zaznamenali nárast počtu detí, 49 obcí deklarovalo, že i napriek navýšenému počtu detí dokážu existujúce kapacity aktuálne potreby zabezpečiť. Z týchto 49 obcí sa však počet detí navýšil zásadne iba v deviatich prípadoch, v prípade zvyšných 40 obcí bol podľa hodnotenia miestnej samosprávy nárast len nevýrazný.

Opačná situácia nastala v prípade ďalších 173 obcí, v ktorých došlo k navýšeniu počtu detí v MŠ v súvislosti s prijatím predmetnej legislatívy, a ktoré čelia nedostatočnej kapacite MŠ. Intenzita problému je rozličná. Najväčšiu skupinu tvoria obce, v ktorých chýbajúca kapacita MŠ predstavuje 6 – 20 %. Pre viac údajov pozri graf č. 9 nižšie.

Graf 9: Obce s navýšeným počtom detí a chýbajúcou kapacitou MŠ v delení podľa intenzity problému



Zdroj: Výpočet autorov na základe dotazníkového zisťovania

Tabuľka 5: Zoznam obcí s chýbajúcou kapacitou 51 % a viac

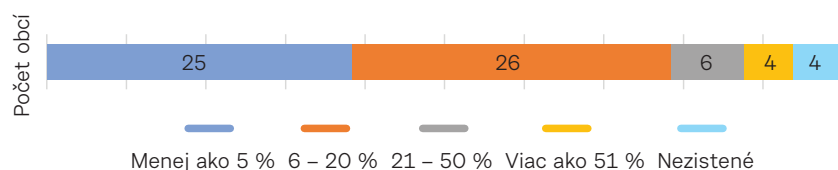
Názov obce	Okres	Počet detí vo veku 3 – 6	Prítomnosť MŠ v obci	Podiel Rómov na celkovom počte obyvateľov
Blažice	Košice – okolie	39	Nie	21 % – 30 %
Cakov	Rimavská Sobota	24	Nie	91 % – 100 %
Dunajská Lužná	Senec	512	Áno	1 % – 10 %
Geča	Košice – okolie	94	Áno	1 % – 10 %
Kameňany	Revúca	51	Áno	81 % – 90 %
Kolačkov	Stará Ľubovňa	98	Áno	31 % – 40 %
Kurimka	Svidník	23	Nie	11 % – 20 %
Ladomirová	Svidník	51	Áno	41 % – 50 %
Lehnice	Dun. Streda	165	Áno	21 % – 30 %
Lomnička	Stará Ľubovňa	431	Áno	91 % – 100 %
Mierovo	Dunajská Streda	16	Áno	11 % – 20 %
Podhorany	Kežmarok	354	Áno	71 % – 80 %
Radnovce	Rimavská Sobota	89	Áno	91 % – 100 %
Rybník	Revúca	10	Nie	81 % – 90 %
Sečovce	Trebišov	514	Áno	21 % – 30 %
Soľ	Vranov n/T	153	Áno	51 % – 60 %
Stráne pod Tatrami	Kežmarok	280	Áno	91 % – 100 %
Studienka	Malacky	76	Áno	1 % – 10 %
Vítkovce	Spišská Nová Ves	47	Áno	51 % – 60 %
Žip	Rimavská Sobota	37	Nie	61 % – 70 %

Zdroj: Dotazníkové zisťovanie

Na základe zistení dotazníkového zisťovania je možné tvrdiť, že v skupine skúmaných obcí bolo identifikovaných 20, ktoré podľa vlastného vyjadrenia v nadväznosti na prijatie aktuálne platnej legislatívy o povinnom zaškolení päť ročných detí zaznamenali navýšenie počtu detí v MŠ a čelia nedostatočnej kapacite MŠ v rozsahu 51 % a viac. Zoznam týchto obcí spolu s informáciou o tom, či je v obci prítomná MŠ, počtom detí vo veku 3 – 6 s trvalým pobytom v obci a podielom zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov obce sa nachádza v tabuľke č. 5.

Tiež treba skonštatovať, že prijatie aktuálne platnej legislatívy o povinnom zaškolení päťročných detí nie je jediným dôvodom nedostatočnej kapacity materských škôl. 65 obcí, čo predstavuje 8,7 % všetkých obcí, ktoré sa zapojili do dotazníkového zisťovania, reportuje, že problém s kapacitou MŠ majú napriek tomu, že počet detí nenarástol. Intenzita problému, rovnako ako v prípade predchádzajúcej kategórie obcí, variuje. V porovnaní s predchádzajúcou kategóriou je však veľkosť jednotlivých kategórií obcí odlišná, pričom výrazne sú zastúpené obce, v ktorých je intenzita problému nedostatočnej dostupnosti nižšia (menej ako 20 %).

Graf 10: **Obce s nezmeneným počtom detí a chýbajúcou kapacitou MŠ v delení podľa intenzity problému**



Zdroj: Výpočet autorov na základe zistení dotazníkového zisťovania

Obce, ktoré podľa vlastného vyjadrenia v nadväznosti na aktuálne platnú legislatívu o povinnom zaškolení päťročných detí nezaznamenali navýšenie počtu detí v MŠ a zároveň evidujú nedostatočnú kapacitu MŠ v rozsahu 51 % a viac, sú Janice (okr. Rimavská Sobota), Šamudovce (okr. Michalovce), Petrová (okr. Bardejov) a Olejníkov (okr. Sabinov). Vo všetkých prípadoch však ide o menšie obce. V prípade

prvých dvoch podľa údajov Štatistického úradu žije v každej obci menej ako 40 detí vo veku 3 – 6 rokov, v prípade ďalších dvoch žije v každej obci menej ako 75 detí vo veku 3 – 6 rokov. Vo všetkých obciach podiel Rómov na celkovom počte obyvateľov predstavuje viac ako 51 %, pričom MŠ je len v obci Petrová.

## ■ Možnosti obcí rozširovať existujúce kapacity

Zistenia z terénu naznačujú vysokú mieru akceptácie a podpory zavedenia povinného zaškolenia päťročných detí. Zástupcovia obcí aj zástupcovia vzdelávacích inštitúcií zavedenie povinnosti vo všeobecnosti schvaľujú a podporujú. Mnohí z nich však poukazujú na absenciu podporných opatrení zo strany štátu, prostredníctvom ktorých by obce vedeli zavedenie povinnosti lepšie zvládnuť.

Prijatiu predmetnej legislatívy predchádzali diskusie o existujúcich možnostiach Vlády SR pomôcť miestnej samospráve zvládnuť očakávaný nápor, pričom v súvislosti s rozširovaním kapacít existujúcich a budovaním nových MŠ sa často spomínali možnosti ponúkané európskymi štrukturálnymi a investičnými fondmi.

Na základe získaných informácií je možné konštatovať, že v čase prípravy a prijímania predmetnej legislatívy boli vyhlásené dve výzvy a v čase medzi prijatím a účinnosťou novely školského zákona, ktorou sa zaviedlo povinné zaškolenie päťročných detí, teda medzi júnom 2019 a septembrom 2021, bola vyhlásená tretia dopytovo orientovaná výzva, explicitne zameraná na podporu zvýšenia kapacity materských škôl<sup>12</sup>. Okrem toho bola vyhlásená jedna dopytovo orientovaná výzva na realizáciu komplexného prístupu, v rámci ktorej bolo možné kapacity MŠ navýšiť.

12 V programovom období 2014–2020 bola na podporu kapacít MŠ z prostriedkov OPLZ vyhlásená výzva na predkladanie projektov aj v roku 2016, v rámci ktorej bolo podporených 39 projektov. Táto bola však vyhlásená a realizovaná v čase, keď zavedenie povinného zaškolenia päťročných detí nemalo reálne kontúry v legislatíve, preto uvedenú výzvu v texte neuvádzame.



V prvom prípade ide o výzvu zameranú na výstavbu a rekonštrukciu predškolských zariadení<sup>13</sup> vyhlásenú Ministerstvom vnútra SR z prostriedkov Operačného programu Ľudské zdroje. Výzva bola vyhlásená už októbri 2018, pričom tretie, posledné, kolo výzvy bolo uzatvorené 28. 6. 2019, teda deň po prijatí predmetnej novely Školského zákona. Vyhlásenie výzvy teda nemožno považovať za priamu reakciu na prijatie novely Školského zákona, aj keď nie je vylúčené, že mnohé z obcí sa do výzvy zapojili už aj s ohľadom na v tom čase pripravovanú a diskutovanú novelu Školského zákona.

V rámci výzvy bolo podporených 73 individuálnych projektov v celkovej výške takmer 39 miliónov eur. Išlo o finančné prostriedky, ktoré boli explicitne určené v prospech obcí vedených v Atlase rómskych komunít 2019.

V druhom prípade ide o výzvu zameranú na zvýšenie kapacít infraštruktúry materských škôl<sup>14</sup>, vyhlásenú Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky z prostriedkov Integrovaného regionálneho operačného programu. Výzva bola vyhlásená v novembri 2018, pričom druhé kolo výzvy bolo uzatvorené v apríli 2019, teda v čase, keď bol návrh novely Školského zákona už diskutovaný. Rovnako ako v prípade predchádzajúcej výzvy, ani túto nemožno považovať za priamu reakciu na prijatie novely Školského zákona. Nie je však vylúčené, že mnohé z obcí sa do výzvy zapojili so zreteľom na v tom čase pripravovanú a diskutovanú novelu Školského zákona.

Podľa údajov ITMS 2014+ bolo v rámci dvoch kôl výzvy podporených 52 predškolských zariadení, z ktorých 14 sa nachádza v obciach vedených v Atlase rómskych komunít 2019. Do tohto počtu nie je započítaných 6 projektov realizovaných v mestách Bratislava, Košice a Žilina, ktoré síce sú uvedené v ARK 2019, avšak je málo pravdepodobné, že vzhľadom na lokalitu realizovaných projektov v uvedených mestách budú mať vplyv na deti z prostredia MRK.

---

13 Kód výzvy OPLZ-PO6-SC612-2018-1

14 Kód výzvy IROP-PO2-SC221-2018-35

V treťom prípade ide o výzvu zameranú na zvýšenie kapacít infraštruktúry škôl<sup>15</sup> vyhlásenú Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR z prostriedkov Integrovaného regionálneho operačného programu 28. 6. 2021, teda dva roky po prijatí a dva mesiace pred účinnosťou predmetnej novely Školského zákona. V rámci dvoch kôl výzvy bolo podporených 117 predškolských zariadení, z ktorých 30 sa nachádza v obciach vedených v Atlase rómskych komunít 2019. V prípade týchto predškolských zariadení však nevieme odhadnúť, nakoľko boli investície smerované v prospech predškolských zariadení navštevovaných rómskymi deťmi. Ide o výzvu, v rámci ktorej začali byť jednotlivé projekty realizované len medzi májom a októbrom 2022, to znamená, že ich vplyv v čase prípravy tejto publikácie, ešte nie je viditeľný.

Navýšenie kapacity materských škôl bolo možné podporiť aj prostredníctvom výzvy zameranej na podporu komplexného prístupu<sup>16</sup>, taktiež vyhlásenej Ministerstvom vnútra SR z prostriedkov Operačného programu Ľudské zdroje v októbri 2020, v rámci ktorej bolo možné získať podporu pre široké spektrum aktivít realizovaných v obciach vedených v Atlase rómskych komunít 2019. Z celkového počtu 39 podporených projektov sa tri špecificky zamerali na zlepšenie dostupnosti predškolského vzdelávania.

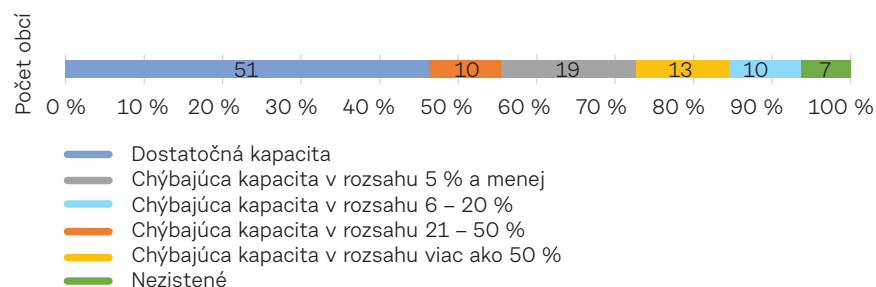
V rámci všetkých štyroch výziev bolo spoločne podporených 115 projektov zameraných na zvýšenie kapacít materských škôl v 110 obciach vedených v ARK 2019. Realizácia väčšiny podporených projektov nastala v pomerne náročnom období, keď ceny stavebných materiálov, ako aj dostupnosť pracovnej sily komplikovala pandémia ochorenia COVID-19 a následne vysoká miera inflácie. Mnohí starostovia deklarovali, že realizácie predpokladaných prác v pôvodne nastavených cenách sa stali nereálne. V prípade mnohých projektov sa napriek existujúcej podpore a podpísanej zmluve o NFP so stavebnými prácami doposiaľ nezačalo. Viacerí starostovia sa snažili chýbajúce prostriedky dofinancovať z rozpočtu obce, iní rokovali o odstúpení od zmluvy.

---

15 Kód výzvy IROP-PO2-SC221-2021-67

16 Kód výzvy OPLZ-PO5a6-2020-1

Graf 11: **Obce vedené v ARK 2019, ktoré získali podporu EŠIF určenú na zvýšenie kapacity MŠ v delení podľa chýbajúcej kapacity MŠ**



Zdroj: Výpočet autorov podľa údajov dotazníkového zisťovania a ITMS 2014+

Schopnosť mnohých samospráv prijať jednoznačné rozhodnutia skomplikovalo aj predvolebné obdobie a prípady, keď dosluhujúci starosta ponechal rozhodnutie na svojho nástupcu.

Jednoznačným faktom však je, že z celkového počtu 24 obcí a miest, ktoré v dotazníkovom zisťovaní deklarovali chýbajúcu kapacitu v rozsahu viac ako 51 %, získalo podporu v niektorej z uvedených výziev len 10. V jednom prípade však pre zásadné navýšenie cien staviteľ odmietol prevziať stavenisko, a tak obec nevie, či bude schopná projekt zrealizovať. Napriek pomerne nízkej účasti týchto obcí na vyhlásených výzvach na otázku dotazníkového prieskumu o tom, či obce v období najbližších piatich rokoch uvažujú o výstavbe novej MŠ alebo rozšírení kapacít už existujúcej, kladne odpovedalo až 18 obcí.

V kategórii obcí, ktoré deklarovali chýbajúcu kapacitu v rozsahu 21 – 50 %, ktorých je celkom 44, získalo podporu 14 obcí, ale záujem rozšíriť kapacity alebo postaviť novú budovu MŠ deklarovalo až 33 obcí.

Na druhej strane až 47 z podporených obcí deklarovalo, že v čase realizácie prieskumu v obci nepociťovali problém s kapacitou materskej školy a dostupnosťou predškolskej výchovy a vzdelávania. V 38 prípadoch bola obec podporená z výzvy spolufinancovanej z prostriedkov OPLZ, v rámci ktorej bolo možné predkladať žiadosti o podporu medzi októbrom 2018 a júnom 2019. Aktuálne dostatočné kapacity teda môžu byť aj výsledkom realizovanej podpory. Otázka sa však

natíska v prípade 9 obcí podporených z prostriedkov IROP, pretože v ich prípade vzhľadom na obdobie vyhlásenia výzvy a obdobie realizácie prieskumu nie je možné, aby podporené MŠ boli v prevádzke.

Je preto potrebné uvažovať nad adresnosťou realizovaných výziev, ako aj nad postojom jednotlivých obcí. Keď odpovedali na otázky prieskumu, uvažovali len nad rómskou časťou detí. V súvislosti s nimi považovali existujúcu kapacitu za dostatočnú a podporu získanú z prostriedkov IROP použijú v prospech MŠ navštevovaných nerómskymi deťmi.



# Predpoklady budúceho populačného vývoja v obciach s marginali- zovanou rómskou komunitou

Prípravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania



Populačná prognóza a populačný vývoj detí vo veku 3 – 6 rokov sú kľúčovou informáciou pre konštrukciu odhadu chýbajúcich kapacít MŠ v budúcnosti. Predkladaná populačná prognóza sa preto netýka celej populácie jednotlivých obcí uvedených v ARK 2019, ale len populácie detí vo veku 3 – 6 rokov. Na prvý pohľad by sa tak dalo povedať, že tieto vekové skupiny budú aj predmetom predkladaných analýz a následne z nich odvodenej prognózy. To je však len časť z celého modelu, ktorý umožnil naplnenie vytýčených cieľov. Je potrebné si uvedomiť, že exponovaná populácia v krátkodobom a ešte viac v strednodobom horizonte nie je len výsledkom vývoja danej vekovej skupiny, ale aj ďalších vekov, ktoré ju ovplyvňujú od začiatku (prahu) prognózy. Okrem toho je nutné tiež brať na zreteľ, že vznik nových populačných kohort narodením je podmienený nielen predkladanou intenzitou plodnosti, ale aj vekovou štruktúrou žien v reprodukčnom období. Aj v tomto prípade navyše platí, že nie je to len samotná skupina osôb vo veku 15 – 49 rokov (reprodukčný vek), ale aj mladších žien, ktoré postupne v jednotlivých projekčných krokoch budú vstupovať do tohto vekového intervalu.

Budúci populačný vývoj exponovanej populácie detí v obciach s MRK na Slovensku priamo formujú jednak jednotlivé primárne demografické procesy a migrácia, jednak tiež ich samotná veková štruktúra.

Základom je vstupná veková štruktúra, ktorá na začiatku (prahu) prognózy určuje početnú veľkosť a zloženie sledovanej populácie podľa (v tomto prípade jednoročných) vekových skupín. Okrem toho pre proces rodenia detí, a teda vznik nových populačných ročníkov, je dôležitá aj početnosť a veková štruktúra žien v reprodukčnom veku (15 – 49 rokov).



Z hľadiska primárnych demografických procesov priamo do populačného vývoja vstupuje úmrtnosť a plodnosť. V prípade úmrtnosti je potrebné empiricky identifikovať, aká časť detí a rovnako aj žien v reprodukčnom veku sa v jednotlivých vekových skupinách dožije konca kalendárneho roka (od 1. 1. do 31. 12.), a tak ostarne o jeden rok.

Ako už bolo uvedené, proces plodnosti formuje nové generácie detí. V konštrukčnom modeli tento proces prezentujú vekovo-špecifické miery plodnosti žien, ktoré v kombinácii s počtom žien v príslušnom veku určujú v danom projekčnom kroku počet živonarodených detí.

Keďže jednotlivé obce s rómskymi komunitami nie sú migračne uzavretými populáciami, je potrebné, aby projekčný model reflektoval aj proces migrácie. V skúmanom prípade je to vo všeobecnosti počet a veková štruktúra prisťahovaných a vystahovaných detí vo veku 0 – 6 rokov. Súčasne je pritom potrebné do úvahy brať, že tieto zmeny pobytu nie sú len výsledkom vnútornej, ale aj zahraničnej migrácie. Z hľadiska migrácie je však okrem predmetnej detskej zložky dôležitou pre budúci populačný vývoj aj sťahovanie žien. Konkrétne ide nielen o osoby v reprodukčnom veku (15 – 49 rokov), ale aj o mladšie ženy, ktoré budú postupne nahrádzať reprodukčný potenciál v mladom veku.

Charakter jednotlivých komponentov populačného vývoja, ako aj ich prípadné zmeny v čase, ktoré prispievajú k formovaniu hlavných záverov pre populačnú prognózu, sú predmetom nasledujúcich podkapitol.

## ■ Počet a veková štruktúra

Veková štruktúra každej populácie predstavuje obraz predchádzajúceho demografického vývoja, jeho prípadných zmien a hlavných vývojových trendov. Súčasne je základným predpokladom budúceho smerovania daného obyvateľstva, ktoré je možné vidieť v priamom posune jednotlivých populačných ročníkov počas prognózovaného obdobia. Ich početnosťou a vekovou skladbou je vopred do značnej miery daný vývoj určitých vekových skupín. Okrem toho, práve od početnosti a vekovej štruktúry v kombinácii s nastavením úmrtnostných parametrov a tiež mier plodnosti sa nepriamo odvíja predpokladaný vývoj počtu zomretých osôb a počtu narodených detí. V kontexte skúmanej záujmovej populácie detí vo veku 3 – 6 rokov a jej možného vývoja do budúcnosti je dôležitá vstupná analýza osôb vo veku 0 – 6 rokov, ako aj žien vo veku do 50 rokov.

Prvá menovaná skupina priamo určuje počet detí, na ktoré sa vzťahuje predprimárne vzdelávanie, ale súčasne v prípade vekových skupín 0, 1 a 2 roky rámcuje potenciálny vývoj na najbližšie tri roky smerom do budúcnosti. Ženy vo veku do 50 rokov a najmä vo veku približne 15 – 49 rokov (tzv. reprodukčný vek) vytvárajú rozsah reprodukčnej základne a jej vekového rozloženia, prostredníctvom ktorej budú pôsobením mier plodnosti vznikať nové kohorty narodených detí. Okrem samotnej reprodukčnej základne je však dôležitou aj znalosť početného rozsahu žien pred dovŕšením 15. roku života. Tieto osoby predstavujú budúcu časť reprodukčného potenciálu, ktorým sa nahrádzajú jednotlivé kohorty zo spodku reprodukčného obdobia. Keďže prahom prognózy je začiatok roka 2022 a horizontom koniec roka 2030, do úvahy je potrebné brať už dievčatá vo veku od 7 rokov.

Podľa údajov z konca roka 2021 (31. 12.) malo v obciach s rómskymi komunitami pobyt celkovo niečo viac ako 100 000 detí vo veku 0 – 2 roky. Ďalších necelých 104 000 detí bolo vo veku 3 – 5 rokov. Spoločne tieto dve skupiny tvorili viac ako 40 % z celej detskej zložky a necelých 13 % z populácie daných obcí.

Ak sa však pozrieme na jednotlivé obce v ARK 2019 rozdelené podľa zastúpenia osôb žijúcich v rómskych komunitách, zisťujeme pomerne významné rozdiely. Tie spočívajú jednak v absolútnom počte detí

v predškolskom veku, jednak v ich váhe z detskej, ako aj celkovej populácie obce. Keďže obce spadajúce do kategórie sídel s vyšším zastúpením osôb z rómskych komunít sú väčšinou vidieckeho charakteru, celkový počet osôb, ktorý v nich žije, je výrazne menší ako v sídlach s nízkym alebo veľmi nízkym zastúpením Rómov. Pre porovnanie, napríklad v skupine obcí s menej ako desatinou osôb z rómskych komunít ku koncu roka 2021 žilo takmer 1,07 mil. obyvateľov, no spoločne v 5 skupinách s viac ako polovičným podielom Rómov to bolo len niečo viac ako 99 400 ľudí. Navyše, počet obyvateľov smerom k obciam s najvyšším zastúpením klesal z približne 32 000 na len niečo viac ako 12 000 obyvateľov. To je hlavný dôvod, prečo medzi skupinami obcí existovali pomerne veľké diferencie z hľadiska početnosti detí v predškolskom veku. Napríklad, v spomínaných obciach s podielom do 10 % Rómov žilo podľa posledných dostupných údajov takmer 295 000 detí vo veku do 6 rokov, no v obciach s viac ako 90 % podielom Rómov to bolo len necelých 8 600.

Ak sa pozrieme hlbšie na štruktúru a váhu tejto populácie, zistíme viaceré dôležité zistenia. Predovšetkým sa ukazuje, že najmä v obciach s nadpolovičným podielom osôb z rómskych komunít pomerne významne rastie vplyv detí v predškolskom veku. Napríklad v obciach s viac ako 81 % podielom osôb z rómskych komunít predstavujú deti vo veku 0 – 5 rokov viac ako 42 % miestnej detskej populácie. Nad hranicou 41 % sa pritom nachádzajú aj obce s podielom osôb z rómskych komunít v rozmedzí 61 % – 80 %.

Ešte výraznejšie vplýva ich podiel na váhu detí v predškolskom veku z celej populácie. V tomto prípade môžeme identifikovať jednoznačne rastúci gradient so zvyšujúcim sa podielom Rómov. Kým v obciach s menej ako desatinou Rómov tvoria deti do 6 rokov len približne 11 %, v obciach s viac ako polovicou Rómov je to už viac ako pätina. V posledných dvoch skupinách s 81 % – 90 % a 91 % – 100 % podielom detí v predškolskom veku tvorili takmer 29 %, resp. viac ako jednu tretinu celej populácie. Okrem toho výsledky ukazujú, že v obciach s nadpolovičným zastúpením osôb žijúcich v rómskych komunitách je populácia detí vo veku do 6 rokov v priemere mladšia. Kým priemerný vek detí vo veku 0 – 5 rokov sa v skupinách obcí s podielom Rómov do 50 % pohybuje nad hranicou 3 rokov (3,01 – 3,06 roka), v obciach s podielom 81 % a viac signifikantne klesá pod túto úroveň.

To odzrkadľuje aj ďalšiu diferenčnú charakteristiku, ktorou je miera substitúcie starších detí mladšími. Tá vyjadruje pomer medzi počtom detí vo veku 3 – 5 rokov a 0 – 2 roky. V prípade, že pomer prekračuje hranicu 1, dochádza medzikohortne k nárastu početnosti detí v predškolskom veku a opačne. Jednoznačne najvyššie hodnoty (1,04 – 1,08) tohto ukazovateľa registrujeme v obciach, kde podiel osôb z rómskych komunít prekračoval 81 %. Naopak, najnižšie hodnoty identifikujeme v skupine obcí s 11 – 20 % (0,94) a 31 – 40 % (0,95) podielom rómskych komunít.

Veľmi dôležitým faktorom budúceho vývoja počtu detí v predškolskom veku v jednotlivých obciach s MRK bude aj početnosť a veková skladba reprodukčnej základne v podobe ženskej populácie vo veku 15 – 49 rokov. Podľa údajov z 31. 12. 2021 žije v predmetných obciach celkom takmer 706 000 žien v tomto vekovom intervale. Ak sa obmedzíme na vek najvyššej plodnosti (približne 20 – 34 rokov), ide o viac ako 277 000 osôb. Samozrejme, aj v tomto prípade vzhľadom na celkovú početnosť a populačnú veľkosť jednotlivých obcí existujú medzi skupinami veľké rozdiely. Najviac žien v reprodukčnom veku (takmer 466 000) žije v obciach s najnižším zastúpením osôb z rómskych komunít. Na druhej strane, obce s viac ako polovičným zastúpením Rómov mali spolu len takmer 49 000 žien vo veku 15 – 49 rokov.

Ak sa však na reprodukčnú základňu pozrieme bližšie, zistíme, že sú to predovšetkým obce s najvyšším zastúpením Rómov, ktorých podiel žien vo veku 15 – 49 rokov tvorí najvyšší podiel z celkového počtu obyvateľov. Kým v prvej menovanej skupine do 10 % je to približne 44 %, v skupinách obcí so 71 – 80 % a 91 – 100 % zastúpením Rómov tvoria ženy vo veku 15 – 49 viac ako polovicu z celkovej populácie predmetných obcí. Rovnako v týchto skupinách nachádzame aj nadpriemerné zastúpenie (48 – 50 %) žien vo veku najvyššej plodnosti z reprodukčnej základne, čo následne aj podmieňuje celkovo nižší priemerný vek žien vo veku 15 – 49 rokov. Aj v tomto prípade platí, že s rastúcim podielom Rómov klesá jeho hodnota. Preto priemerný vek žien v reprodukčnom období v obciach s maximálne 10 % Rómov je takmer 35 rokov, no v obciach s viac ako 80 % osôb z rómskych komunít je tento ukazovateľ menej ako 30 rokov.

S rastúcim zastúpením Rómov vyznieva pre budúce formovanie reprodukčnej základne pozitívnejšie aj miera medzikohortnej substitúcie.

Ak budeme považovať ženy vo veku 43 – 49 rokov za kohorty, ktoré sa do konca roku 2030 postupne dostanú mimo reprodukčné obdobie, potom ich budú nahrádzať skupiny dievčat vo veku 7 – 14 rokov. Z celkových objemov pre všetky obce v ARK 2019 vyplýva, že budeme svedkami určitej redukcie reprodukčnej zložky, keďže súčasný potenciálny počet odchádzajúcich žien dosahuje podľa posledných dostupných údajov takmer 166 000 osôb, ale nahrádzajúce kohorty netvoria ani 130 000.<sup>17</sup> Za tohto predpokladu by potom miera medzikohortnej substitúcie dosahovala hodnotu približne 0,78. Jednoznačne však platí, že s rastúcim podielom Rómov v obci miera substitúcie rýchlo rastie. V prípade skupiny obcí s najnižším podielom osôb z rómskych komunít ide o 0,65 (do 10 %), resp. 0,79 (11 – 20 %). No už od skupiny 31 – 40 % miera prekračuje hranicu 1, ktorá poukazuje na skutočnosť, že odchádzajúce kohorty sú plne nahrádzané v mladšom veku. V obciach s najvyšším podielom Rómov však identifikujeme dokonca situáciu, keď početnosť mladých kohort dvojnásobne až trojnásobne prekračuje odchádzajúce kohorty. V tomto kontexte je však potrebné si ešte uvedomiť ďalší dôležitý aspekt, a to skutočnosť, že plodnosť žien vo veku 43 a viac rokov je vo všeobecnosti veľmi nízka (Šprocha a Tišliar, 2016, 2018), a preto výsledný efekt na reprodukčnú základňu môže byť v konečnom dôsledku ešte výraznejší.

---

<sup>17</sup> Uvedené počty budú v realite smerom do budúcnosti ešte modifikované migráciou a intenzitou úmrtnosti.

## ■ Plodnosť žien v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou

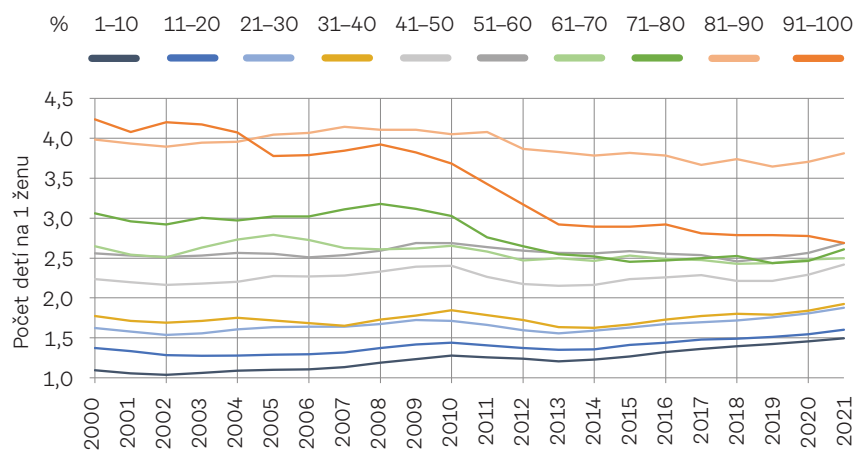
Významne vyšší podiel detí v predškolskom veku, ako aj miera medzikohortnej substitúcie znamenajúca nárast počtu detí v predškolskom veku sú odrazom nastavenia procesu plodnosti. Viaceré práce (Šprocha a Bleha, 2017, Vaňo, 2001, Vaňo a Mészáros, 2004) potvrdzujú, že plodnosť v obciach s najvyšším zastúpením Rómov, ako aj u populácie rómskej národnosti na Slovensku (Šprocha, 2017, Šprocha a Ďurček, 2017) dosahuje stále výrazne vyššiu úroveň, ako je tomu v obciach bez osôb žijúcich v MRK alebo hlásiacich sa k rómskej národnosti. Navyše sa ukazuje, že v poslednom období nedeochádza k výraznejším zmenám, čo v kombinácii so zväčšujúcou sa reprodukčnou základňou formuje spomínané početnejšie nové populačné kohorty novonarodených detí. Okrem toho je dôležitou črtou reprodukčného správania žien rómskej národnosti a z obcí s najvyšším podielom Rómov tiež skorý začiatok reprodukčných dráh, ako aj realizácia ďalších reprodukčných zámerov v mladom veku (Šprocha, 2014, Šprocha a Bleha, 2017).

Údaje o procese plodnosti za obce s MRK podľa ARK 2019 viaceré z týchto zistení potvrdzujú. Ako je možné vidieť v grafe 12, s rastúcim podielom osôb z rómskych komunít sa v podstate zvyšovala aj hodnota úhrnnej plodnosti. V skupine obcí do 10 % Rómov sa jej úroveň pohybovala od začiatku 21. storočia v rozmedzí 1,0 – 1,5 dieťaťa na ženu. V obciach s 81 – 90 a 91 – 100 % osôb z rómskych komunít to však bolo 3,5 – 4,2, resp. 2,7 – 4,6 dieťaťa. Nad hranicou dvoch detí na ženu sa úhrnná plodnosť pritom udržiavala už v obciach so 41 – 50 % Rómov. Pre úplnosť je potrebné dodať, že priemerný počet detí na jednu ženu sa v predmetnom období na Slovensku pohyboval v rozmedzí 1,2 až 1,6 dieťaťa na ženu. Aj z tohto je zrejmé, ako výrazne odlišná a celkovo vyššia je reprodukcia žien v obciach s väčším podielom osôb žijúcich v rómskych komunitách.

Z vývojového hľadiska údaje pre obdobie rokov 2000 – 2021 ukazujú na určité zmenšovanie hodnôt úhrnnej plodnosti. Najmä v obciach s najvyšším podielom osôb z rómskych komunít došlo k pomerne významnému poklesu, keďže ešte na začiatku milénia pripadalo na jednu ženu priemerne okolo 4 detí, zatiaľ čo úroveň z posledných rokov

je už pod hranicou 3 detí. V tomto prípade je však potrebné upozorniť aj na populačnú veľkosť tejto skupiny, ktorá môže čiastočne skresliť rozsah týchto zmien. V každom prípade, ak je zohľadňované smerovanie plodnosti v ďalších skupinách obcí s vysokým zastúpením Rómov (71 – 80 %, 81 – 90 %), zistíme, že tento pokles prebiehal aj v ich prípade. Na druhej strane však vývoj v posledných rokoch (najmä po roku 2013) signalizuje, že došlo k určitej stabilizácii, a dokonca v niektorých skupinách obcí identifikujeme aj mierny rast (graf 12).

Graf 12: Vývoj úhrnnej plodnosti v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Predmetný rast však nie je len otázkou obcí s najvyšším zastúpením osôb z rómskych komunít, ale k oživeniu reprodukcie dochádza aj v ďalších analyzovaných skupinách s nízkym až najnižším podielom Rómov (graf 12). Tento jav tak kopíruje celoslovenský trend zvyšovania plodnosti, ku ktorému došlo najprv po roku 2007 a následne po odznení nepriaznivých podmienok globálnej krízy opätovne po roku 2013 (pozri napr. Šprocha a Tišliar, 2016, 2018).

Jedným z hlavných transformačných znakov v procese plodnosti na Slovensku je predovšetkým odkladanie rodenia detí do vyššieho veku

(Potančoková, 2011, Potančoková a kol., 2008). Tento trend sa síce dotýka v najväčšej miere začiatku reprodukčných dráh, no tým je ovplyvnené aj časovanie plodnosti druhých a ďalších detí (pozri napr. Šprocha a Tišliar, 2016). V nových spoločenských, hospodárskych, kultúrnych a politických podmienkach sa model skorej reprodukcie v mladých generáciách nepresadil a bol v čoraz väčšej miere medzi-generačne opúšťaný (Potančoková, 2011, Šprocha a Ďurček, 2018). Okrem toho tzv. socialistický režim sa tiež vyznačoval značnou koncentráciou rodenia detí do pomerne úzkeho vekového intervalu, keď v podstate drvivá väčšina reprodukčných zámerov bola realizovaná v prvej polovici reprodukčného obdobia (do 30 rokov) (Šprocha a Tišliar, 2016). Aj z tohto hľadiska identifikujeme značnú zmenu a postupnú vekovú pluralizáciu. Aj keď proces odkladania je kľúčovým transformačným javom identifikovaným v procese plodnosti, niektoré indicie naznačujú, že sa to nedeje u všetkých žien. Dokonca v posledných rokoch pozorujeme, že v populácii Slovenska dochádza opätovne k miernemu nárastu plodnosti v mladom a veľmi mladom veku, ako aj k stagnácii ukazovateľov časovania rodenia detí (Šprocha a Tišliar, 2018).

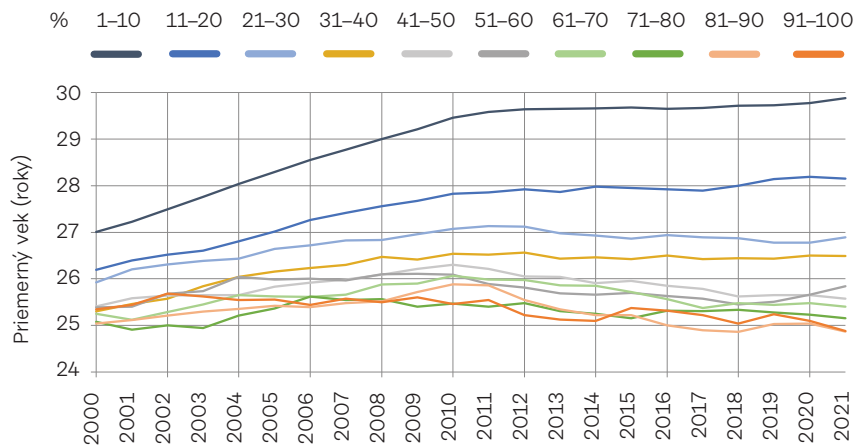
Do skupiny žien, ktoré začínajú reprodukčné dráhy veľmi skoro a realizujú v mladom veku aj ďalšie reprodukčné zámery, sú dlhodobo zaraďované práve osoby z rómskych komunít (Vaňo, 2001, Vaňo a Mészáros, 2004). Na ich odlišné správanie z hľadiska časovania plodnosti poukazujú nepriamo aj výsledky tejto analýzy. Ako je zrejmé z grafu 13, v obciach, v ktorých podiel osôb z rómskych komunít dosahoval najnižšie hodnoty, identifikujeme pomerne dynamický rast priemerného veku žien pri narodení živého dieťaťa. Platí pritom, že čím je tento podiel nižší, tým vyššie hodnoty tento ukazovateľ dosahoval. Napríklad v obciach do 10 % sa priemerný vek žien zvýšil z približne 27 rokov na takmer 30 rokov. V obciach s 11 – 20 % išlo o nárast z približne 26 rokov nad hranicu 28 rokov. Súčasne tiež získané výsledky približne od začiatku druhej dekády 21. storočia potvrdzujú zastavenie a stabilizáciu hodnôt priemerného veku žien pri narodení živého dieťaťa.

Celkom odlišná situácia existuje v obciach s najvyšším podielom Rómov. V ich prípade je možné jednoznačne povedať, že k takým výrazným zmenám v časovaní plodnosti nedošlo. Hodnota priemerného veku žien pri narodení živého dieťaťa sa v obciach s viac ako 70 %

osôb z rómskych komunít v podstate nezmenila a od roku 2000 sa pohybuje v pomerne úzkom rozmedzí od 24,7 do 25,7, resp. 26 rokov. Ako je z grafu 13 tiež zrejmé, ani v ďalších skupinách obcí nepozorujeme veľkú dynamiku zmien, keďže priemerný vek sa tu pohybuje od 25,2 do približne 26,8 roka. Navyše v skupinách obcí, v ktorých podiel osôb z rómskych komunít prekročoval hranicu 40 %, dokonca môžeme v posledných rokoch identifikovať určité znižovanie hodnôt tohto ukazovateľa. Aj preto v mnohých z týchto skupín obcí sa súčasná hodnota výraznejšie neodlišuje od stavu pozorovaného na začiatku tohto storočia. Vďaka tomu došlo medzi skupinami obcí s vyšším a nižším podielom Rómov k určitému prehĺbeniu rozdielov v časovaní rodenia detí.

Ako je už uvedené v predchádzajúcom texte, jedným z dôležitých faktorov celkovej premeny reprodukčného správania na Slovensku je odkladanie začiatku materských štartov. Tento proces následne ovplyvňuje aj vekové rozloženie ďalších reprodukčných zámerov. V prípade analyzovaných skupín obcí z ARK 2019 platil rovnaký obraz, aký je možné vidieť pri celkovej plodnosti.

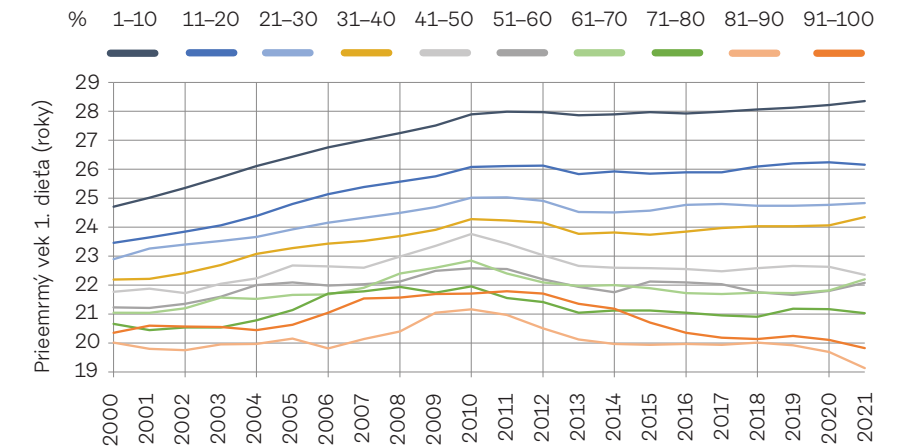
Graf 13: Vývoj priemerného veku žien pri narodení živého dieťaťa v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Ide tak o potvrdenie negatívneho gradientu, ktorý naznačuje že s rastúcim zastúpením osôb z rómskych komunít dochádzalo k znižovaniu hodnôt priemerného veku žien pri narodení prvého živého dieťaťa. Súčasne z grafu 14 vidíme, že obce s najnižším podielom dosahovali najvýraznejší rast, kým v obciach s najvyšším zastúpením sa časovanie rodenia prvých detí významnejšie nemenilo.

Graf 14: Vývoj priemerného veku žien pri narodení prvého živého dieťaťa v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021

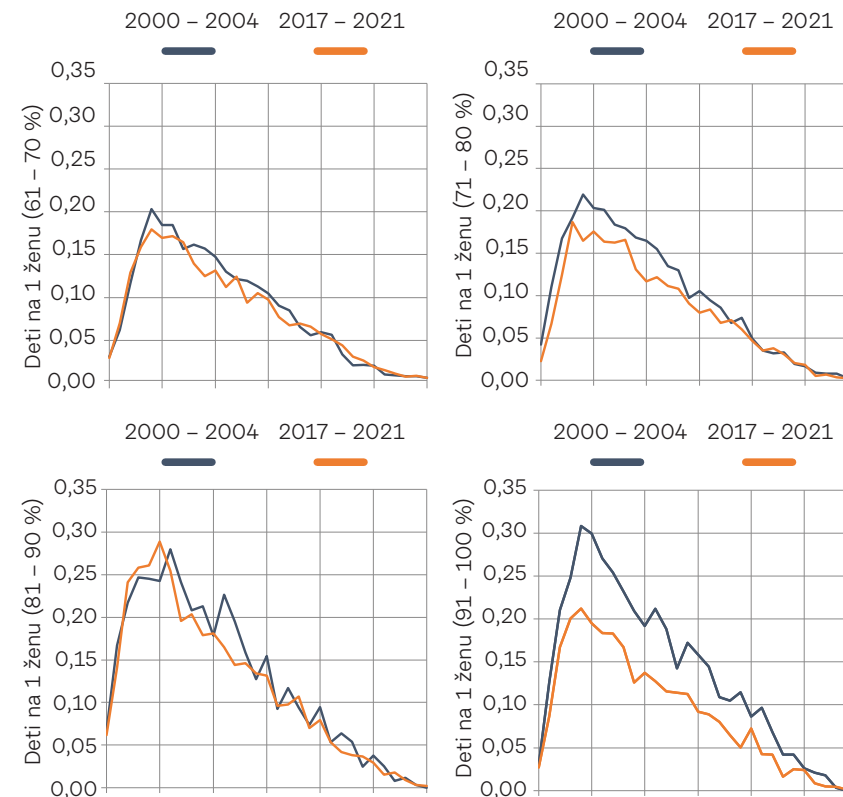
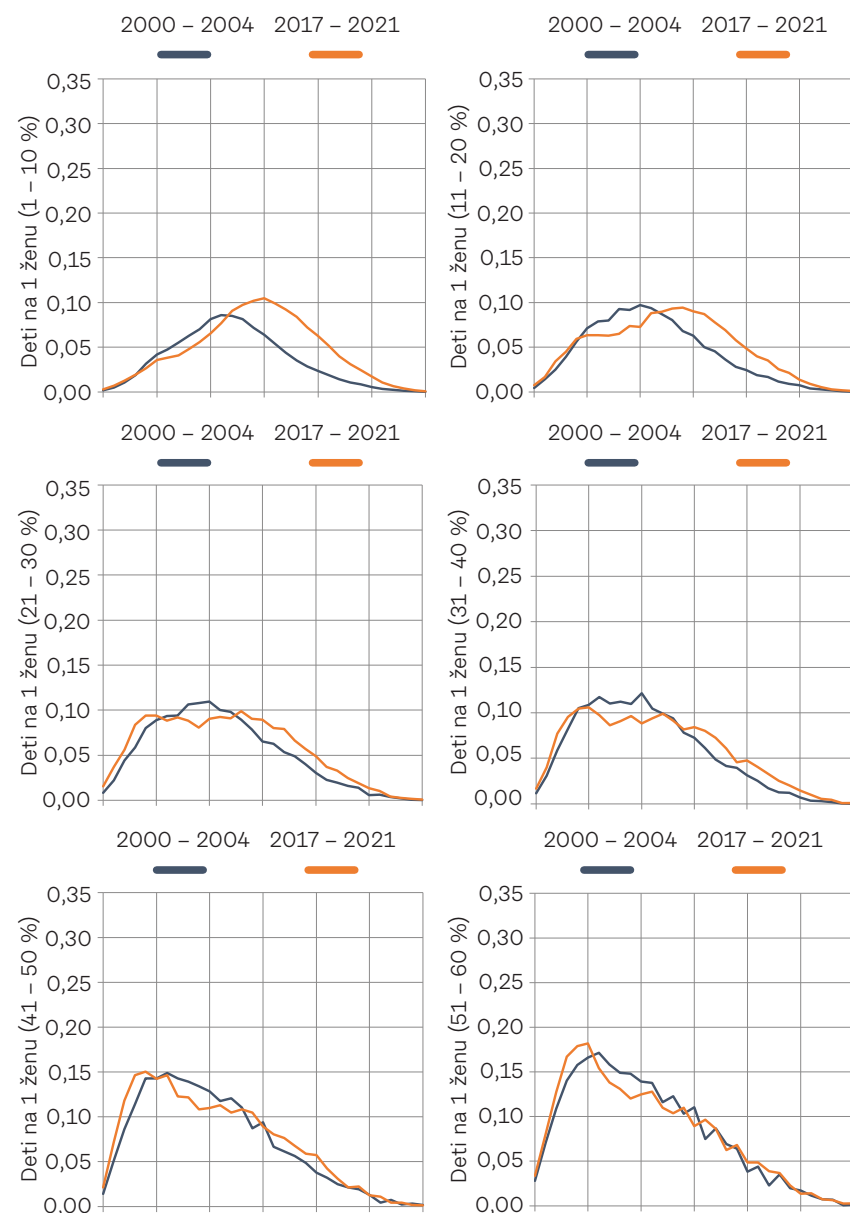


Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Napríklad v obciach do 10 % Rómov priemerný vek žien pri narodení prvého živého dieťaťa vzrástol od roku 2000 z niečo viac ako 24,7 roka na približne 28 rokov. Na druhej strane v skupinách s 81 % a viac osôb z rómskych komunít sa priemerný vek pohyboval v úzkom rozmedzí 19 – 22 rokov, pričom v poslednom období aj v tomto prípade bol pozorovaný skôr klesajúci trend. Hodnoty priemerných vekov sa odvíjajú od vekového nastavenia procesu plodnosti. Práve ešte doneďava pozorované starnutie vekového profilu plodnosti predstavovalo kľúčový faktor rastúcej úrovne týchto ukazovateľov časovania. Asi najlepšie a najpodrobnejšie prezentuje zmeny a aj samotné diferencie medzi skupinami obcí v rozložení mier plodnosti podľa veku graf 15.



Graf 15: Miery plodnosti žien podľa veku v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunit na Slovensku v rokoch 2000 – 2004 a 2017 – 2021



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Jednoznačne z neho vyplýva, že v obciach s najnižším zastúpením Rómov identifikujeme na jednej strane pokles plodnosti v mladšom veku, na druhej strane posun a nárast plodnosti vo vyššom veku. Tieto zmeny sa neodlišujú od tých, ktoré sú pozorované v celkovej populácii Slovenska. S postupným rastom podielu osôb v rómskych komunitách však dochádza k čoraz menšiemu rozsahu posunu a nárastu plodnosti vo vyššom veku. V prípade skupín s najvyšším podielom dokonca neidentifikujeme žiadnu zmenu vo vekovom profile mier plodnosti a sme len svedkami určitého poklesu intenzity plodnosti. Okrem toho identifikujeme vo viacerých skupinách obcí spomínaný nárast plodnosti vo veku do 20 rokov, ktorý s najväčšou pravdepodobnosťou stáť za spomínaným poklesom hodnôt priemerného veku pri narodení najmä prvého živého dieťaťa.

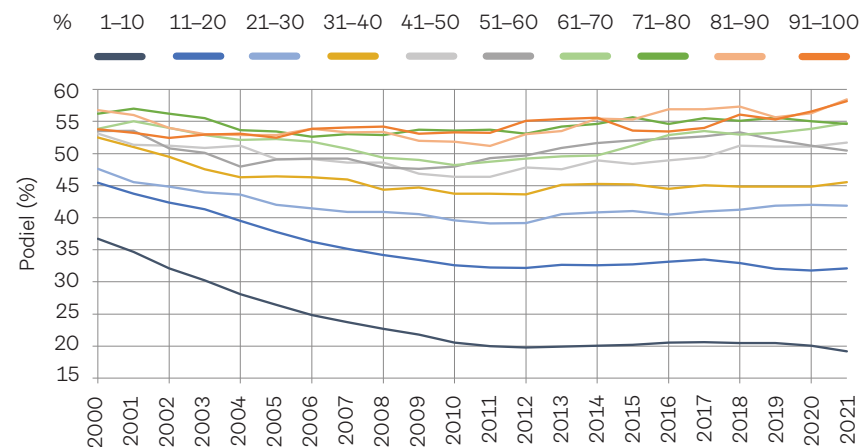


Predmetné zmeny v rozložení mier plodnosti podľa veku (graf 16) sa potom odzrkadľujú aj v nastavení príspevkov vybraných vekových skupín k celkovej plodnosti. Rodenie detí v mladom a veľmi mladom veku (do 25 rokov) bolo ešte na začiatku 20. storočia dominantným modelom v takmer všetkých analyzovaných skupinách obcí. Výnimkou boli len obce s najnižším zastúpením Rómov, kde príspevky plodnosti žien vo veku do 25 rokov klesli už hlboko pod 40 %. Pod hranicou 50 % sa tak ďalej nachádzali už len obce s 0 – 10 %, 11 – 20 %, 21 – 30 % a 31 – 40 % zastúpením Rómov. V ostatných skupinách sa podiel plodnosti realizovanej v mladom a veľmi mladom veku pohyboval v rozmedzí 52 – 57 %.

Ďalší vývoj priniesol predovšetkým v obciach s najnižším podielom Rómov značný pokles a následnú stabilizáciu na približne 20 %. V obciach s 11 – 20 % tvorí plodnosť žien vo veku do 25 rokov približne tretinu z celkovej hodnoty úhrnnej plodnosti. V prípade skupín s viac ako 40 % Rómov nedošlo k výraznejšej zmene, a preto sa stále v ich prípade v tomto veku koncentruje viac ako polovica z celej realizovanej plodnosti. Podľa posledných dostupných údajov príspevky plodnosti žien vo veku do 25 rokov z celkovej hodnoty úhrnnej plodnosti predstavovali 50 – 59 %.

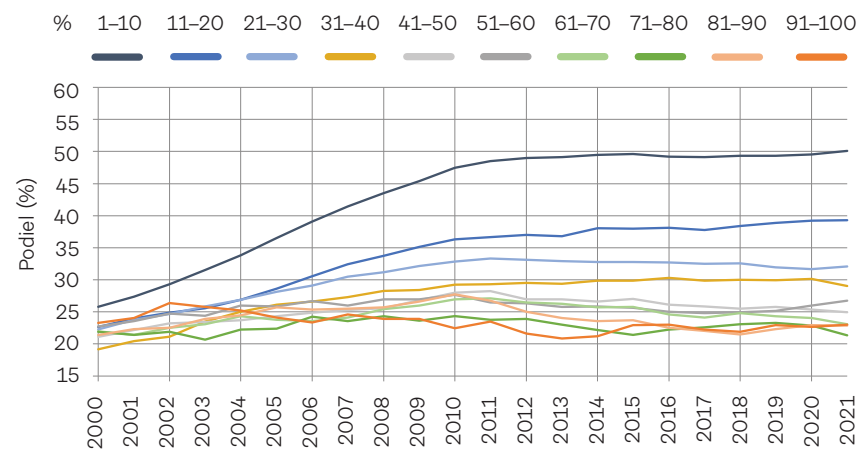
Celkom opačná situácia vznikla v kontexte procesu odkladania rodenia detí do vyššieho veku v obciach s najnižším podielom Rómov v druhej polovici reprodukčného obdobia. Podiel plodnosti žien vo veku 30 a viac rokov sa postupne zdvojnásobil a v poslednej dekáde stabilizoval na úrovni približne 50 %. Ďalšie skupiny obcí s rómskymi komunitami takýto dynamický a výrazný nárast nezaznamenali, a preto pomerne značne zaostávajú. Napríklad v obciach s 11 – 20 % Rómov sa tento podiel dostal v súčasnosti k hranici 40 % a v obciach s 21 – 30 % to je dokonca len približne tretina. Ako je možné vidieť z grafu 17, v skupinách sídel s viac ako 40 % osôb z rómskych komunít došlo len k minimálnym zmenám oproti začiatku 21. storočia. Preto sa tu podiel plodnosti žien v druhej polovici reprodukčného obdobia udržiava okolo 19 – 31 %.

Graf 16: Podiel plodnosti žien vo veku do 25 rokov z celkovej úhrnnej plodnosti v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Graf 17: Podiel plodnosti žien vo veku 30 – 49 rokov z celkovej úhrnnej plodnosti v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021

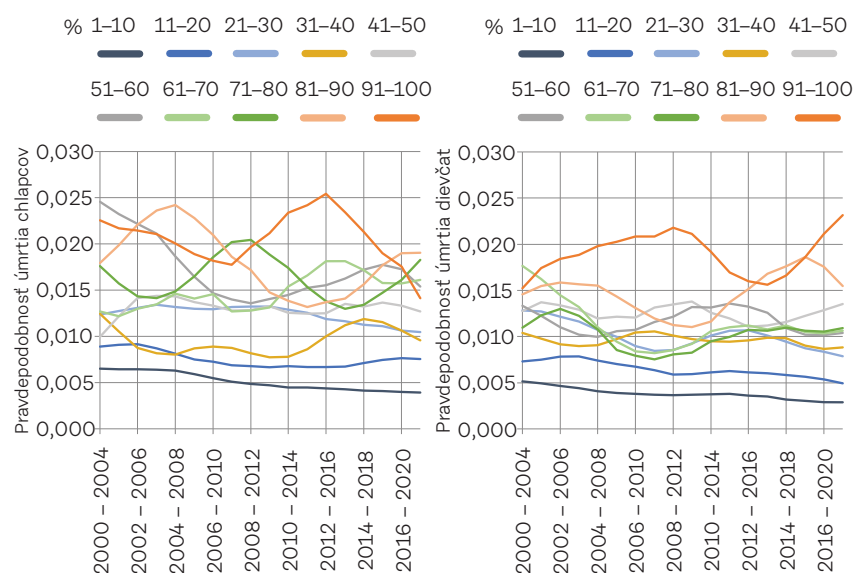


Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

## ■ Úmrtnosť detí do 6 rokov a žien do konca reprodukčného veku v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou

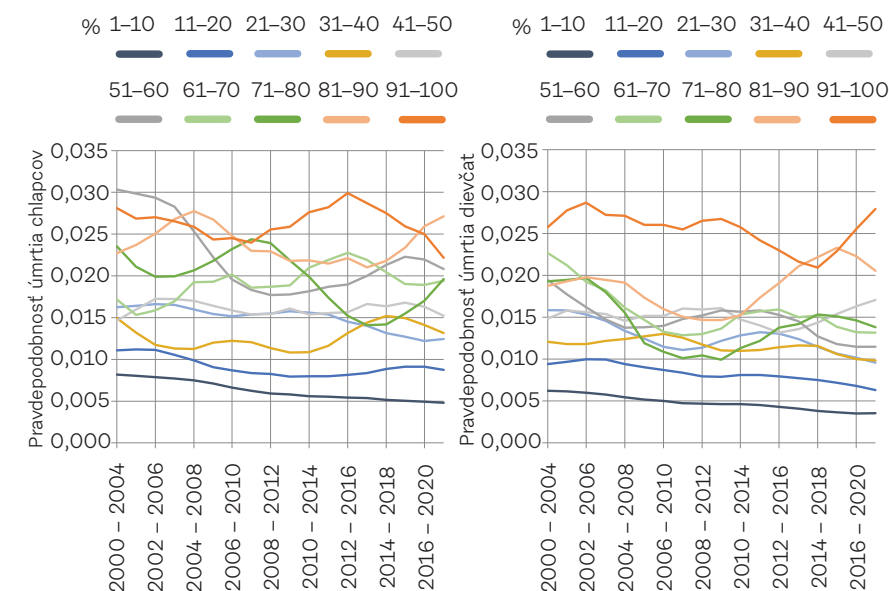
Špecializované výskumy zameriavajúce sa na problematiku zdravotného stavu v rómskych komunitách na Slovensku (napr. Kurnienková, 2007, Poper a kol., 2009, Rímarová a kol., 2009, Šaško, 2002, Šprocha a Bleha, 2020) dlhodobo poukazujú na pretrvávajúcu pomerne nepriaznivú situáciu. To všetko spoločne vplýva aj na intenzitu a charakteristiku úmrtnosti. Vo všeobecnosti niektoré čiastkové výskumy (Šprocha, 2009, 2012ab) signalizujú vyššiu úmrtnosť v takmer všetkých vekových skupinách, s tým súvisiacu kratšiu strednú dĺžku života (napr. Šprocha, 2008, 2009, 2012a), čo je do značnej miery podmienené najmä vysokým rizikom úmrtia na niektoré ochorenia kardiovaskulárnej a dýchacej sústavy a nádory (Šprocha, 2012b, Šprocha a Bleha, 2020).

Graf 18: Pravdepodobnosť úmrtia chlapcov a dievčat v prvom roku života v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Graf 19: Pravdepodobnosť úmrtia chlapcov a dievčat od narodenia do 6. roku života v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

V tomto smere je často reflektovaná aj pretrvávajúca vyššia dojčenská úmrtnosť (Šprocha, 2014, Vaňo a Mészáros, 2004), ktorá aj v regionálnom pohľade dosahuje na Slovensku nadpriemerné úrovne najmä v celkoch s vyšším podielom Rómov (napr. Bleha a kol., 2014, Jurčová a kol., 2006, Jurčová, Mészáros a kol., 2010, Mészáros, 2008, Šprocha a kol., 2019).

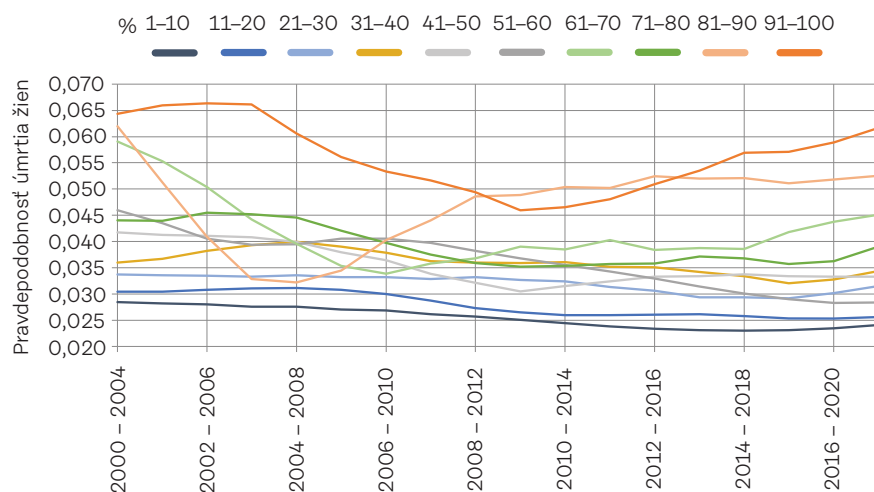
Vzhľadom na vytýčené ciele a vymedzenie prognózovanej populácie sa pri analýze procesu úmrtnosti zameriame len na detskú zložku do 6 rokov a následne ženy v reprodukčnom veku 15 – 49 rokov.

Získané výsledky pre skupiny obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít potvrdzujú viaceré vyššie uvedené závery. Ako je možné vidieť v grafe 18, u oboch pohlaví je možné predovšetkým v obciach s vyšším zastúpením Rómov identifikovať výrazne horšie úmrtnostné pomery najmenších detí.

Najmä v prípade obcí s viac ako 80 % Rómov prekračovala dojčenská úmrtnosť chlapcov vo viacerých obdobiach hranicu 20 ‰ a u dievčat sa pohybovala nad úrovňou 15 ‰. Na druhej strane v obciach s menej ako desatinou Rómov sa kvocient dojčenskej úmrtnosti u oboch pohlaví postupne znižoval pod hranicu 5 ‰. Stabilne bola pod hranicou 10 ‰ (7 – 9 ‰ u chlapcov a 5 – 8 ‰ u dievčat) dojčenská úmrtnosť v obciach s 11 – 20 % Rómov.

Rovnako negatívny trend vo vývoji úmrtnostných pomerov s rastúcim podielom Rómov na celkovom počte obyvateľov je možné identifikovať aj v súvislosti s celým vekovým spektrom detí od 0 do 6 rokov (graf 19). Aj napriek značným výkyvom v úrovni úmrtnosti v dôsledku malej početnosti udalostí je zrejmé, že jednoznačne najvyššiu pravdepodobnosť úmrtia do 6. roku života nachádzame u oboch pohlaví v obciach s 81 – 90 %, a najmä 91 – 100 % Rómov. Naopak, výrazne odlišná situácia je opätovne v obciach s najnižším podielom osôb z rómskych komunít.

Graf 20: Pravdepodobnosť úmrtia žien medzi 15. a 50. rokom života v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Nepriaznivá situácia v úmrtnostných pomeroch sa týka nielen najmenších detí, ale aj žien v reprodukčnom veku. Ako je možné vidieť na grafe 20, s rastúcou váhou osôb z rómskych komunít sa zvyšuje aj pravdepodobnosť úmrtia medzi 15. a 50. rokom života. Opätovne to platí predovšetkým pre skupiny obcí s 81 – 90 % a 91 – 100 % Rómov. Opačná situácia je najmä v obciach s menej ako 20 %, pričom jednoznačne najnižšiu úmrtnosť žien v reprodukčnom veku spomedzi sledovaných skupín obcí dlhodobo dosahujú obce s menej ako desatinou osôb z rómskych komunít (graf 20).

## ■ Migrácia v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou

Proces migrácie predstavuje posledný demografický komponent, ktorý priamo vstupuje do populačného vývoja a priamo ovplyvňuje jeho budúce smerovanie. Konkrétne ide o priamy vplyv dosahovaný prostredníctvom zvyšovania alebo znižovania počtu obyvateľov, ako aj nepriamy vplyv dosahovaný zväčšovaním alebo znižovaním reprodukčnej základne. Aj v predkladanej analýze sa preto zameriame nielen na migráciu detí do 6 rokov v obciach s MRK, ale aj na vývoj migrácie žien v reprodukčnom veku.

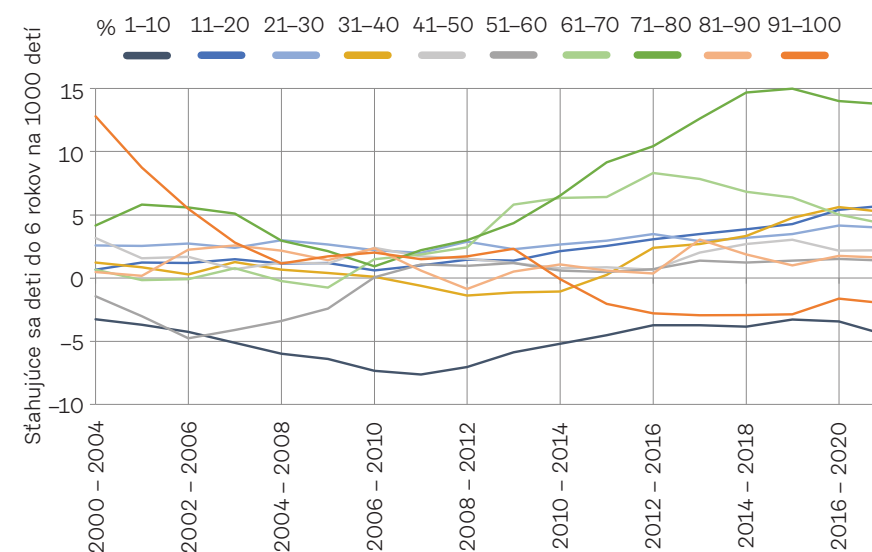
Vývoj od začiatku 21. storočia ukazuje, že záporné migračné saldo detí do 6 rokov spomedzi sledovaných skupín obcí stabilne dosahovali len tie s najmenšou váhou osôb z rómskych komunít. Priemerná hodnota hrubej miery migračného salda sa tu medzi rokmi 2000 a 2021 pohybovala na úrovni približne -4,7 osoby na 1000 obyvateľov. Záporné kumulatívne migračné saldo v tomto období nachádzame následne už len v obciach s 51 – 60 %, kde však priemerná hrubá miera nedosahovala ani -0,2 ‰. Jednoznačne najviac detí do 6 rokov v priemere na 1000 obyvateľov pribudlo od začiatku 21. storočia v obciach s 61 – 70 % (3,2 ‰) a najmä 71 – 80 % (7,5 ‰). Z grafu 21 je pritom zrejmé, že k tomu prispel najmä vývoj v posledných rokoch.

Z hľadiska vnútornej štruktúry je pritom zaujímavosťou, že s výnimkou obcí s najmenším zastúpením Rómov majú vo všetkých ostatných skupinách prevahu medzi migrantmi menšie deti. Nedá sa však nájsť žiaden konkrétny vzorec vzhľadom na zastúpenie Rómov. Napríklad v obciach s 11 – 20 %, 31 – 40 % a 71 – 80 % tvorili deti vo veku 0 – 2 rokov 73 – 79 % zo všetkých sťahujúcich sa osôb do 6 rokov, kým v obciach s 21 – 30 % a 51 – 60 % to bolo približne 55 – 58 %. V ostatných skupinách (s výnimkou spomínanej do 10 %) sa podiel najmenej detskej zložky pohyboval v rozmedzí 60 – 65 %.

Kým v prípade detí do 6 rokov je možné nájsť viaceré skupiny s pozitívnym migračným saldom za obdobie rokov 2000 – 2021, u žien v reprodukčnom veku do tejto skupiny môžeme zaradiť len obce so 71 – 80 % a 91 – 100 % osôb z rómskych komunít. Hodnota priemernej hrubej miery migračného salda za celé sledované obdobie však

v ich prípade dosahovala len necelých 0,1 ‰, respektíve 1,9 ‰. Jednoznačne najhoršia pritom bola situácia opäť v obciach s najnižším zastúpením Rómov. Z 1000 osôb vo veku 15 – 49 rokov priemerne ročne strácali takmer 4 ženy v tomto veku. Priemerné migračné straty aj v obciach s 11 – 20 % a 51 – 60 % osôb z rómskych komunít dosahovali 2 ‰ a viac. V ostatných skupinách hodnota priemerného migračného salda žien vo veku 15 – 49 rokov dosahovala -0,4 až -1,3 ‰.

Graf 21: Hrubá miera migračného salda detí do 6 rokov v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021



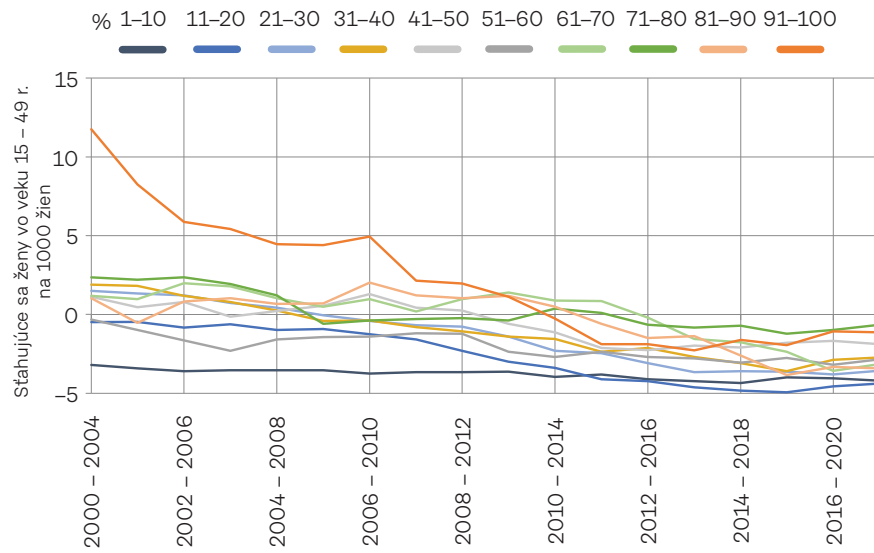
Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Z uvedeného je celkovo zrejmé, že medzi jednotlivými skupinami obcí neidentifikujeme výraznejšie diferencie v hodnotách migračného salda žien v reprodukčnom veku. Platí to predovšetkým pre posledné obdobie, čo potvrdzujú aj informácie uvedené v grafe 22.

Veková štruktúra sťahujúcich sa žien je pritom v rámci jednotlivých skupín obcí do značnej miery podobná. Vo väčšine z nich majú prevahu osoby v strednom reprodukčnom veku (25 – 34 rokov). Len v obciach

s najnižším podielom osôb z rómskych komunít prevažujú ženy vo vyššom reprodukčnom veku (35 – 44 rokov). Rovnakou výnimkou sú aj obce s 91 – 100 % Rómov, kde majú prevahu ženy vo veku 15 – 24 rokov.

Graf 22: **Hrubá miera migračného salda žien vo veku 15 – 49 rokov v skupinách obcí podľa podielu osôb z rómskych komunít na Slovensku v rokoch 2000 – 2021**



Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov



# Prognóza potreby budúcich kapacít materských škôl v obciach s marginali- zovanou rómskou komunitou

Prípravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania



Kombinácia poslednej známej vekovej štruktúry detí vo veku do 6 rokov, plodnosti s počtom a vekom žien v reprodukčnom veku, pravdepodobnosťami prežitia a migračným saldom detí a žien v reprodukčnom veku formuje v každej obci s rómskymi komunitami budúce smerovanie populácie detí vo veku 3 – 6 rokov. Z výsledkov analýzy týchto primárnych komponentov populačného vývoja v predmetných skupinách obcí podľa podielu Rómov, ako aj samotného nastavenia úrovne úmrtnosti, plodnosti a migračného salda v poslednom desaťročí bol odvodený pre každú obec možný budúci vývoj detí vo veku 0 – 6 rokov a žien vo veku 15 – 49 rokov. V kontexte sledovaného cieľa sa táto kapitola pokúša zhodnotiť základné výsledky populačnej prognózy detí v predškolskom veku. V prepojení na existujúce kapacity tried MŠ v jednotlivých obciach vedených v ARK 2019 sú načrtnuté možné scenáre budúcich potrieb miest v materských školách do roku 2030. Tieto sú uvedené v dvoch scenároch: Prvým scenárom je zachovanie aktuálne platného legislatívneho rámca ohľadom povinného zaškolenia päť ročných detí, druhým je zavedenie právneho nároku na miesto v zariadení poskytujúcom predprimárne vzdelávanie pre každé dieťa od 3 rokov veku, ktorého rodičia prejavia záujem.



## ■ Prognóza počtu detí vo veku 3 – 6 rokov na rok 2030

Pri samotnom hodnotení možných zmien v početnosti detí vo veku 3 – 6 rokov v jednotlivých obciach s MRK je potrebné upozorniť na problém s početnosťou predmetnej populácie vo viacerých sídlach. Podľa údajov ŠÚ SR k 31. 12. 2021 až v 47 obciach (z celkového počtu 825 obcí vedených v ARK 2019) bol počet detí v danom vekovom intervale nižší ako 10 osôb. Ďalších 79 obcí malo 10 – 19 detí, pričom do 60 detí (čo sú približne 3 triedy v materských školách) malo celkovo 435 obcí, teda viac ako polovica analyzovaných sídel. Pri takýchto malých počtoch môžu aj rádovo minimálne zmeny v početnosti v relatívnom vyjadrení dosahovať významnú úroveň. Naopak, v mestách, kde počet detí dosahuje niekoľko stoviek osôb, môžu byť absolútne zmeny na prvý pohľad výrazné, ale v percentuálnej forme môže ísť o menej významný posun.

Keďže v kontexte potreby budúcich kapacít v materských školách je rozhodujúca absolútna zmena početnosti detí, predkladaná analýza operuje predovšetkým s touto formou vyjadrenia. Konkrétne sa zameriame na porovnanie posledného známeho stavu z 31. 12. 2021 a horizontu populačnej prognózy z 31. 12. 2030.

Bez ohľadu na úroveň, získané výsledky indikujú, že až v 570 obciach s rómskou komunitou by do konca roku 2030 mohlo dôjsť k určitému poklesu počtu detí vo veku 3 – 6 rokov. V 218 obciach by sme mohli byť svedkami nárastu a vo zvyšných 37 obciach nastavený model indikuje nemeniacu sa početnosť detí v predmetnej vekovej skupine. Ak sa však pozrieme hlbšie na predmetný vývoj, zistíme, že až v 399 obciach by pokles alebo nárast mohol byť rádovo do 10 detí. Zmeny v početnosti detí vo veku 3 – 6 rokov v rozsahu nad 20 detí (čo je približne jedna alebo viac tried MŠ) môžeme podľa výsledkov predikcie očakávať v 41 obciach s rastovým trendom, ale aj v 174 obciach, kde sa dá očakávať pokles počtu detí v predškolskom veku. V prvej menovanej skupine sú to predovšetkým viaceré obce s výrazným zastúpením obyvateľov žijúcich v rómskych komunitách. Potvrdzujú to aj empirické údaje. Medzi top 20 sídel s najvyššími absolútnymi predpokladanými prírastkami detí vo veku 3 – 6 rokov nachádzame totiž len tri obce, v ktorých bol podľa ARK 2019 podiel osôb z rómskych komunít nižší ako 50 % (Kostolište, Dunajská Lužná, Veľký Šariš).

Tabuľka 6: Obce s najväčším absolútnym prognózovaným nárastom počtu detí vo veku 3 – 6 rokov medzi koncom roku 2021 a 2030

Názov obce, mestskej časti	Okres	Podiel Rómov ARK 2019	Počet detí vo veku 3 – 6 rokov k		Rozdiel 2021 a 2030 (abs.)	Rozdiel 2021 a 2030 (%)
			31. 12. 2021	31. 12. 2030		
Chminianske Jakubovany	Prešov	81 % – 90 %	397	594	197	49,6
Malý Slivník	Prešov	71 % – 80 %	96	141	45	46,9
Rankovce	Košice-okolie	81 % – 90 %	101	142	41	40,6
Boliarov	Košice-okolie	61 % – 70 %	92	128	36	39,1
Richnava	Gelnica	81 % – 90 %	384	532	148	38,5
Svinia	Prešov	61 % – 70 %	272	371	99	36,4
Kostolište	Malacky	1 % – 10 %	104	138	34	32,7
Žehra	Spišská Nová Ves	81 % – 90 %	241	318	77	32,0
Jarovnice	Sabinov	81 % – 90 %	907	1166	259	28,6
Kecerovce	Košice-okolie	91 % – 100 %	375	477	102	27,2
Jurské	Kežmarok	91 % – 100 %	148	185	37	25,0
Kamenná Poruba	Vranov nad Topľou	71 % – 80 %	157	196	39	24,8
Veľká Ida	Košice-okolie	51 % – 60 %	351	429	78	22,2
Rudňany	Spišská Nová Ves	51 % – 60 %	481	587	106	22,0
Nálepkovo	Gelnica	51 % – 60 %	377	452	75	19,9
Luník IX	Košice	91 % – 100 %	539	625	86	16,0
Veľký Šariš	Prešov	11 % – 20 %	332	384	52	15,7
Markušovce	Spišská Nová Ves	61 % – 70 %	407	469	62	15,2
Dunajská Lužná	Senec	1 % – 10 %	512	588	76	14,8
Podhorany	Kežmarok	71 % – 80 %	354	394	40	11,3

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Naopak, až 8 z nich boli obce s minimálne 80 % podielom Rómov na celkovom počte obyvateľov a v ďalších 6 sa podiel Rómov pohyboval v rozmedzí 61 – 70 % a 71 – 80 %. O dôležitom vplyve prítomnosti rómskej komunity na budúci rast počtu detí v predškolskom veku

hovorí aj nasledujúce zistenie. Ako bolo povedané vyššie, v 41 obciach by mohol počet detí vo veku 3 – 6 rokov vzrásť o 20 a viac osôb, pričom až v 30 z nich žije podľa ARK 2019 viac ako polovica obyvateľov v rómskych komunitách.

Tabuľka 7: **Obce s najväčším absolútnym prognózovaným poklesom počtu detí vo veku 3 – 6 rokov medzi koncom roku 2021 a 2030**

Názov obce, mestskej časti	Okres	Podiel Rómov ARK 2019	Počet detí vo veku 3 – 6 rokov k		Rozdiel 2021 a 2030 (abs.)	Rozdiel 2021 a 2030 (%)
			31. 12. 2021	31. 12. 2030		
Dargovských hrdinov	Košice	1 % – 10 %	979	507	-472	-48,2
Petržalka	Bratislava	1 % – 10 %	5097	2832	-2265	-44,4
Prievidza	Prievidza	1 % – 10 %	1510	940	-570	-37,7
Martin	Martin	1 % – 10 %	1968	1241	-727	-36,9
Levice	Levice	1 % – 10 %	1090	697	-393	-36,1
Humenné	Humenné	1 % – 10 %	1051	681	-370	-35,2
Nové Zámky	Nové Zámky	1 % – 10 %	1296	875	-421	-32,5
Banská Bystrica	Banská Bystrica	1 % – 10 %	3039	2071	-968	-31,9
Michalovce	Michalovce	1 % – 10 %	1345	937	-408	-30,3
Prešov	Prešov	1 % – 10 %	3438	2399	-1039	-30,2
Nitra	Nitra	1 % – 10 %	3212	2251	-961	-29,9
Poprad	Poprad	1 % – 10 %	1970	1386	-584	-29,6
Trnava	Trnava	1 % – 10 %	2692	1907	-785	-29,2
Žilina	Žilina	1 % – 10 %	3475	2488	-987	-28,4
Zvolen	Zvolen	1 % – 10 %	1454	1057	-397	-27,3
Trenčín	Trenčín	1 % – 10 %	2059	1533	-526	-25,5
Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	1 % – 10 %	1426	1047	-379	-26,6
Bardejov	Bardejov	1 % – 10 %	1154	796	-358	-31,0
Komárno	Komárno	1 % – 10 %	1090	750	-340	-31,2
Liptovský Mikuláš	Liptovský Mikuláš	1 % – 10 %	1117	787	-330	-29,5

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Nie je prekvapením, že celkom opačná situácia je na opačnom vývojom spektre. Z identifikovaných 174 obcí, v ktorých výsledky populačnej prognózy indikujú pokles počtu detí vo veku 3 – 6 rokov o viac ako 20 osôb, išlo v 98 prípadoch o obce v kategórii do 1 – 10 % zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov a ďalších 48 obcí sa nachádzalo v intervale 11 – 20 %. Vo všeobecnosti je tiež možné tvrdiť, že najväčší pokles v absolútnom vyjadrení je podľa výsledkov prognózy možné očakávať predovšetkým vo veľkých mestách (najmä krajských) a niektorých ďalších menších strediskách s dlhodobou problematickým demografickým vývojom (napr. Prievidza, Nové Zámky, Levice, Komárno, Lučenec a pod.).

## ■ Odhad chýbajúcich kapacít materských škôl v roku 2030

Odhad počtu chýbajúcich kapacít materských škôl v jednotlivých obciach vedených v ARK 2019 bol konštruovaný na základe prognózovaného počtu detí k 31. 12. 2030 v jednoročných vekových skupinách 3 – 6 rokov, reálneho stavu počtu tried k 15. 9. 2021 a predpokladaného počtu tried odvodeného

- z najvyššieho možného počtu detí v triedach podľa § 28 ods. 9 školského zákona s účinnosťou od 1. januára 2021 (A variant),
- zo súčasnej priemernej obsadenosti tried v obci (B variant) a
- pre súčasnú platnú legislatívu a mieru umiestnenosti detí podľa veku (C variant).

Prvé dva varianty pracujú so scenárom možného zavedenia právneho nároku na miesto v materskej škole pre každé dieťa od 3 rokov veku, tretí variant pracuje so scenárom zotrvania aktuálne platného legislatívneho rámca, teda so scenárom kedy nie je zavedený právny nárok na miesto v materskej škole pre každé dieťa od 3 rokov veku.

Ako je zrejmé z vyššie popísaného prognózovaného počtu detí vo veku 3 – 6 rokov, väčšina obcí vedených v ARK 2019 by pri naplnení predpokladaného vývoja nečelila problému nedostatočných kapacít v materských školách, avšak v rámci optimalizácie výkonov by riešila opačný problém, to znamená ich rušenie v dôsledku predpokladaného poklesu detí v predmetnom veku. Keďže sa však zameriavame na otázku nepokrytej potreby, nasledujúca analýza sa sústreďí len na tie obce, v ktorých sa na základe výsledkov prognózy dá očakávať problém nedostatočných kapacít. Detailné výsledky pre každú obec sú prezentované v Prílohe 4.

Z celkového počtu 825 obcí vedených ARK 2019 by na základe realizovanej prognózy a pri dodržaní zákona o maximálnom počte detí na triedu (A variant) mala do roku 2030 pribudnúť aspoň jedna trieda v 292 sídlach.

Pri detailnejšej analýze je možné sledovať, že prevahu jednoznačne majú obce (179), v ktorých by potenciálna populačná zmena evokovala

potrebu len jednej triedy navyše oproti stavu z 15. 9. 2021. V ďalších 91 obciach by išlo o dve triedy, v 23 sídlach by to boli tri triedy, v 11 obciach štyri triedy a napokon päť a viac tried by pri naplnení uvedených predpokladov v zmysle školského zákona malo otvoriť celkovo 33 obcí. Najkritickejšia situácia sa javí v obciach prezentovaných v tabuľke 8, v ktorej sa nachádza zoznam obcí s potrebou viac ako 10 tried.

Tabuľka 8: **Zoznam obcí s rómskymi komunitami s najvyšším potenciálnym počtom chýbajúcich tried v materských školách v roku 2030 (variant A)**

Názov obce	Okres	Potenciálny počet chýbajúcich tried v roku 2030
Jarovnice	Sabinov	-31
Chminianske Jakubovany	Prešov	-18
Rudňany	Spišská Nová Ves	-17
Luník IX	Košice	-14
Richnava	Gelnica	-14
Nové Mesto	Bratislava	-14
Nálepkovo	Gelnica	-13
Veľká Ida	Košice-okolie	-12
Podhorany	Kežmarok	-11
Markušovce	Spišská Nová Ves	-11
Lomnička	Stará Ľubovňa	-11
Žehra	Spišská Nová Ves	-10
Bystrany	Spišská Nová Ves	-10

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Ak sú pri konštrukcii odhadu potenciálneho počtu chýbajúcich tried v materských školách zohľadňované súčasné (k 15. 9. 2021) priemerné počty detí v jednej triede (pozri prílohu 1) v jednotlivých obciach, výsledok bude len málo odlišný. Celkový počet obcí s predpokladanou potrebou doplnenia aspoň jednej triedy by predstavoval 290 sídel. Z nich v 146 by išlo o jednu triedu, v 56 o dve triedy, v 24 o tri triedy a v ďalších 13 o štyri triedy. V zostávajúcich 51 obciach by bolo

potrebné v porovnaní so súčasným stavom doplniť päť a viac tried. V porovnaní s variantom A vyplývajú o niečo vyššie potenciálne potreby zo skutočnosti, že reálny priemerný počet detí na jednu triedu je často nižší oproti zákonom stanovenému maximálne povolenému počtu detí. Aj napriek tomu je však z tabuľky 9 zrejmé, že ani pri použití variantu B nedochádza k významnejším zmenám v zozname identifikovaných obcí s potenciálne najproblematickejšou situáciou v roku 2030.

Posledný variant (variant C) pracuje so scenárom, v rámci ktorého nedochádza k zmene aktuálne platnej legislatívy a nie je zavedený právny nárok na miesto v materskej škole pre každé dieťa od 3 rokov veku.

Tabuľka 9: **Zoznam obcí s rómskymi komunitami s najvyšším potenciálnym počtom chýbajúcich tried v materských školách v roku 2030 (variant B)**

Názov obce	Okres	Potenciálny počet chýbajúcich tried v roku 2030
Jarovnice	Sabinov	-37
Luník IX	Košice	-31
Rudňany	Spišská Nová Ves	-31
Richnava	Gelnica	-24
Chminianske Jakubovany	Prešov	-24
Kecerovce	Košice-okolie	-23
Nové Mesto	Bratislava	-23
Markušovce	Spišská Nová Ves	-22
Lomnička	Stará Ľubovňa	-19
Bystrany	Spišská Nová Ves	-18
Veľká Ida	Košice-okolie	-16
Nálepko	Gelnica	-15
Veľká Lomnica	Kežmarok	-11
Podhorany	Kežmarok	-11
Ostrovany	Sabinov	-11
Žehra	Spišská Nová Ves	-11
Vtáčkovce	Košice-okolie	-10
Pavlovce nad Uhom	Michalovce	-10

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov

Materské školy teda majú povinnosť vytvoriť kapacity potrebné pre deti v povinnom predškolskom zariadení. Znamená to, že pre deti vo veku 5 a príslušnú časť detí vo veku 6 rokov (približne štvrtinu) musia byť vytvorené potrebné priestorové kapacity, tak aby na jednu triedu pripadalo maximálne 22 detí. V prípade mladších detí sa odhadované počty potenciálnych tried odvíjajú od súčasného stavu umiestnenia detí vo veku 3 a 4 rokov v materských školách jednotlivých obcí. Tento variant jednoznačne vytvára najmenší tlak na formovanie nových tried v kombinácii s existujúcou infraštruktúrou a predpokladaným vývojom počtu detí vo veku 3 – 6 rokov. Len v 66 obciach by bolo potrebné vytvoriť dodatočne do roku 2030 jednu alebo viac tried v materských školách. Pritom len v 12 obciach by išlo o dve a viac tried. Zoznam týchto obcí je prezentovaný v tabuľke 10.

Tabuľka 10: **Zoznam obcí s rómskymi komunitami s najvyšším potenciálnym počtom chýbajúcich tried v materských školách v roku 2030 (variant C)**

Názov obce	Okres	Potenciálny počet chýbajúcich tried v roku 2030
Jarovnice	Sabinov	-5
Dunajská Lužná	Senec	-5
Rudňany	Spišská Nová Ves	-4
Veľký Šariš	Prešov	-3
Chminianske Jakubovany	Prešov	-3
Veľká Ida	Košice-okolie	-3
Krásna	Košice	-3
Pavlovce nad Uhom	Michalovce	-3
Svinia	Prešov	-3
Žehra	Spišská Nová Ves	-2
Nálepko	Gelnica	-2
Bystrany	Spišská Nová Ves	-2

Zdroj: ŠÚ SR, výpočty autorov



# Záver

Účasť detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní na Slovensku patrí medzi oblasti, prostredníctvom ktorých je možné demonštrovať štruktúralne nerovnosti medzi rómskou a nerómskou časťou populácie. Nízka miera účasti najmä rómskych detí je vo verejnej diskusii vnímaná ako pretrvávajúci a ťažko riešiteľný problém.

Legislatívne prostredie deklaruje ciele súvisiace so zvyšovaním účasti detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní. Dôkazom je prijatie novely Školského zákona, ktorým sa s účinnosťou od 1. 9. 2021 zaviedlo povinné zaškolenie päťročných detí a prípravný rok v materskej škole sa stal súčasťou povinnej školskej dochádzky. Ďalším dôkazom sú reformné zámery súvisiace so zavedením právneho nároku na miesto v zariadení poskytujúcom predprimárne vzdelávanie pre každé dieťa od 3 rokov veku, ktorého rodičia prejavia záujem.

Viacere zdroje však upozorňujú na pretrvávajúcu prítomnosť bariér vstupu detí do predprimárnej výchovy a vzdelávania, medzi ktoré určite patrí nedostatok kapacít materských škôl, ako aj jazykové, kultúrne a finančné bariéry alebo fyzická vzdialenosť medzi obydliím a škôlkou, a absencia verejnej dopravy.

Práve v súvislosti so systematickým odstraňovaním existujúcich bariér je možné diskutovať určité pochybnosti. V súvislosti s odstraňovaním finančných bariér sa existujúca podpora sústreďuje najmä na deti v povinnom zaškolení, pričom mladšie deti sú opomínané. V súvislosti s odstraňovaním kultúrnych a jazykových bariér dôležitú úlohu zohráva Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, avšak úradom realizované aktivity majú charakter projektov, ktorých realizácia je limitovaná projektovým cyklom, nie sú systematizované a sú vykonávané len v malej časti obcí.



Situácia je rovnako vážna aj v súvislosti so zabezpečením potrebných kapacít materských škôl. Realizovaný výskum historických prameňov upozorňuje, že v žiadnom prípade nejde o novú tému. Rovnako problémy, na ktoré snahy zamerané na rozširovanie kapacít MŠ v prospech rómskych detí narážajú, sa neustále opakujú. Historická skúsenosť však neospravedlňuje súčasnú absenciu efektívnych a masívnych nástrojov potrebných na budovanie potrebných kapacít MŠ a posilnenie účasti rómskych detí na predprimárnej výchove a vzdelávaní.

Realizovaný výskum upozornil, že z celkového počtu 825 obcí a miest vedených v Atlase rómskych komunít až 68 obcí a miest aktuálne čelí problému chýbajúcich kapacít MŠ v rozsahu 21 % a viac. Tiež je však potrebné skonštatovať, že nie v každej z týchto obcí problém nedostatocnej kapacity vznikol až po prijatí aktuálne platnej legislatívy o povinnom zaškolení päťročných detí.

Pre konštrukciu odhadu chýbajúcich kapacít MŠ v budúcnosti ponúkajú kľúčové informácie populačná prognóza a populačný vývoj detí vo veku 3 – 6 rokov, ktoré boli realizované na vzorke obcí a miest vedených v Atlase rómskych komunít. Zistenia indikujú, že nárast počtu detí vo veku 3 – 6 rokov je možné predpokladať v prípade 218 obcí z celkového počtu 825 obcí a miest. Na opačnej strane je 570 obcí, v ktorých je možné indikovať pokles počtu tejto skupiny detí.

Predpokladaný rozsah zmien je rozličný, je teda možné predpokladať aj rozličnú mieru chýbajúcich kapacít MŠ. Predpoklad chýbajúcich kapacít bol modelovaný v dvoch alternatívach (zavedenie/nezavedenie právneho nároku na miesto v MŠ pre deti od troch rokov), pričom potreba kapacít pri alternatíve zavedeného nároku je modelovaná v dvoch variantoch. V prípade, ak bude nárok zavedený, konzervatívny variant naznačuje, že v 67 obciach bude chýbajúca kapacita predstavovať 3 a viac tried materskej školy (najkritickejšia situácia je odhadovaná v prípade 13 obcí, kde bude chýbať 10 a viac tried), pričom najzávažnejšia situácia sa predpokladá v obciach s vyššou mierou zastúpenia Rómov na celkovom počte obyvateľov.

Účasť detí na predprimárnom vzdelávaní sa považuje za jeden z kľúčových nástrojov na posilnenie sociálneho začlenenia detí zo znevýhodneného prostredia. Ak ciele súvisiace s integráciou ľudí z prostredia

MRK formulované vo viacerých strategických dokumentoch Slovenskej republiky nemajú len deklaratórny a formálny charakter, je potrebné urgentne zrealizovať nevyhnutné investície a vytvoriť nástroje, prostredníctvom ktorých budú zabezpečené chýbajúce kapacity v obciach s predpokladanou potrebou a posilnená účasť rómskych detí na predškolskej výchove a vzdelávaní.



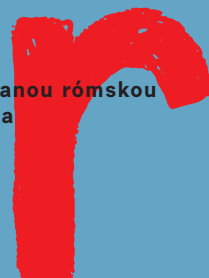


# Prílohy

## ■ Príloha 1: Informácia o priemernom počte detí v jednej triede v okrese

Okres	Priemerný počet detí v triede vo veku 3 – 5 rokov	Priemerný počet detí v predškolskej triede	Priemerný počet detí v jednej triede v okrese
Bánovce nad Bebravou	18,6	13,1	15,8
Banská Bystrica	18,5	12,7	15,6
Banská Štiavnica	18,9	16,1	17,5
Bardejov	18,3	11,1	14,7
Bratislava I	15,9	15,3	15,6
Bratislava II	19,8	17,7	18,7
Bratislava III	20,1	20,5	20,3
Bratislava IV	20,4	16,9	18,7
Bratislava V	20,7	20,6	20,6
Brezno	17,2	11,9	14,6
Bytča	19,0	14,7	16,8
Čadca	19,0	16,3	17,6
Detva	20,9	15,6	18,2
Dolný Kubín	20,5	13,3	16,9
Dunajská Streda	18,5	11,3	14,9
Galanta	20,0	16,0	18,0
Gelnica	17,9	14,1	16,0
Hlohovec	20,1	14,2	17,1
Humenné	17,3	9,7	13,5
Ilava	19,6	16,7	18,1
Kežmarok	20,2	15,7	17,9
Komárno	18,0	10,6	14,3
Košice – okolie	18,5	12,4	15,4
Košice I	18,6	12,1	15,3
Košice II	20,4	15,6	18,0
Košice III	19,4	13,7	16,6
Košice IV	19,5	14,2	16,9
Krupina	18,9	17,2	18,1
Kysucké Nové Mesto	19,5	14,3	16,9
Levice	17,6	11,6	14,6

Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania



Levoča	19,9	13,1	16,5
Liptovský Mikuláš	18,6	13,7	16,2
Lučenec	18,4	19,2	18,8
Okres Malacky	19,5	18,0	18,8
Okres Martin	20,5	14,7	17,6
Okres Medzilaborce	16,7	11,7	14,2
Okres Michalovce	19,3	13,0	16,2
Okres Myjava	19,9	13,8	16,8
Okres Námestovo	18,4	16,5	17,4
Okres Nitra	18,0	10,6	14,3
Okres Nové Mesto nad Váhom	20,4	16,2	18,3
Okres Nové Zámky	19,7	13,3	16,5
Okres Partizánske	18,1	13,0	15,6
Okres Pezinok	19,0	14,3	16,7
Okres Piešťany	18,9	13,9	16,4
Okres Poltár	16,0	12,7	14,4
Okres Poprad	20,4	15,2	17,8
Okres Považská Bystrica	20,3	15,6	18,0
Okres Prešov	19,9	14,0	16,9
Okres Prievidza	18,9	14,8	16,8
Okres Púchov	20,1	14,5	17,3
Okres Revúca	19,6	25,4	22,5
Okres Rimavská Sobota	17,5	13,5	15,5
Okres Rožňava	17,6	11,2	14,4
Okres Ružomberok	19,0	14,4	16,7
Okres Sabinov	19,1	13,5	16,3
Okres Senec	19,3	17,3	18,3
Okres Senica	20,4	9,7	15,1
Okres Skalica	21,1	16,7	18,9
Okres Snina	20,0	16,5	18,3
Okres Sobrance	15,9	10,9	13,4
Okres Spišská Nová Ves	18,2	12,2	15,2
Okres Stará Ľubovňa	19,7	14,9	17,3
Okres Stropkov	20,4	9,0	14,7
Okres Svidník	19,5	10,8	15,2

Okres Šaľa	19,9	12,4	16,2
Okres Topoľčany	20,3	13,1	16,7
Okres Trebišov	16,9	11,2	14,1
Okres Trenčín	19,3	14,8	17,0
Okres Trnava	19,3	15,7	17,5
Okres Turčianske Teplice	17,7	12,2	14,9
Okres Tvrdošín	19,3	14,7	17,0
Okres Veľký Krtíš	16,2	16,1	16,1
Okres Vranov nad Topľou	17,9	13,1	15,5
Okres Zlaté Moravce	16,8	10,2	13,5
Okres Zvolen	20,6	16,1	18,3
Okres Žarnovica	18,6	16,8	17,7
Okres Žiar nad Hronom	17,5	18,2	17,9
Okres Žilina	19,4	15,5	17,5

■ **Príloha 2: Zoznam obcí bez MŠ, v ktorých je viac ako 20 detí vo veku 3 – 6 rokov**

Názov obce	Okres	Počet detí vo veku 3 – 6 rokov v obci	Pomer neumiestnených detí	Záujem o výstavbu/rozšírenie MŠ
Hrachovište	Nové Mesto nad Váhom	26	Menej ako 5 %	Nie
Telince	Nitra	36	0 %	Nie
Bulhary	Lučenec	21	Menej ako 5 %	Nie
Nitra nad Ipľom	Lučenec	21	21–50 %	Neviem
Zlatno	Poltár	21	Menej ako 5 %	Nie
Turčok	Revúca	23	0 %	Nie
Barca	Rimavská Sobota	60	21–50 %	Áno <sup>18</sup>
Dulovo	Rimavská Sobota	28	x	X
Cakov	Rimavská Sobota	24	Viac ako 50 %	Áno
Janice	Rimavská Sobota	39	Viac ako 50 %	Neviem
Kesovce	Rimavská Sobota	26	Menej ako 5 %	Nie
Rakytník	Rimavská Sobota	37	0 %	Nie
Slizké	Rimavská Sobota	22	0 %	Nie
Sútor	Rimavská Sobota	68	0 %	Nie
Vyšné Valice	Rimavská Sobota	21	0 %	Nie
Žíp	Rimavská Sobota	37	Viac ako 50 %	Nie
Veľké Zlievce	Veľký Krtíš	24	x	x
Cigeľka	Bardejov	53	6–20 %	Nie
Frička	Bardejov	21	6–20 %	Áno
Myslina	Humenné	35	0 %	Nie
Červenica	Prešov	109	21–50 %	Nie
Lesíček	Prešov	45	0 %	Nie
Malý Slivník	Prešov	96	21–50 %	Nie
Šarišská Trstená	Prešov	27	Menej ako 5 %	Nie

18 Tu bola budova postavená, MŠ však zatiaľ nebola otvorená, pretože chýba vnútorné vybavenie (údaj platný k septembru 2022)

Olejníkov	Sabinov	78	Viac ako 50 %	Nie
Kapišová	Svidník	23	0 %	Neviem
Krajná Bystrá	Svidník	39	0 %	Nie
Kurimka	Svidník	23	Viac ako 50 %	Neviem
Nižný Komárnik	Svidník	21	Menej ako 5 %	Nie
Malá Domaša	Vranov nad Topľou	49	Menej ako 5 %	Nie
Blažice	Košice – okolie	39	Viac ako 50 %	Nie
Chrastné	Košice – okolie	36	0 %	Nie
Veľká Lodina	Košice – okolie	22	x	X
Vyšný Medzev	Košice – okolie	23	0 %	Nie
Kačanov	Michalovce	43	Menej ako 5 %	Nie
Zemplínske Kopčany	Michalovce	41	Menej ako 5 %	Neviem
Laškovce	Michalovce	68	Menej ako 5 %	Nie
Lúčky	Michalovce	26	0 %	Nie
Senné	Michalovce	29	Menej ako 5 %	Nie
Šamudovce	Michalovce	39	Viac ako 50 %	Nie
Trnava pri Laborci	Michalovce	23	Menej ako 5 %	Nie
Vrbnica	Michalovce	112	21–50 %	Neviem
Slavec	Rožňava	27	0 %	Nie
Egreš	Trebišov	32	6–20 %	Nie
Zemplínsky Branč	Trebišov	25	Menej ako 5 %	Nie

**■ Príloha 3: Zoznam všetkých obcí a miest vedených v ARK 2019 s aktuálne chýbajúcou kapacitou (ku 1. 9. 2022) v rozsahu 21 % a viac**

Názov obce	Okres	Pomer neumiestnených detí	Záujem o výstavbu / rozšírenie MŠ
Barca	Rimavská Sobota	21-50 %	Áno/áno
Beladice	Zlaté Moravce	21-50 %	Nie/áno
Betlanovce	Spišská Nová Ves	21-50 %	Nie/áno
Blažice	Košice – okolie	Viac ako 50 %	Neviem/nie
Boňany	Trebišov	21-50 %	Áno
Cabaj – Čápor	Nitra	21-50 %	Nie/nie
Cakov	Rimavská Sobota	Viac ako 50 %	Áno/áno
Červenica	Prešov	21-50 %	Áno/nie
Dunajská Lužná	Senec	Viac ako 50 %	Áno/nie
Džungľa	Košice I	21-50 %	Neviem/neviem
Fričovce	Prešov	21-50 %	Áno/nie
Geča	Košice – okolie	Viac ako 50 %	Nie/áno
Hermanovce	Prešov	21-50 %	Áno/áno
Hostice	Rimavská Sobota	21-50 %	Áno/neviem
Janice	Rimavská Sobota	Viac ako 50 %	Áno/neviem
Jasov	Košice – okolie	21-50 %	Áno/áno
Kamenná Poruba	Vranov nad Topľou	21-50 %	Nie/áno
Kameňany	Revúca	Viac ako 50 %	Áno/áno
Kapušianske Kľačany	Michalovce	21-50 %	Áno
Kobeliarovo	Rožňava	21-50 %	Nie/nie
Kolačkov	Stará Ľubovňa	Viac ako 50 %	Áno/áno
Košické Olšany	Košice – okolie	21-50 %	Áno/áno
Kurimka	Svidník	Viac ako 50 %	Áno/neviem
Kuzmice	Trebišov	21-50 %	Áno
Ladomirová	Svidník	Viac ako 50 %	Áno/nie
Letanovce	Spišská Nová Ves	21-50 %	Áno/nie
Licince	Revúca	21-50 %	Áno/áno
Lomnička	Stará Ľubovňa	Viac ako 50 %	Áno/áno
Lubotín	Stará Ľubovňa	21-50 %	Áno

Malý Slivník	Prešov	21-50 %	Áno/nie
Markovce	Michalovce	21-50 %	Áno/nie
Markušovce	Spišská Nová Ves	21-50 %	Nie/nie
Martinová	Rimavská Sobota	21-50 %	Neviem/nie
Mierovo	Dunajská Streda	Viac ako 50 %	Nie/nie
Nesluša	Kysucké Nové Mesto	21-50 %	Neviem/neviem
Nitra nad Ipľom	Lučenec	21-50 %	Neviem/neviem
Olejníkov	Sabinov	Viac ako 50 %	Áno/nie
Ostrov	Sobrance	21-50 %	Nie/x
Ostrovany	Sabinov	21-50 %	Áno/áno
Petrová	Bardejov	Viac ako 50 %	Nie/nie
Pezinok	Pezinok	21-50 %	Nie/áno
Podhorany	Kežmarok	Viac ako 50 %	Nie/áno
Poša	Vranov nad Topľou	21-50 %	Áno/áno
Radnovce	Rimavská Sobota	Viac ako 50 %	Áno/nie
Ratková	Revúca	21-50 %	Neviem/áno
Richnava	Gelnica	21-50 %	Áno/nie
Roztoky	Svidník	21-50 %	Áno/áno
Rožkovany	Sabinov	21-50 %	Nie/áno
Ruská Nová Ves	Prešov	21-50 %	Nie/áno
Rybník	Revúca	Viac ako 50 %	Neviem/neviem
Sečovce	Trebišov	Viac ako 50 %	Áno/nie
Sedliská	Vranov nad Topľou	21-50 %	Neviem/neviem
Sirk	Revúca	21-50 %	Áno
Skároš	Košice – okolie	21-50 %	Neviem/neviem
Soľ	Vranov nad Topľou	Viac ako 50 %	Nie/áno
Sokoľany	Košice – okolie	21-50 %	Nie/áno
Studienka	Malacky	Viac ako 50 %	Nie/nie
Stráne pod Tatrami	Kežmarok	Viac ako 50 %	Áno/áno
Šamudovce	Michalovce	Viac ako 50 %	Áno/nie
Španie Pole	Rimavská Sobota	21-50 %	Neviem/neviem
Trnava	Trnava	21-50 %	Áno/nie
Uzovské Pekľany	Sabinov	21-50 %	Nie/áno
Veľký Grob	Galanta	21-50 %	Nie/áno
Vikartovce	Poprad	21-50 %	Neviem/áno
Vrbnica	Michalovce	21-50 %	Áno/neviem
Žip	Rimavská Sobota	Viac ako 50 %	Nie/nie

## ■ Príloha 4: Odhad chýbajúcich kapacít (tried) v MŠ, Variant A – Variant C

Kraj	Okres	Názov obce	Kód obce	Potenciálny počet chýbajúcich tried (Variant A)	Potenciálny počet chýbajúcich tried (Variant B)	Potenciálny počet chýbajúcich tried (Variant C)
Bratislavský	Bratislava	Podunajské Biskupice	529311	15	13	12
Bratislavský	Bratislava	Vrakuňa	529338	3	4	5
Bratislavský	Bratislava	Nové Mesto	529346	-14	-23	1
Bratislavský	Bratislava	Petržalka	529460	78	77	79
Bratislavský	Malacky	Malé Leváre	504556	-1	-1	-1
Bratislavský	Malacky	Rohožník	504769	3	2	4
Bratislavský	Malacky	Studienka	504874	1	1	1
Bratislavský	Malacky	Veľké Leváre	504947	1	1	1
Bratislavský	Malacky	Závod	504980	0	0	0
Bratislavský	Malacky	Jablonové	507954	2	1	1
Bratislavský	Malacky	Kostolište	508012	-1	-2	-1
Bratislavský	Malacky	Kuchyňa	508021	0	0	0
Bratislavský	Malacky	Lozorno	508055	1	1	2
Bratislavský	Malacky	Malacky	508063	7	6	7
Bratislavský	Malacky	Pernek	508161	0	0	0
Bratislavský	Malacky	Plavecký Štvrtok	508195	1	1	1
Bratislavský	Malacky	Vysoká pri Morave	508349	1	1	1
Bratislavský	Malacky	Záhorská Ves	508365	3	2	2
Bratislavský	Malacky	Zohor	508381	-1	-1	0

Bratislavský	Pezinok	Pezinok	508179	17	12	15
Bratislavský	Senec	Veľký Biel	508292	-3	-3	-1
Bratislavský	Senec	Dunajská Lužná	545333	-5	-5	-5
Trnavský	Dunajská Streda	Dunajská Streda	501433	18	17	13
Trnavský	Dunajská Streda	Veľký Meder	501522	7	5	6
Trnavský	Dunajská Streda	Lehnice	501735	-1	-1	-1
Trnavský	Dunajská Streda	Mierovo	501778	0	0	0
Trnavský	Dunajská Streda	Michal na Ostrove	501786	-1	-1	0
Trnavský	Dunajská Streda	Nový Život	501808	-1	-1	-1
Trnavský	Dunajská Streda	Pataš	501883	1	0	1
Trnavský	Dunajská Streda	Topolníky	501921	0	0	1
Trnavský	Dunajská Streda	Veľké Blahovo	501981	-1	-1	0
Trnavský	Dunajská Streda	Vrakúň	502006	-2	-1	-1
Trnavský	Dunajská Streda	Vydrany	502014	0	-2	1
Trnavský	Dunajská Streda	Zlaté Klasy	502022	0	0	1
Trnavský	Dunajská Streda	Veľké Dvorníky	555673	-1	-3	0
Trnavský	Galanta	Galanta	503665	6	7	6
Trnavský	Galanta	Jelka	503835	1	1	1
Trnavský	Galanta	Pata	503959	0	0	1
Trnavský	Galanta	Sereď	504009	9	9	9
Trnavský	Galanta	Sládkovičovo	504017	3	2	3
Trnavský	Galanta	Tomášikovo	504076	-1	-1	-1
Trnavský	Galanta	Trstice	504106	1	0	1

Trnavský	Galanta	Veľký Grob	504149	-1	-1	0
Trnavský	Galanta	Zemianske Sady	504181	1	1	0
Trnavský	Galanta	Dolná Streda	555789	0	0	0
Trnavský	Hlohovec	Hlohovec	507032	17	17	14
Trnavský	Hlohovec	Klačany	507172	0	0	0
Trnavský	Piešťany	Drahovce	506991	0	0	0
Trnavský	Piešťany	Prašník	507466	0	0	0
Trnavský	Piešťany	Ratnovce	507491	1	0	1
Trnavský	Senica	Senica	504203	11	13	8
Trnavský	Senica	Čáry	504319	0	-1	0
Trnavský	Senica	Kuklov	504491	0	0	0
Trnavský	Senica	Šaštín – Stráže	504891	2	2	2
Trnavský	Senica	Štefanov	504904	0	-1	0
Trnavský	Skalica	Holíč	504378	0	2	2
Trnavský	Skalica	Kopčany	504459	1	0	1
Trnavský	Skalica	Popudinské Močidlany	504670	-1	-1	0
Trnavský	Skalica	Skalica	504815	7	9	3
Trnavský	Trnava	Trnava	506745	49	40	47
Trenčiansky	Bánovce nad Bebravou	Bánovce nad Bebravou	542652	22	21	19
Trenčiansky	Ilava	Dubnica nad Váhom	513016	19	17	16
Trenčiansky	Ilava	Ladce	513296	2	2	2
Trenčiansky	Ilava	Pruské	513598	3	3	0

Trenčiansky	Ilava	Zliechov	513865	0	0	0
Trenčiansky	Myjava	Myjava	504581	5	6	4
Trenčiansky	Nové Mesto nad Váhom	Čachtice	505901	5	5	2
Trenčiansky	Nové Mesto nad Váhom	Častkovce	505919	-2	-2	-1
Trenčiansky	Nové Mesto nad Váhom	Hrachovište	506061	-1	*	*
Trenčiansky	Nové Mesto nad Váhom	Nové Mesto nad Váhom	506338	6	8	6
Trenčiansky	Nové Mesto nad Váhom	Pobedim	506401	0	0	1
Trenčiansky	Nové Mesto nad Váhom	Podolie	506427	-1	-1	0
Trenčiansky	Partizánske	Partizánske	505315	16	14	14
Trenčiansky	Partizánske	Veľké Kršteňany	505706	0	0	0
Trenčiansky	Prievidza	Chynorany	543004	2	1	1
Trenčiansky	Prievidza	Prievidza	513881	26	25	25
Trenčiansky	Prievidza	Handlová	513997	3	4	5
Trenčiansky	Prievidza	Nedožery – Brezany	514209	0	0	0
Trenčiansky	Púchov	Púchov	513610	14	10	13
Trenčiansky	Púchov	Nimnica	557447	0	-1	0
Trenčiansky	Trenčín	Trenčín	505820	34	27	28
Nitriansky	Komárno	Komárno	501026	18	16	18
Nitriansky	Komárno	Bajč	501034	-1	-1	0



Nitriansky	Komárno	Svätý Peter	501115	1	1	1	0
Nitriansky	Komárno	Dulovce	501123	0	-1	-1	1
Nitriansky	Komárno	Hurbanovo	501140	2	0	0	2
Nitriansky	Komárno	Kolárovo	501204	2	3	3	2
Nitriansky	Komárno	Marcelová	501239	-1	-1	-1	1
Nitriansky	Komárno	Nesvady	501280	1	0	0	2
Nitriansky	Komárno	Vrbová nad Váhom	501409	0	0	0	0
Nitriansky	Levice	Levice	502031	29	27	27	24
Nitriansky	Levice	Bátovce	502057	1	0	0	0
Nitriansky	Levice	Čaka	502120	0	-1	-1	0
Nitriansky	Levice	Dolné Semerovce	502189	0	0	0	1
Nitriansky	Levice	Dolný Pial	502197	1	0	0	1
Nitriansky	Levice	Hronské Kosihy	502341	0	-1	-1	0
Nitriansky	Levice	Kozárovce	502421	0	-1	-1	1
Nitriansky	Levice	Lok	502481	-1	0	0	0
Nitriansky	Levice	Lontov	502499	0	-1	-1	0
Nitriansky	Levice	Pastovce	502626	0	0	0	0
Nitriansky	Levice	Plavé Vozokany	502651	0	0	0	0
Nitriansky	Levice	Pukanec	502693	1	0	0	1
Nitriansky	Levice	Sazdice	502723	0	0	0	0
Nitriansky	Levice	Slatina	502740	-1	*	*	*
Nitriansky	Levice	Šahy	502782	5	5	5	4
Nitriansky	Levice	Šalov	502791	0	-1	-1	0

Nitriansky	Levice	Šarovce	502804	0	-1	-1	0
Nitriansky	Levice	Tekovské Lužany	502821	0	-1	-1	1
Nitriansky	Levice	Turá	502880	0	*	*	*
Nitriansky	Levice	Vyškovce nad Ipľom	502944	0	-1	-1	0
Nitriansky	Levice	Železovce	502987	3	3	3	3
Nitriansky	Levice	Čata	555843	1	0	0	1
Nitriansky	Nitra	Nitra	500011	57	47	47	52
Nitriansky	Nitra	Alekšince	500020	0	0	0	0
Nitriansky	Nitra	Čakajovce	500101	1	1	1	1
Nitriansky	Nitra	Jelenec	500372	1	1	1	1
Nitriansky	Nitra	Mojmírovce	500577	1	1	1	1
Nitriansky	Nitra	Vínodol	500917	-1	-2	-2	1
Nitriansky	Nitra	Zbehy	500950	0	0	0	1
Nitriansky	Nitra	Žirany	500992	0	-1	-1	0
Nitriansky	Nitra	Cabaj – Čápor	545589	-1	-2	-2	1
Nitriansky	Nitra	Telince	555967	-1	*	*	*
Nitriansky	Nitra	Svätoplukovo	555991	1	1	1	1
Nitriansky	Nitra	Lužianky	580899	-1	-1	-1	-1
Nitriansky	Nové Zámky	Nové Zámky	503011	16	18	18	13
Nitriansky	Nové Zámky	Bíňa	503088	0	-1	-1	1
Nitriansky	Nové Zámky	Dubník	503169	0	0	0	0
Nitriansky	Nové Zámky	Dvory nad Žitavou	503177	-1	-1	-1	1
Nitriansky	Nové Zámky	Kamenín	503240	0	0	0	0

Nitriansky	Nové Zámky	Kamenný Most	503258	0	0	0	0
Nitriansky	Nové Zámky	Komjatice	503282	2	1	1	2
Nitriansky	Nové Zámky	Palárikovo	503452	1	0	0	1
Nitriansky	Nové Zámky	Šurany	503592	3	3	3	2
Nitriansky	Nové Zámky	Tvrdošovce	503614	1	0	0	1
Nitriansky	Nové Zámky	Veľké Lovce	503631	0	0	0	0
Nitriansky	Nové Zámky	Zemné	503649	0	0	0	0
Nitriansky	Nové Zámky	Obid	582361	0	0	0	0
Nitriansky	Šala	Hájske	500241	0	0	0	1
Nitriansky	Šala	Močenok	500739	4	1	1	4
Nitriansky	Šala	Neded	503932	0	-1	-1	1
Nitriansky	Šala	Selice	503991	-2	-3	-3	0
Nitriansky	Šala	Šala	504025	19	20	20	16
Nitriansky	Šala	Trnovec nad Váhom	504092	-2	-1	-1	-1
Nitriansky	Šala	Žihárec	504190	0	-1	-1	0
Nitriansky	Šala	Horná Kráľová	555878	1	0	0	1
Nitriansky	Topoľčany	Topoľčany	504998	20	21	21	16
Nitriansky	Topoľčany	Veľké Ripňany	505714	0	0	0	0
Nitriansky	Topoľčany	Práznovce	581658	0	0	0	0
Nitriansky	Zlaté Moravce	Beladice	500062	0	-1	-1	1
Nitriansky	Zlaté Moravce	Čaradice	500127	0	0	0	0
Nitriansky	Zlaté Moravce	Volkovce	500925	0	0	0	1
Nitriansky	Zlaté Moravce	Zlaté Moravce	500968	16	11	11	14

Žilinský	Čadca	Svrčinovec	509493	0	0	0	0
Žilinský	Čadca	Turzovka	509507	3	2	2	3
Žilinský	Dolný Kubín	Dolný Kubín	509540	19	18	18	12
Žilinský	Kysucké Nové Mesto	Kysucké Nové Mesto	509256	8	9	9	6
Žilinský	Kysucké Nové Mesto	Nesluša	509302	-1	-1	-1	0
Žilinský	Liptovský Mikuláš	Liptovský Mikuláš	510262	25	23	23	20
Žilinský	Liptovský Mikuláš	Pribylina	510963	1	0	0	2
Žilinský	Liptovský Mikuláš	Važec	511129	0	-1	-1	1
Žilinský	Liptovský Mikuláš	Liptovská Porúbka	558281	0	-1	-1	1
Žilinský	Martin	Martin	512036	38	39	39	30
Žilinský	Martin	Sučany	512648	0	-1	-1	1
Žilinský	Martin	Vrútky	557358	6	6	6	2
Žilinský	Ružomberok	Ružomberok	510998	21	19	19	18
Žilinský	Žilina	Žilina	517402	43	35	35	45
Žilinský	Žilina	Turie	518051	1	0	0	1
Banskobystrický	Banská Bystrica	Banská Bystrica	508438	65	55	55	57
Banskobystrický	Banská Bystrica	Dúbravica	508586	-1	*	*	*
Banskobystrický	Banská Bystrica	Hrochoť	508659	0	0	0	0
Banskobystrický	Banská Bystrica	Môlča	508781	-1	*	*	*
Banskobystrický	Banská Bystrica	Poniky	508918	1	1	1	1
Banskobystrický	Banská Bystrica	Slovenská Lupča	509001	2	1	1	2
Banskobystrický	Banská Bystrica	Vlkanová	557293	1	1	1	0

Banskobystrický	Banská Štiavnica	Svätý Anton	516597	0	0	1
Banskobystrický	Banská Štiavnica	Banská Štiavnica	516643	12	11	9
Banskobystrický	Banská Štiavnica	Prenčov	517178	0	0	0
Banskobystrický	Brezno	Brezno	508497	8	5	10
Banskobystrický	Brezno	Čierny Balog	508527	-1	-1	1
Banskobystrický	Brezno	Hejpa	508608	1	1	1
Banskobystrický	Brezno	Podbrezová	508853	2	1	2
Banskobystrický	Brezno	Pohorelá	508870	1	1	2
Banskobystrický	Brezno	Pohronská Polhora	508888	0	0	0
Banskobystrický	Brezno	Polomka	508900	1	-1	2
Banskobystrický	Brezno	Šumiac	509043	-1	-1	0
Banskobystrický	Brezno	Telgárt	509051	-2	-2	0
Banskobystrický	Brezno	Valaská	509086	3	2	3
Banskobystrický	Brezno	Valkovňa	509094	0	-1	0
Banskobystrický	Brezno	Závodka nad Hronom	509124	0	0	1
Banskobystrický	Detva	Detva	518263	9	10	7
Banskobystrický	Detva	Dúbravy	518379	0	0	0
Banskobystrický	Detva	Hriňová	518468	6	5	5
Banskobystrický	Detva	Víglaš	518921	0	1	0
Banskobystrický	Krupina	Bzovík	518212	0	0	0
Banskobystrický	Krupina	Cerovo	518239	0	0	0
Banskobystrický	Krupina	Čekovce	518255	1	1	1
Banskobystrický	Krupina	Domaníky	518336	0	*	*

Banskobystrický	Krupina	Dražovce	518344	0	*	*
Banskobystrický	Krupina	Hontianske Moravce	518409	1	1	1
Banskobystrický	Krupina	Hontianske Nemce	518417	2	1	1
Banskobystrický	Krupina	Hontianske Tesáče	518425	0	0	0
Banskobystrický	Krupina	Horné Mladonice	518433	0	*	*
Banskobystrický	Krupina	Krupina	518557	5	5	4
Banskobystrický	Krupina	Lišov	518603	0	*	*
Banskobystrický	Krupina	Litava	518611	-1	-1	0
Banskobystrický	Krupina	Sudince	518832	0	*	*
Banskobystrický	Krupina	Súdovce	518841	0	*	*
Banskobystrický	Krupina	Terany	518867	0	0	0
Banskobystrický	Lučenec	Lučenec	511218	13	12	12
Banskobystrický	Lučenec	Ábelová	511226	-1	*	*
Banskobystrický	Lučenec	Belina	511234	0	0	0
Banskobystrický	Lučenec	Čakanovce (LC)	511323	-2	-2	0
Banskobystrický	Lučenec	Čamovce	511331	0	0	0
Banskobystrický	Lučenec	Divín	511358	1	1	2
Banskobystrický	Lučenec	Kotmanová	511374	0	*	*
Banskobystrický	Lučenec	Fíľakovo	511391	5	3	5
Banskobystrický	Lučenec	Fíľakovské Kováče	511404	-1	-1	0
Banskobystrický	Lučenec	Holiša	511439	0	0	0
Banskobystrický	Lučenec	Jeľšovec	511463	0	*	*
Banskobystrický	Lučenec	Lehôtka	511528	-1	*	*

Banskobystrický	Lučenec	Lentvora	511536	0	*	*
Banskobystrický	Lučenec	Lovinobaňa	511552	1	0	1
Banskobystrický	Lučenec	Mučín	511625	-1	-1	0
Banskobystrický	Lučenec	Nitra nad Ipľom	511668	-1	*	*
Banskobystrický	Lučenec	Podrečany	511749	1	0	1
Banskobystrický	Lučenec	Radzovce	511790	0	-1	1
Banskobystrický	Lučenec	Rapovce	511803	0	-1	1
Banskobystrický	Lučenec	Ružiná	511838	0	0	0
Banskobystrický	Lučenec	Šávoľ	511854	0	-1	0
Banskobystrický	Lučenec	Šíd	511871	-3	-3	-1
Banskobystrický	Lučenec	Točnica	511901	-1	*	*
Banskobystrický	Lučenec	Veľká nad Ipľom	511994	0	0	1
Banskobystrický	Lučenec	Veľké Dravce	512010	0	-1	0
Banskobystrický	Lučenec	Biskupice	557315	0	0	0
Banskobystrický	Lučenec	Trenč	557340	-1	-2	0
Banskobystrický	Lučenec	Bulhary	558273	-1	*	*
Banskobystrický	Poltár	Cinobaňa	511315	1	1	1
Banskobystrický	Poltár	Hradište	511447	0	*	*
Banskobystrický	Poltár	Kokava nad Rimavicou	511498	1	0	1
Banskobystrický	Poltár	Málinec	511595	1	1	1
Banskobystrický	Poltár	Ozdín	511684	0	*	*
Banskobystrický	Poltár	Poltár	511765	13	8	12
Banskobystrický	Poltár	Uhorské	511978	1	1	0

Banskobystrický	Poltár	Zlatno	582051	-1	*	*
Banskobystrický	Revúca	Držkovce	514675	0	-1	0
Banskobystrický	Revúca	Gemer	514721	1	0	1
Banskobystrický	Revúca	Gemerská Ves	514756	-1	-1	0
Banskobystrický	Revúca	Chvalová	514977	0	*	*
Banskobystrický	Revúca	Levkuška	515159	0	*	*
Banskobystrický	Revúca	Otročok	515256	0	0	0
Banskobystrický	Revúca	Ploské (RA)	515302	0	*	*
Banskobystrický	Revúca	Polina	515311	0	*	*
Banskobystrický	Revúca	Ratková	515370	-1	0	0
Banskobystrický	Revúca	Rybník	515507	0	*	*
Banskobystrický	Revúca	Skerešovo	515523	0	*	*
Banskobystrický	Revúca	Tornala	515612	5	4	4
Banskobystrický	Revúca	Gemerské Teplice	525677	-1	*	*
Banskobystrický	Revúca	Gemerský Sad	525685	0	*	*
Banskobystrický	Revúca	Hucín	525766	-1	-2	0
Banskobystrický	Revúca	Chyžné	525774	-1	*	*
Banskobystrický	Revúca	Jelšava	525791	-1	-1	0
Banskobystrický	Revúca	Kameňany	525812	-1	-1	0
Banskobystrický	Revúca	Licince	525901	-1	-2	0
Banskobystrický	Revúca	Lubeník	525928	0	0	0
Banskobystrický	Revúca	Magnezitovce	525944	-1	*	*
Banskobystrický	Revúca	Muráň	525987	0	-1	0

Banskobystrický	Revúca	Muránska Dlhá Lúka	525995	0	0	0
Banskobystrický	Revúca	Nandraž	526037	-1	*	*
Banskobystrický	Revúca	Revúca	526142	6	6	5
Banskobystrický	Revúca	Sirk	526258	-3	-3	0
Banskobystrický	Revúca	Šivetice	526304	0	0	0
Banskobystrický	Revúca	Turčok	526321	-1	*	*
Banskobystrický	Revúca	Sása (RA)	557820	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Dubovec	504343	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Rimavská Sobota	514462	14	12	12
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Barca	514501	-2	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Bátka	514519	1	1	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Belín	514535	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Blhovce	514543	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Čakov	514594	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Číž	514624	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Dražice	514641	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Drňa	514667	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Figa	514713	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Gemerský Jablonec	514781	1	1	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Gortva	514799	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Hajnáčka	514811	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Hnúšťa	514829	2	1	2
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Hodejov	514837	-1	-1	0

Banskobystrický	Rimavská Sobota	Hostice	514861	-2	-2	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Hostišovce	514870	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Husiná	514942	0	-2	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Chanava	514951	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Chrámeč	514969	-1	-2	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Ivanice	514985	0	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Janice	514993	-2	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Jesenské	515001	1	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Kaloša	515027	-2	-2	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Kesovce	515035	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Klenovec	515043	-1	-2	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Konrádovce	515060	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Kráľ	515078	0	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Lenartovce	515132	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Lipovec	515167	0	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Martinová	515183	0	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Neporadza	515205	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Nová Bašta	515230	1	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Ožďany	515264	1	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Pavlovce (RS)	515281	1	1	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Radnovce	515353	-3	-3	-1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Rimavská Baňa	515426	1	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Rimavská Seč	515442	-2	-6	1

Banskobystrický	Rimavská Sobota	Rimavské Janovce	515469	-1	-4	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Slizké	515531	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Studená	515582	0	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Sútor	515604	-3	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Šimonovce	515621	0	-1	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Širkovce	515639	-1	-2	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Španie Pole	515647	0	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Štrkovec	515655	0	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Tachty	515663	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Tisovec	515680	1	0	1
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Tomášovce	515698	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Uzovská Panica	515701	-2	-2	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Včelince	515710	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Veľký Blh	515744	0	-1	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Vieska nad Blhom	515752	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Vlkyňa	515779	0	-1	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Valice	515795	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Zádor	515817	0	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Žíp	515841	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Abovce	557757	0	0	0
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Riečka	557765	0	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Rakytinik	557854	-2	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Vyšné Valice	557901	0	*	*

Banskobystrický	Rimavská Sobota	Dulovo	557919	-1	*	*
Banskobystrický	Rimavská Sobota	Zacharovce	557927	-1	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Veľký Krtíš	515850	6	6	7
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Bušince	515892	1	1	1
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Čelovce	515922	0	0	0
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Dačov Lom	515949	-1	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Dolné Plachtince	515973	0	0	0
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Dolné Strháre	515981	0	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Horné Plachtince	516023	0	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Hrušov (VK)	516040	0	0	0
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Chrastince	516058	0	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Chrtfany	516066	0	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Košovce	516121	0	0	1
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Modrý Kameň	516210	-1	-1	0
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Muľa	516228	0	-1	0
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Pôtor	516295	0	0	0
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Pravica	516309	0	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Slovenské Ďarmoty	516384	0	0	1
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Slovenské Kľačany	516392	0	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Stredné Plachtince	516406	0	0	0
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Sucháň	516414	-1	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Veľké Zlievce	516490	-1	*	*
Banskobystrický	Veľký Krtíš	Vieska	516511	0	*	*



Banskobystrický	Veľký Krtíš	Zombor	516562	0	*	*	*
Banskobystrický	Zvolen	Zvolen	518158	23	24	17	
Banskobystrický	Zvolen	Breziny	518191	0	*	*	
Banskobystrický	Zvolen	Budča	518204	1	1	1	
Banskobystrický	Zvolen	Očová	518662	1	1	2	
Banskobystrický	Zvolen	Sása (ZV)	518727	1	1	0	
Banskobystrický	Zvolen	Sielnica	518760	0	0	0	
Banskobystrický	Zvolen	Zvolenská Slatina	518972	0	0	1	
Banskobystrický	Zvolen	Lieskovec	558133	1	1	1	
Banskobystrický	Žarnovica	Hodruša – Hámre	516759	2	1	2	
Banskobystrický	Žarnovica	Píla	517127	0	*	*	
Banskobystrický	Žarnovica	Žarnovica	517381	3	3	3	
Banskobystrický	Žiar nad Hronom	Žiar nad Hronom	516589	18	16	16	
Banskobystrický	Žiar nad Hronom	Dolná Ždaňa	516741	0	0	0	
Banskobystrický	Žiar nad Hronom	Horná Ždaňa	516791	0	0	1	
Banskobystrický	Žiar nad Hronom	Janova Lehota	516872	0	0	0	
Banskobystrický	Žiar nad Hronom	Prestavky	517186	0	-1	0	
Banskobystrický	Žiar nad Hronom	Stará Kremnička	517267	0	0	1	
Banskobystrický	Žiar nad Hronom	Trnavá Hora	517313	1	1	0	
Prešovský	Bardejov	Bardejov	519006	20	19	17	
Prešovský	Bardejov	Andrejová	519022	0	*	*	
Prešovský	Bardejov	Becherov	519057	0	*	*	
Prešovský	Bardejov	Cigelka	519111	-2	*	*	

Prešovský	Bardejov	Frička	519154	-1	*	*	
Prešovský	Bardejov	Gerlachov (BJ)	519189	-2	-1	0	
Prešovský	Bardejov	Hrabské	519260	-1	-2	0	
Prešovský	Bardejov	Kurima	519456	0	0	0	
Prešovský	Bardejov	Kurov	519464	0	-3	1	
Prešovský	Bardejov	Lascov	519472	0	-1	0	
Prešovský	Bardejov	Lenartov	519481	-3	-6	0	
Prešovský	Bardejov	Lukov	519553	0	0	0	
Prešovský	Bardejov	Malcov	519570	-1	-2	1	
Prešovský	Bardejov	Marhaň	519588	0	-1	0	
Prešovský	Bardejov	Nižný Tvarožec	519669	-1	-1	0	
Prešovský	Bardejov	Petrová	519715	-3	-3	-1	
Prešovský	Bardejov	Rokytov	519774	0	0	0	
Prešovský	Bardejov	Snakov	519791	0	-1	0	
Prešovský	Bardejov	Sveržov	519839	1	0	1	
Prešovský	Bardejov	Šarišské Čierne	519847	1	0	1	
Prešovský	Bardejov	Šašová	519855	1	1	1	
Prešovský	Bardejov	Varadka	519901	-1	*	*	
Prešovský	Bardejov	Raslavice	519936	0	0	1	
Prešovský	Bardejov	Zborov	519961	-6	-7	0	
Prešovský	Humenné	Humenné	520004	27	26	22	
Prešovský	Humenné	Brekov	520055	0	0	0	
Prešovský	Humenné	Kamenica nad Cirochou	520331	1	0	1	

Prešovský	Humenné	Karná	520357	-1	*	*
Prešovský	Humenné	Lubiša	520454	0	0	0
Prešovský	Humenné	Myslina	520501	-1	*	*
Prešovský	Humenné	Rovné (HE)	520721	0	*	*
Prešovský	Humenné	Slovenská Volová	520772	0	0	0
Prešovský	Humenné	Vyšný Hrušov	521035	1	0	1
Prešovský	Humenné	Zbudské Dlhé	521086	-2	-3	0
Prešovský	Kežmarok	Holumnica	523470	-1	-1	0
Prešovský	Kežmarok	Huncovce	523526	-4	-4	-1
Prešovský	Kežmarok	Ihľany	523534	-2	-3	0
Prešovský	Kežmarok	Jurské	523577	-5	-6	-1
Prešovský	Kežmarok	Kežmarok	523585	15	15	10
Prešovský	Kežmarok	Križová Ves	523607	-5	-4	-1
Prešovský	Kežmarok	Lubica	523682	-1	-5	2
Prešovský	Kežmarok	Podhorany	523780	-11	-11	-1
Prešovský	Kežmarok	Rakúsy	523798	-6	-7	-1
Prešovský	Kežmarok	Slovenská Ves	523810	0	0	0
Prešovský	Kežmarok	Spišská Stará Ves	523836	1	1	1
Prešovský	Kežmarok	Stará Lesná	523887	-1	0	0
Prešovský	Kežmarok	Stráne pod Tatrami	523909	-7	-8	0
Prešovský	Kežmarok	Toporec	523976	-2	-3	0
Prešovský	Kežmarok	Tvarožná	523984	0	0	0
Prešovský	Kežmarok	Veľká Lomnica	524000	-7	-11	0

Prešovský	Kežmarok	Vrbov	524077	0	0	0
Prešovský	Kežmarok	Výborná	524085	-3	-9	1
Prešovský	Kežmarok	Malý Slavkov	581241	-1	0	0
Prešovský	Levoča	Bijacovce	526401	0	-1	0
Prešovský	Levoča	Dlhé Straže	526452	-1	-1	0
Prešovský	Levoča	Dolány	526461	-2	-1	0
Prešovský	Levoča	Domaňovce	526479	1	1	1
Prešovský	Levoča	Dravce	526487	1	1	0
Prešovský	Levoča	Jablonov	543179	-1	-1	0
Prešovský	Levoča	Levoča	543292	1	1	1
Prešovský	Levoča	Spišské Podhradie	543578	2	2	0
Prešovský	Levoča	Spišský Hrhov	543608	0	-1	0
Prešovský	Levoča	Spišský Štvrtok	543624	-1	-1	0
Prešovský	Medzilaborce	Brestov nad Laborcom	520071	0	*	*
Prešovský	Medzilaborce	Čabalovce	520098	0	*	*
Prešovský	Medzilaborce	Krásny Brod	520411	0	0	0
Prešovský	Medzilaborce	Medzilaborce	520471	2	1	2
Prešovský	Medzilaborce	Palota	520616	-1	*	*
Prešovský	Medzilaborce	Radvaň nad Laborcom	520691	0	0	0
Prešovský	Medzilaborce	Sukov	520853	0	*	*
Prešovský	Medzilaborce	Volica	520993	0	*	*
Prešovský	Medzilaborce	Výrava	521001	0	*	*
Prešovský	Poprad	Poprad	523381	19	20	18

Prešovský	Poprad	Batizovce	523402	-1	-2	0
Prešovský	Poprad	Gánovce	523437	0	-1	1
Prešovský	Poprad	Gerlachov (PP)	523445	0	0	0
Prešovský	Poprad	Hranovnica	523518	-4	-5	0
Prešovský	Poprad	Jánovce	523542	-3	-5	0
Prešovský	Poprad	Kravany (PP)	523593	1	0	1
Prešovský	Poprad	Liptovská Teplička	523631	-2	-2	0
Prešovský	Poprad	Lučivná	523658	0	0	0
Prešovský	Poprad	Mengusovce	523721	0	0	0
Prešovský	Poprad	Nová Lesná	523763	0	-1	0
Prešovský	Poprad	Spišská Teplica	523844	1	1	1
Prešovský	Poprad	Spišské Bystré	523852	1	1	1
Prešovský	Poprad	Spišský Štiavnik	523879	-4	-4	0
Prešovský	Poprad	Svit	523925	3	2	2
Prešovský	Poprad	Štrba	523933	1	1	1
Prešovský	Poprad	Švábovce	523950	-1	-1	-1
Prešovský	Poprad	Veľký Slavkov	524018	-1	-2	0
Prešovský	Poprad	Vikartovce	524034	-1	-1	0
Prešovský	Poprad	Vydrník	524093	-2	-2	-1
Prešovský	Prešov	Prešov	524140	76	75	55
Prešovský	Prešov	Abranovce	524158	-1	-1	0
Prešovský	Prešov	Bzenov	524263	0	0	1
Prešovský	Prešov	Červenica	524301	-4	*	*

Prešovský	Prešov	Drienov	524352	0	-1	1
Prešovský	Prešov	Drienovská Nová Ves	524361	-1	-1	0
Prešovský	Prešov	Fričovce	524409	-1	-1	0
Prešovský	Prešov	Hermanovce	524468	-4	*	*
Prešovský	Prešov	Chmeľov	524506	0	-1	0
Prešovský	Prešov	Chminianske Jakubovany	524531	-18	-24	-3
Prešovský	Prešov	Chmiňany	524549	-3	-2	-1
Prešovský	Prešov	Kapušany	524620	3	1	2
Prešovský	Prešov	Kendice	524638	-1	-1	0
Prešovský	Prešov	Kojatice	524654	0	-3	1
Prešovský	Prešov	Lemešany	524743	-1	0	-1
Prešovský	Prešov	Lesiček	524751	-1	*	*
Prešovský	Prešov	Malý Slivník	524832	-5	*	*
Prešovský	Prešov	Mirkovce	524883	-4	-6	-1
Prešovský	Prešov	Petrovany	525014	0	-1	1
Prešovský	Prešov	Rokycany	525111	-3	-5	0
Prešovský	Prešov	Ruská Nová Ves	525138	-1	-1	-1
Prešovský	Prešov	Svinia	525171	-9	-9	-3
Prešovský	Prešov	Šarišská Poruba	525189	-1	-3	1
Prešovský	Prešov	Šarišská Trstená	525197	-1	*	*
Prešovský	Prešov	Šindliar	525251	0	0	0
Prešovský	Prešov	Terňa	525294	0	-1	0

Prešovský	Prešov	Tuhrina	525332	1	0	0	2
Prešovský	Prešov	Varhaňovce	525383	-2	-2	-1	-1
Prešovský	Prešov	Veľký Šariš	525405	-5	-4	-3	-3
Prešovský	Prešov	Vítaz	525413	-1	-1	-1	-1
Prešovský	Prešov	Žehňa	525499	-2	-3	1	1
Prešovský	Prešov	Medzany	556823	-1	-1	-1	-1
Prešovský	Sabinov	Jarovnice	524603	-31	-37	-5	-5
Prešovský	Sabinov	Krivany	524689	-1	-1	0	0
Prešovský	Sabinov	Lipany	524778	3	3	3	3
Prešovský	Sabinov	Milpoš	524875	0	0	0	0
Prešovský	Sabinov	Nižný Slavkov	524921	0	-1	0	0
Prešovský	Sabinov	Olejňikov	524948	-3	*	*	*
Prešovský	Sabinov	Ostrovany	524981	-7	-11	0	0
Prešovský	Sabinov	Pečovská Nová Ves	525006	-1	-2	0	0
Prešovský	Sabinov	Ražňany	525090	0	0	0	0
Prešovský	Sabinov	Rožkovany	525120	-1	0	-1	-1
Prešovský	Sabinov	Sabinov	525146	7	4	7	7
Prešovský	Sabinov	Šarišské Michalany	525235	1	0	1	1
Prešovský	Sabinov	Tichý Potok	525308	-1	*	*	*
Prešovský	Sabinov	Torysa	525316	-1	-1	0	0
Prešovský	Sabinov	Uzovské Peklány	525367	-1	-1	0	0
Prešovský	Snina	Belá nad Cirochou	520039	-1	-1	-1	-1
Prešovský	Snina	Dlhé nad Cirochou	520161	0	0	0	0

Prešovský	Snina	Kainá Roztoka	520322	0	0	0	0
Prešovský	Snina	Klenová	520365	0	0	0	0
Prešovský	Snina	Snina	520802	18	17	12	12
Prešovský	Snina	Stakčín	520829	-1	-1	0	0
Prešovský	Snina	Ubla	520918	1	0	1	1
Prešovský	Snina	Ulič	520934	0	0	0	0
Prešovský	Stará Ľubovňa	Stará Ľubovňa	526665	4	6	6	6
Prešovský	Stará Ľubovňa	Čirč	526673	-2	-2	-1	-1
Prešovský	Stará Ľubovňa	Hniezdne	526720	1	1	0	0
Prešovský	Stará Ľubovňa	Jakubany	526762	-2	-2	0	0
Prešovský	Stará Ľubovňa	Jarabina	526771	0	0	0	0
Prešovský	Stará Ľubovňa	Kamienka	526789	1	1	0	0
Prešovský	Stará Ľubovňa	Kolačkov	526797	0	-2	2	2
Prešovský	Stará Ľubovňa	Kyjov	526819	0	-1	0	0
Prešovský	Stará Ľubovňa	Lomnička	526860	-11	-19	1	1
Prešovský	Stará Ľubovňa	Lubotín	526878	-1	-1	0	0
Prešovský	Stará Ľubovňa	Podolínec	526975	2	2	2	2
Prešovský	Stará Ľubovňa	Šarišské Jastrabie	527041	-3	-3	-1	-1
Prešovský	Stará Ľubovňa	Vyšné Ružbachy	527092	0	0	0	0
Prešovský	Stropkov	Breznica	527157	0	0	0	0
Prešovský	Stropkov	Brusnica	527173	1	0	0	0
Prešovský	Stropkov	Bukovce	527181	0	0	0	0
Prešovský	Stropkov	Bžany	527203	0	*	*	*

Prešovský	Stropkov	Kolbovce	527386	1	0	0	1
Prešovský	Stropkov	Miková	527572	0	*	*	*
Prešovský	Stropkov	Nižná Oľšava	527637	0	-1	0	0
Prešovský	Stropkov	Stropkov	527840	4	6	4	4
Prešovský	Stropkov	Veľkrop	527980	-1	*	*	*
Prešovský	Stropkov	Vyšná Oľšava	528048	1	0	0	1
Prešovský	Stropkov	Vyšný Hrabovec	560073	0	*	*	*
Prešovský	Svidník	Giraltovce	519197	1	2	1	1
Prešovský	Svidník	Svidník	527106	10	11	7	7
Prešovský	Svidník	Bodružal	527149	0	*	*	*
Prešovský	Svidník	Cernina	527211	0	0	0	0
Prešovský	Svidník	Dlhoňa	527238	0	*	*	*
Prešovský	Svidník	Hunkovce	527327	-1	*	*	*
Prešovský	Svidník	Kapišová	527360	-1	*	*	*
Prešovský	Svidník	Kečkovce	527378	-1	*	*	*
Prešovský	Svidník	Krajná Bystrá	527424	-2	*	*	*
Prešovský	Svidník	Krajná Polana	527432	1	1	1	1
Prešovský	Svidník	Kružľová	527483	1	1	0	0
Prešovský	Svidník	Kurimka	527491	-1	*	*	*
Prešovský	Svidník	Ladomirová	527505	-1	-2	0	0
Prešovský	Svidník	Mlynárovec	527602	0	*	*	*
Prešovský	Svidník	Nižný Komárnik	527653	0	*	*	*
Prešovský	Svidník	Nižný Mirošov	527661	0	*	*	*

Prešovský	Svidník	Rovné (SK)	527777	0	0	0	0
Prešovský	Svidník	Roztoky	527785	-1	-1	-1	-1
Prešovský	Svidník	Stročín	527831	0	0	0	0
Prešovský	Svidník	Vyšný Mirošov	528072	0	0	0	0
Prešovský	Svidník	Vyšný Orľík	528081	0	0	0	1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Jastrabie nad Topľou	528757	0	0	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Kamenná Poruba	528773	-5	-6	-1	-1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Kučín	528811	0	0	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Malá Domaša	528846	-2	*	*	*
Prešovský	Vranov nad Topľou	Nižný Hrabovec	528901	0	-1	-1	1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Nižný Hrušov	528919	0	0	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Ondavské Matiašovce	528943	-1	-1	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Pavlovce (VT)	528960	0	0	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Poša	529001	-2	-4	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Prosačov	529028	-1	*	*	*
Prešovský	Vranov nad Topľou	Rafajovce	529044	0	*	*	*
Prešovský	Vranov nad Topľou	Rudľov	529079	0	-1	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Ruská Voľa	529109	0	*	*	*
Prešovský	Vranov nad Topľou	Sačurov	529125	-2	-6	1	1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Sečovská Polianka	529133	0	0	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Sedliská	529141	-1	-1	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Skrabské	529150	0	0	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Soľ	529176	-3	-3	-1	-1

Prešovský	Vranov nad Topľou	Vechec	529222	-4	-6	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Vyšný Žipov	529257	1	0	1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Zámutov	529265	-3	-3	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Žalobín	529290	0	0	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Vranov nad Topľou	544051	19	16	16
Prešovský	Vranov nad Topľou	Banské	544078	-2	-5	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Benkovce	544086	1	1	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Bystre	544094	1	1	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Čaklov	544116	-4	-4	-1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Čičava	544124	-1	-2	0
Prešovský	Vranov nad Topľou	Ďurdoš	544183	-1	*	*
Prešovský	Vranov nad Topľou	Hanušovce nad Topľou	544213	-1	-1	1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Hlinné	544230	-3	-2	-1
Prešovský	Vranov nad Topľou	Hencovce	581674	0	0	-1
Košický	Gelnica	Gelnica	526509	4	3	3
Košický	Gelnica	Helmanovce	526541	0	0	0
Košický	Gelnica	Závadka	526631	-1	-5	0
Košický	Gelnica	Žakarovce	526649	0	0	0
Košický	Gelnica	Jaklovce	543187	0	0	0
Košický	Gelnica	Kojšov	543241	0	0	0
Košický	Gelnica	Mníšek nad Hnilcom	543365	-2	-5	1
Košický	Gelnica	Nálepkovo	543373	-13	-15	-2
Košický	Gelnica	Prakovce	543497	-1	-1	0

Košický	Gelnica	Richnava	543501	-14	-24	-1
Košický	Gelnica	Smolnícka Huta	543551	0	-1	0
Košický	Gelnica	Švedlár	543659	-1	-2	1
Košický	Košice	Západ	598224	18	19	14
Košický	Košice	Dargovských hrdinov	598682	27	25	23
Košický	Košice	Košická Nová Ves	599018	-1	-4	0
Košický	Košice	Krásna	599794	7	-8	-3
Košický	Košice	Nad Jazerom	599816	13	12	10
Košický	Košice	Juh	599824	25	23	18
Košický	Košice	Šaca	599841	-2	-2	-1
Košický	Košice	Sídliisko Ťahanovce	599875	19	17	15
Košický	Košice	Džungľa	599891	0	-3	0
Košický	Košice	Luník IX	599972	-14	-31	-1
Košický	Košice-okolie	Háj	518123	0	*	*
Košický	Košice-okolie	Bačkovík	521141	-1	-2	0
Košický	Košice-okolie	Beniakovce	521175	-1	-1	0
Košický	Košice-okolie	Bídovce	521183	1	-3	2
Košický	Košice-okolie	Blažice	521191	-1	*	*
Košický	Košice-okolie	Boliarov	521213	-3	-7	0
Košický	Košice-okolie	Buzica	521264	0	0	0
Košický	Košice-okolie	Čakanovce (KS)	521281	-1	-1	0
Košický	Košice-okolie	Čaňa	521299	-3	-5	0
Košický	Košice-okolie	Čečejevce	521302	0	0	0



Košický	Košice-okolie	Debrad'	521329	-1	*	*	*
Košický	Košice-okolie	Drienovec	521337	-6	-4	-1	-1
Košický	Košice-okolie	Družstevná pri Hornáde	521345	-2	-2	0	0
Košický	Košice-okolie	Ďurkov	521361	-2	-3	0	0
Košický	Košice-okolie	Geča	521370	-1	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Hačava	521396	0	*	*	*
Košický	Košice-okolie	Chrastné	521477	-1	*	*	*
Košický	Košice-okolie	Jasov	521493	-5	-9	0	0
Košický	Košice-okolie	Kecerovce	521523	-9	-23	2	2
Košický	Košice-okolie	Košická Polianka	521582	1	0	1	1
Košický	Košice-okolie	Košické Oľšany	521591	-2	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Kráľovce	521612	-1	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Medzev	521671	-2	-4	1	1
Košický	Košice-okolie	Moldava nad Bodvou	521698	1	1	4	4
Košický	Košice-okolie	Nižná Myšľa	521736	-1	-2	1	1
Košický	Košice-okolie	Nižný Čaj	521744	1	1	0	0
Košický	Košice-okolie	Nižný Lánec	521761	0	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Nováčany	521787	0	0	0	0
Košický	Košice-okolie	Oľšovany	521825	0	0	0	0
Košický	Košice-okolie	Opiná	521841	0	*	*	*
Košický	Košice-okolie	Ploské (KS)	521884	-1	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Ranikovce	521914	-5	-5	-1	-1
Košický	Košice-okolie	Rozhanovce	521931	1	0	1	1

Košický	Košice-okolie	Sady nad Torysou	521965	0	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Seňa	521973	2	1	2	2
Košický	Košice-okolie	Skároš	521981	0	0	0	0
Košický	Košice-okolie	Slanec	522007	1	0	1	1
Košický	Košice-okolie	Sokol'	522031	-1	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Svinica	522040	-1	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Štós	522074	0	0	0	0
Košický	Košice-okolie	Trstené pri Hornáde	522104	1	0	1	1
Košický	Košice-okolie	Valailky	522139	0	0	1	1
Košický	Košice-okolie	Veľká Ida	522147	-12	-16	-3	-3
Košický	Košice-okolie	Veľká Lodina	522155	-1	*	*	*
Košický	Košice-okolie	Vtáčkovce	522163	-3	-10	0	0
Košický	Košice-okolie	Vyšná Myšľa	522198	0	-1	0	0
Košický	Košice-okolie	Kechnec	559687	0	1	0	0
Košický	Košice-okolie	Turňa nad Bodvou	559784	-4	-5	0	0
Košický	Košice-okolie	Sokolany	559865	-2	-2	-1	-1
Košický	Košice-okolie	Vyšný Medzev	582093	-1	*	*	*
Košický	Košice-okolie	Kostolany nad Hornádom	582514	0	0	1	1
Košický	Michalovce	Budince	513857	-1	*	*	*
Košický	Michalovce	Michalovce	522279	16	17	14	14
Košický	Michalovce	Bajany	522287	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Bracovce	522368	1	0	0	0
Košický	Michalovce	Budkovce	522376	0	0	0	0

Košický	Michalovce	Čečehov	522392	-1	*	*	*
Košický	Michalovce	Hatalov	522431	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Hnojné	522465	0	*	*	*
Košický	Michalovce	Horovce	522481	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Iňačovce	522511	0	-5	-1	1
Košický	Michalovce	Jastrabie pri Michalovciach	522546	0	*	*	*
Košický	Michalovce	Jovsa	522562	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Kačanov	522571	-2	*	*	*
Košický	Michalovce	Zemplínske Kopčany	522635	-3	*	*	*
Košický	Michalovce	Lastomír	522694	-1	-1	-1	0
Košický	Michalovce	Laškovce	522708	-2	*	*	*
Košický	Michalovce	Lesné	522724	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Ložín	522732	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Lúčky	522741	-1	*	*	*
Košický	Michalovce	Malčice	522759	0	-1	-1	2
Košický	Michalovce	Markovce	522783	-3	-3	-3	0
Košický	Michalovce	Moravany	522791	1	1	1	1
Košický	Michalovce	Nacina Ves	522805	-1	-2	-2	0
Košický	Michalovce	Palín	522864	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Pavlovce nad Uhom	522872	-9	-10	-10	-3
Košický	Michalovce	Petrovce nad Laborcom	522902	0	-1	-1	1
Košický	Michalovce	Pozdišovce	522961	0	-1	-1	0

Košický	Michalovce	Senné	523054	-1	*	*	*
Košický	Michalovce	Slavkovce	523062	-1	-1	-1	0
Košický	Michalovce	Sliepkovce	523071	0	-2	-2	0
Košický	Michalovce	Strážske	523101	0	0	0	1
Košický	Michalovce	Stretava	523119	0	-1	-1	0
Košický	Michalovce	Šamudovce	523151	-1	*	*	*
Košický	Michalovce	Trhovište	523186	-2	-3	-3	-1
Košický	Michalovce	Trnava pri Laborci	523194	-1	*	*	*
Košický	Michalovce	Vínné	523259	0	0	0	-1
Košický	Michalovce	Vrbnica	523283	-6	*	*	*
Košický	Michalovce	Žbince	523372	-1	-1	-1	0
Košický	Michalovce	Čičarovce	528277	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Drahňov	528331	-4	-5	-5	-1
Košický	Michalovce	Kapušíanske Kľačany	528404	-2	-5	-5	0
Košický	Michalovce	Krišovská Liesková	528463	-1	-2	-2	0
Košický	Michalovce	Oborín	528633	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Ruská	528714	0	-1	-1	0
Košický	Michalovce	Veľké Kapušany	543853	2	2	2	3
Košický	Michalovce	Veľké Slemence	543888	0	0	0	0
Košický	Michalovce	Vojany	543942	0	-1	-1	0
Košický	Rožňava	Bretka	514578	0	-1	-1	0
Košický	Rožňava	Rožňava	525529	17	15	15	15
Košický	Rožňava	Bôrka	525561	-2	-2	-2	-1

Košický	Rožňava	Čierna Lehota	525596	0	0	0	1
Košický	Rožňava	Čoltovo	525600	0	-2	0	0
Košický	Rožňava	Dobšiná	525634	-3	-4	1	1
Košický	Rožňava	Drnava	525642	0	-1	0	0
Košický	Rožňava	Gemerská Hôrka	525651	1	0	2	2
Košický	Rožňava	Gemerská Poloma	525669	1	0	1	1
Košický	Rožňava	Gočaltovo	525693	0	*	*	*
Košický	Rožňava	Hanková	525715	0	*	*	*
Košický	Rožňava	Henckovce	525723	0	0	1	1
Košický	Rožňava	Hrhov	525740	0	0	0	0
Košický	Rožňava	Hrušov (RV)	525758	1	0	1	1
Košický	Rožňava	Kobeliarovo	525839	-1	-1	0	0
Košický	Rožňava	Kocelovce	525847	0	*	*	*
Košický	Rožňava	Krásnohorské Podhradie	525871	-4	-5	-1	-1
Košický	Rožňava	Kunova Teplica	525898	0	0	0	0
Košický	Rožňava	Markuška	525952	1	1	0	0
Košický	Rožňava	Nižná Slaná	526045	-2	-2	0	0
Košický	Rožňava	Ochtiná	526053	0	0	0	0
Košický	Rožňava	Pašková	526070	0	0	0	0
Košický	Rožňava	Petrovo	526088	0	*	*	*
Košický	Rožňava	Plešivec	526096	1	1	1	1
Košický	Rožňava	Rejdová	526134	-1	-2	0	0

Košický	Rožňava	Rochovce	526177	-1	*	*	*
Košický	Rožňava	Roštár	526185	-1	-2	0	0
Košický	Rožňava	Rozložná	526193	0	*	*	*
Košický	Rožňava	Rožňavské Bystré	526207	0	0	0	0
Košický	Rožňava	Silica	526223	0	-1	1	1
Košický	Rožňava	Slavec	526266	-1	*	*	*
Košický	Rožňava	Slavoška	526274	0	*	*	*
Košický	Rožňava	Slavošovce	526282	1	0	2	2
Košický	Rožňava	Štítnik	526312	1	1	1	1
Košický	Rožňava	Brzotín	560022	-1	-1	-1	-1
Košický	Rožňava	Jovice	560049	-1	-1	0	0
Košický	Sobrance	Bežovce	522325	0	0	0	0
Košický	Sobrance	Blatné Remety	522341	1	-1	1	1
Košický	Sobrance	Bunkovce	522384	-1	*	*	*
Košický	Sobrance	Kristy	522678	-1	*	*	*
Košický	Sobrance	Ostrov	522856	1	1	0	0
Košický	Sobrance	Podhorod	522929	1	1	0	0
Košický	Sobrance	Ruský Hrabovec	523038	0	*	*	*
Košický	Sobrance	Sobrance	523089	4	3	4	4
Košický	Sobrance	Tibava	523178	1	1	1	1
Košický	Sobrance	Úbrež	523224	-2	-2	0	0
Košický	Sobrance	Veľké Revištia	523232	0	0	0	0
Košický	Sobrance	Vyšná Rybnica	523305	0	0	0	0

Košický	Spišská Nová Ves	Spišská Nová Ves	526355	19	17	17
Košický	Spišská Nová Ves	Arnutovce	526363	-2	-2	-1
Košický	Spišská Nová Ves	Betlanovce	526398	0	-1	0
Košický	Spišská Nová Ves	Bystřany	526436	-10	-18	-2
Košický	Spišská Nová Ves	Hrabušice	526592	-1	-2	1
Košický	Spišská Nová Ves	Žehra	526657	-10	-11	-2
Košický	Spišská Nová Ves	Chrást nad Hornádom	543152	-1	-1	0
Košický	Spišská Nová Ves	Ilašovce	543161	0	0	1
Košický	Spišská Nová Ves	Kalava	543209	0	0	0
Košický	Spišská Nová Ves	Kolinovce	543250	0	0	0
Košický	Spišská Nová Ves	Krompachy	543268	-3	-5	3
Košický	Spišská Nová Ves	Letanovce	543284	-1	-5	1
Košický	Spišská Nová Ves	Markušovce	543331	-11	-22	-1
Košický	Spišská Nová Ves	Olcava	543411	1	1	1
Košický	Spišská Nová Ves	Poráč	543489	0	-2	0
Košický	Spišská Nová Ves	Rudňany	543519	-17	-31	-4
Košický	Spišská Nová Ves	Slovinky	543535	0	0	0
Košický	Spišská Nová Ves	Spišské Tomášovce	543586	-1	-2	0
Košický	Spišská Nová Ves	Spišské Vlachy	543594	1	0	1
Košický	Spišská Nová Ves	Teplička	543667	0	-2	0
Košický	Spišská Nová Ves	Vítkovce	543713	-1	-2	0
Košický	Spišská Nová Ves	Vojkovce	543721	0	-1	0
Košický	Spišská Nová Ves	Smižany	560154	-1	-2	2

Košický	Trebišov	Malá Trňa	513792	1	1	0
Košický	Trebišov	Trebišov	528099	4	-3	12
Košický	Trebišov	Bačka	528102	0	0	0
Košický	Trebišov	Bačov	528111	-1	-2	0
Košický	Trebišov	Botany	528188	0	-1	1
Košický	Trebišov	Brezina	528218	0	0	0
Košický	Trebišov	Čelovce	528242	0	0	0
Košický	Trebišov	Čierna nad Tisou	528293	0	-1	1
Košický	Trebišov	Egreš	528358	-1	*	*
Košický	Trebišov	Hraň	528366	-1	-1	-1
Košický	Trebišov	Hrčel	528374	-1	-4	0
Košický	Trebišov	Kráľovský Chlmec	528447	3	1	3
Košický	Trebišov	Kravany (TV)	528455	0	-1	0
Košický	Trebišov	Kuzmice	528471	-1	-1	0
Košický	Trebišov	Lastovce	528501	-2	-3	0
Košický	Trebišov	Leles	528510	-1	-4	0
Košický	Trebišov	Malé Trakany	528544	0	-1	1
Košický	Trebišov	Michalany	528587	1	0	1
Košický	Trebišov	Nížny Žipov	528609	-1	-1	0
Košický	Trebišov	Novosad	528617	1	0	1
Košický	Trebišov	Pofany	528668	0	0	0
Košický	Trebišov	Parčovany	528676	0	-1	1
Košický	Trebišov	Sečovce	528722	-6	-6	-1

Košický	Trebišov	Sirník	543730	1	0	0
Košický	Trebišov	Slovenské Nové Mesto	543756	0	0	1
Košický	Trebišov	Veľké Ozorovce	543861	1	-1	1
Košický	Trebišov	Veľký Horeš	543900	0	0	0
Košický	Trebišov	Vojčice	543951	-1	-2	0
Košický	Trebišov	Vojka	543969	0	-1	0
Košický	Trebišov	Zbeňov	543985	-1	*	*
Košický	Trebišov	Zemplínska Nová Ves	544001	0	-1	0
Košický	Trebišov	Zemplínska Teplica	544019	-1	-1	-1
Košický	Trebišov	Zemplínsky Branč	544043	-1	*	*



# Zdroje

## ■ Archívne pramene

Slovenský národný archív – fond Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov (1969 – 1989)

Slovenský národný archív – fond Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Sekretariát ministra (1969 – 1989)

V texte vedené ako:

MPSV SSR, 1974: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1974, šk. 205. Správa o plnení uznesení vlády SSR č. 74/1972 a č. 377/1972 o riešení cigánskej otázky s osobitným zameraním na Východoslovenský kraj a návrh koncepcie riešenia cigánskej otázky na obdobie do roku 1980. August 1974, s. 1 – 2.

MPSV SSR, 1974 a: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Sekretariát ministra, 1974, šk. 199. Informácia o dynamike populačného vývoja cigánskeho obyvateľstva v SSR. 19. 3. 1974, s. 2.

MPSV SSR, 1974 b: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Sekretariát ministra, 1974, šk. 199. Informácia o vývoji a stave jasli a materských škôl a o opatreniach pre zlepšenie situácie. 19. 3. 1974, s. 7.

MPSV SSR, 1974c: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1974, šk. 205. Východoslovenský krajský národný výbor v Košiciach. Komisia rady Vsl. KNV pre otázky cigánskych obyvateľov. Správa o plnení uznesenia vlády SSR č. 94/1972 vo Vsl. kraji. Marec 1974, s. 6 – 7.

MPSV SSR, 1974d: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Sekretariát ministra, 1974, šk. 199. Správa o plnení uznesení Vlády SSR č. 94/1972 a 377/1972 o riešení cigánskej problematiky v SSR s osobitným zameraním na Východoslovenský kraj a spresnenie koncepcie riešenia cigánskej otázky do roku 1980. November 1974. Príloha č. 2, tabuľková časť, tabuľka č. 3: Predškolská a školská výchova cigánskych detí v školskom roku 1973/74.

MPSV SSR, 1974e: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1974, šk. 205. Rozbor riešenia cigánskej otázky a opatrenia ONV na zabezpečenie plnenia uznesenia vlády SSR č. 94/72 v okrese Spišská Nová Ves. 4. 9. 1974, s. 2 – 3.

MPSV SSR, 1974f: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1974, šk. 205. Správa o plnení uznesenia vlády SSR č. 94/1972 v okrese Trebišov. Jún 1974.

MPSV SSR, 1975: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov. 1976, šk. 247. Rozbor problémov vyskytujúcich sa pri pozdvíhnutí kultúrnej a sociálnej úrovne cigánskych obyvateľov vo Východoslovenskom kraji. November 1975.

MPSV SSR, 1978: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1978, šk. 285. Kontrolná správa o plnení uznesení Vlády SSR č. 94/1972, 308/1974 a 42/1976 a orgánov SNR prijatých k riešeniu problematiky cigánskych obyvateľov v Slovenskej socialistickej republike. Február 1978.

Pripravenosť kapacít materských škôl v obciach s marginalizovanou rómskou komunitou na uplatnenie povinného predprimárneho vzdelávania





MPSV SSR, 1978a: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1978, šk. 285. Prehľad o plnení plánu a rozpočtu ONV Slovenskej socialistickej republiky na úseku riešenia cigánskej otázky za rok 1977. Január 1978.

MPSV SSR, 1980: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1980, šk. 322. Správa o súčasnom stave a dosiahnutých výsledkoch v starostlivosti o cigánskych obyvateľov. Marec 1980, s. 8.

MPSV SSR, 1980a: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1980, šk. 322. Návrh výstavby účelových zariadení pre výchovu cigánskych detí v roku 1980 z finančných príspevkov rezervy vlády SSR. Február 1980

MPSV SSR. 1980 b: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1980, šk. 322. Prednášky prednesené na celoslovenskej porade tajomníkov komisií rád KNV a ONV pre otázky cigánskych obyvateľov. Október 1980. Imrich Farkaš – tajomník Komisie vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, s. 6.

MPSV SSR, 1980c: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1980, šk. 322. Prehľad o plnení plánu a rozpočtu ONV Slovenskej socialistickej republiky na úseku skultúrneho cigánskych obyvateľov za prvý polrok 1980. August 1980.

MPSV SSR, 1984: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR, šk. 64. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1984, č. j. 15-6479/84. Návrh plánu hlavných úloh a programu zasadania Komisie vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov na rok 1985.

MPSV SSR, 1984a: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR, šk. 64. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1984, č. j. 15-1942/1984. Využitie výchovných zariadení budovaných národnými výbormi pre cigánske deti budované z finančných prostriedkov poskytnutých im zo štátneho rozpočtu a návrh výstavby ďalších kapacít v roku 1984. Marec 1984.

MPSV SSR, 1984 b: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR, šk. 64. Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1984, č. j. 15-2041/1984. Stanovisko Sekretariátu Komisie vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov k materiálom predloženým na marcové zasadanie. 22. 3. 1984.

MPSV SSR, 1985: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR, šk. 85, Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1985, č. j. 15-1630/1985. Správa o plnení uznesení stranických a štátnych orgánov prijatých na skultúrneho cigánskych obyvateľov a návrh opatrení na 8. päťročnicu. Marec 1985.

MPSV SSR, 1985a: SNA, f. Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR, šk. 85, Komisia vlády SSR pre otázky cigánskych obyvateľov, 1985, č. j. 239/1985 – sekr. 21. 3. 1985. List ministra školstva SSR Juraj Buša pre ministra práce a sociálnych vecí SSR Kazimír Nagy.

## ■ Literatúra

- BACÍKOVÁ, E., 1958. *Kulturně výchovná práce mezi cikánským obyvatelstvem. In Práce mezi cikánským obyvatelstvem.* Edice časopisu Národní výbory. Praha: ÚPV, 1958, s. 31 – 45.
- BLEHA, B., VAŇO, B., BAČÍK, V. a kol. 2014. *Demografický atlas Slovenska.* Bratislava: GeoGrafika.
- BUBELINI, J., 1984. Komplexnosť a diferencovanosť v spoločensko-kultúrnej integrácii cigánskych obyvateľov. Košice: Socialistická akadémia ČSSR – Mestský výbor Košice, 1984. 52 s.
- DONERT, C., 2017. *The rights of the Roma: the struggle for citizenship in postwar Czechoslovakia, 2017.* Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 298 s. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781316811641>
- EÚ, 2018. *Barcelona objectives,* Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels, dostupné na [https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/bcn\\_objectives-report2018\\_web\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf)
- JURČOVÁ, D. a kol. 2006. *Populačný vývoj v okresoch Slovenskej republiky 2005.* Bratislava: INFOSTAT.
- JURČOVÁ, D., MÉSZÁROS, J. a kol. 2010. *Populačný vývoj v okresoch Slovenskej republiky 2009.* Bratislava: INFOSTAT.
- JUROVÁ, A., 1993. *Vývoj rómskej problematiky na Slovensku po roku 1945.* Košice : Spoločenskovedný ústav SAV, 1993. 140 s.
- KALIBOVÁ, K. 1991. *Demografické charakteristiky romskej populácie v Československu.* Disertačná práca. Praha: Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova.
- KALIBOVÁ, K. 2000. The demographic characteristics of Roma/Gypsies in selected countries in Central and Eastern Europe. In: W. Haug, P. Compton, Y. Courbage (eds.) *The demographic characteristics of national minorities in certain European states.* Vol. 2. Population Studies Np. 31. Strasbourg: Council of Europe, s. 169 – 206.
- KÁRA, K. (ed.), 1976. *Cikáni v ČSSR v procesu spoločenskej integrácie.* Praha : Ústav pro filosofii a sociologii ČSAV, 1976. 594 s.
- KURNIENKOVÁ, N. 2007. *Zdravotná starostlivosť v sociálne vylúčených rómskych komunitách.* Madrid: Fundación Secretariado Gitano.
- MARKOVIČ, PLACHÁ, L. 2022. Príjmy a životné podmienky v marginalizovaných rómskych komunitách: Vybrané ukazovatele zo zisťovania EU SILC\_MRK, Úrad vlády SR, Bratislava
- MÉSZÁROS, J. 2008. *Atlas úmrtnosti Slovenska 1993 – 2007.* Bratislava: INFOSTAT.
- MINISTERSTVO FINANCIÍ SR, 2020. *Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením. Záverečná správa.* Bratislava: MF SR.
- MLÁDEK, J., PUKAČOVÁ, J. 2012. Mladé vekové štruktúry Rómov na Slovensku. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 56, 1, s. 3 – 24.
- NÁRODNÝ KONTROLNÝ ÚRAD 2021. *Dostupnosť predprimárneho vzdelávania pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia na úrovni obcí.* Správa o výsledku kontroly 2021. Bratislava: NKÚ SR.

- PODOLÁK, P. 2000. Geografické a demografické charakteristiky rómskeho obyvateľstva na Slovensku. *Geografický časopis*, 52, 3, s. 269 – 284.
- POPER, M., SZEGHY, P., ŠARKOZY, Š. 2009. *Rómska populácia a zdravie: Analýza situácie na Slovensku*. Bratislava: Partners for Democratic Change Slovakia.
- POTANČOKOVÁ, M. 2011. Zmena reprodukčného správania populácie Slovenska po roku 1989: trendy, príčiny a dôsledky. In: M. Piscová (ed.) *Desaťročia premien slovenskej spoločnosti*. Bratislava: VEDA, SAV, s. 142–159
- POTANČOKOVÁ, M., VAŇO, B., PILINSKÁ, V., JURČOVÁ, D. 2008. Slovakia: Fertility Between Tradition and Modernity. *Demographic Research*, 19, 7, s. 973 – 1018.
- PUKAČOVÁ, J., MLÁDEK, J. 2014. Špecifické črty reprodukčného správania rómskeho obyvateľstva na Slovensku. *Geografický časopis*, 66, 2, s. 133 – 159.
- RAVASZ, Á., KOVÁCS, L., MARKOVIČ, F. 2020. *Atlas rómskych komunít 2019*. Bratislava: VEDA.
- RÍMAROVÁ, K., OSTRÓ, A., KOVAL, J. 2009. Základné diferencie v zdravotných determinantoch medzi rómskou a nerómskou populáciou – výsledky EU MEHO projektu – WP 10. In: J. Jurkovičová, Z. Štefániková (eds.) *Životné podmienky a zdravie*. Bratislava: Úrad verejného zdravotníctva SR, s. 252 – 257.
- ŠAŠKO, P. 2002. Zdravotná situácia rómskej populácie. In: I. Vašečka (ed.) ČAČIPEN PAL O ROMA. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku. Bratislava: IVO, s. 657 – 678.
- ŠPROCHA, B. 2008. Úmrtnosť rómskej populácie na Slovensku. *Demografie*, 50, s. 276 – 287.
- ŠPROCHA, B. 2009. Základné charakteristiky úmrtnostných pomerov vo vybraných rómskych lokalitách na Slovensku. *Slovenská štatistika a demografia*, 19, 3, s. 52 – 69.
- ŠPROCHA, B. 2012a. Úmrtnosť a zdravotný stav rómskej populácie na Slovensku. 1. časť. *Slovenská štatistika a demografia*, 22, 3, s. 86 – 101.
- ŠPROCHA, B. 2012 b. Úmrtnosť a zdravotný stav rómskej populácie na Slovensku. 2. časť. *Slovenská štatistika a demografia*, 22, 4, s. 18 – 32.
- ŠPROCHA, B. 2014. *Reprodukcia rómskeho obyvateľstva na Slovensku a prognóza jeho populačného vývoja*. Bratislava: Prognostický ústav SAV, INFOSTAT.
- ŠPROCHA, B. 2017. Rómska populácia na Slovensku a kohortná plodnosť rómskych žien podľa výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. *Demografie*, 59, 2, s. 118 – 131.
- ŠPROCHA, B., BLEHA, B. 2017. Does Socio-Spatial Segregation Matter? Islands of high Romany Fertility in Slovakia. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 109, 2, s. 239 – 255.
- ŠPROCHA, B., BLEHA, B. 2020. Mortality, Health Status and Self-Perception of Health in Slovak Roma Communities. *Social Indicators Research*, 155, s. 1065 – 1086.
- ŠPROCHA, P., ĎURČEK, P. 2017. *Rómovia na Slovensku v sčítaniach obyvateľov 1980 – 2011*. Bratislava: INFOSTAT, Prírodovedecká fakulta UK, SAV.
- ŠPROCHA, B., ĎURČEK, P. 2018. Odkladanie materstva na Slovensku v generačnej perspektíve. *Sociológia*, 50, 5, s. 550 – 578.
- ŠPROCHA, B., PUKAČOVÁ, J. 2009. Špecifiká rómskej populácie na Slovensku. In: B. Bleha (ed.) *Populačný vývoj Slovenska na prelome tisícročí – kontinuita či nová éra?* Bratislava: Geografika, s. 166 – 185.
- ŠPROCHA, B., TIŠLIAR, P. 2016. *Transformácia plodnosti žien Slovenska v 20. a na začiatku 21. storočia*. Bratislava: Centrum pre historickú demografiu a populačný vývoj Slovenska, FIF UK Bratislava.
- ŠPROCHA, B., TIŠLIAR, P. 2018. *100 rokov obyvateľstva Slovenska. Od vzniku Československa po súčasnosť*. Bratislava: Centrum pre historickú demografiu a populačný vývoj Slovenska.
- ŠPROCHA, B.A. kol. *Populačný vývoj v krajoch a okresoch Slovenska od začiatku 21. storočia*. Bratislava: INFOSTAT.
- VAŇO, B. 2001. Demografická charakteristika rómskej populácie v SR. Bratislava: INFOSTAT.
- VAŇO, B. A. kol. 2002. Prognóza vývoja rómskeho obyvateľstva v SR do roku 2025. Bratislava: INFOSTAT.
- VAŇO, B., MÉSZÁROS, J. 2004. Reprodukčné správanie obyvateľstva v obciach s nízkym životným štandardom. Bratislava: INFOSTAT.
- VARSÍK, S. 2019. *Držím Ti miesto, Analýza kapacít materských škôl pre 5-ročné deti*, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Bratislava
- ZEMAN, O., 1958. *K otázkám práce medzi cikánským obyvateľstvom v ČSR*. In *Práce medzi cikánským obyvateľstvom*. Edice časopisu Národní výbory. Praha: ÚPV, 1958, s. 5 – 23.

## ■ Legislatívne a strategické dokumenty

EK, 2008. Childcare services in the EU, MEMO/08/592 Brussels, dostupné na [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO\\_08\\_592](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_08_592)

EK, 2018. *Správa Komisie Európskemu Parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o rozvoji zariadení starostlivosti o malé deti na účely zvýšenia účasti žien na trhu práce, zabezpečenia rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom pracujúcich rodičov a zaistenia udržateľnosti a inkluzívneho rastu v Európe (Barcelonské ciele)*, COM(2018)273 final, Brusel, dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX:52018DC0273>

NÁVRH POSLANCOV NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY Evy SMOLÍKOVEJ, Ľubomíra PETRÁKA a Pétera VÖRÖSA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, dostupné na <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=7312>

ÚSVRK, 2012. Stratégia inklúzie Rómov do roku 2020, Úrad vlády SR, Bratislava, dostupné na [https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia\\_2030.pdf?csrt=15863845200237257358](https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf?csrt=15863845200237257358)

ÚSVRK, 2021. Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, Úrad vlády SR, Bratislava, dostupné na [https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia\\_2030.pdf?csrt=15863845200237257358](https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf?csrt=15863845200237257358)

ÚV SR, 2021. Plán obnovy Úrad vlády SR, Bratislava, dostupné na <https://www.planobnovy.sk/kompletny-plan-obnovy/>

ZÁKON 209/2019 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

ZÁKON 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

ZÁKON 232/2022 Z. z. o financovaní voľného času dieťaťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov a zákon č. 544/2010 Z. z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v znení neskorších predpisov

## ■ Databázy

OECD Family Database, PF3.2 Enrolment in childcare and pre-school, dostupné na <https://www.oecd.org/els/family/database.htm>

ŠÚ SR, Datacube

MŠVVaŠ SR, Registre regionálneho vzdelávania, dostupné na <https://crinfo.iedu.sk/RISPortal/register/>

